



T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ



Özel Eğitim Anabilim Dalı

Özel Eğitim Bilim Dalı

Yüksek Lisans Tezi

OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU OLAN BİREYLERİN EKLEKTİK EĞİTİM
MODELİ İÇİN OLUŞTURULAN ÖĞRETMEN EĞİTİM PROGRAMININ
ETKİLİLİĞİNİN İNCELENMESİ

Emrah KOÇAK
ORCID: 0000-0003-0358-2678

Danışman
Doç. Dr. Ahmet KURNAZ
ORCID: 0000-0003-1134-8689

Konya – 2023

ÖN SÖZ

2019 yılında otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilerle çalışan farklı ülkelerden akademisyen ve özel öğretmenleriyle gözlemlerde bulunmak için Konya’da bir özel eğitim sınıfımızı ziyaret ettik. Ziyaret sonrasında misafirlerin hepsi aynı tepkiyi verdiler. “Bir sonraki aşamada ne yapacaklarını bilmeden siz bu öğrencileri nasıl kontrol edebiliyorsunuz?” Ne demek istediklerini bir sonraki İspanya hareketliliğimizde, otizimli öğrencilerin eğitim aldığı özel eğitim sınıfını ziyaretimde anlamıştım. Bizdeki ziyaret ettiğimiz sınıflarda genel inanış görsellerin otizimli öğrencilerde anlam karmaşasına neden olacağı yönündeyken; İspanya’daki sınıflar görsel destekleyicilerle, öğrencilerin resimleri kullanılarak bireysel olarak ayrı ayrı hazırlanmış günlük faaliyet planlarıyla, öğrencilerin bir sonraki aşamada ne yapacaklarını tahmin etmelerine imkân sağlayacak görsellerle donatılmıştı. Öğrenciler neyi, ne zaman yapabileceklerini görebiliyorlardı. Aynı zamanda sınıflarda öğrencilerin grup faaliyetleri ve bireysel etkinlikler gerçekleştirebilmelerine imkân sağlayacak alanlar da oluşturulmuştu.

Bu sınıf düzenlemelerini hangi standartlara göre gerçekleştirdiklerini kendilerine sorduğumda *Kanıt Temelli Uygulamaları* göz önünde bulundurarak bu şekilde sınıflarını düzenlediklerini ve eğitim içeriğini de kanıt temelli uygulamalara göre şekillendirdiklerini belirttiler.

Konya’ya döner dönmez kanıt temelli uygulamalarla ilgili araştırma yapıp ülkemizde de bu alanda çalışmalar gerçekleştirmek adına bu konuda bir Avrupa Birliği Erasmus+ Projesi hazırladım. Projemiz Türkiye Ulusal Ajansı tarafından kabul edildi ve öğretmenlerimize yönelik yurt dışında ve yurt içinde eğitim faaliyetleri düzenledik. Elde ettiğimiz sonuçların değerlendirilebilmesi için de Yüksek Lisans tez çalışmam olarak bu araştırmayı gerçekleştirdim.

Yüksek Lisans eğitim sürecimin her aşamasında çok büyük emeği geçen, tecrübesini zaman mevhumu olmaksızın ihtiyaç duyduğum her an paylaşan, çalışmalarımın daha başarılı olması için her daim yol gösteren, değerli danışman hocam Doç. Dr. Ahmet KURNAZ’a şükranlarımı sunuyorum.

Yoğun programına rağmen ne zaman desteğini istesek, görüşlerine ihtiyaç duysak bizi asla geri çevirmeyen, tecrübe ve birikimin paylaştıkça artacağını bizlere aşıl原因 kıymetli hocam Prof. Dr. Hakan SARI’ya saygılarımı sunuyorum.

Odasının kapısı ve gönlü her daim açık olan, her konuda tecrübelerinden sıklıkla istifade ettiğim hocam Dr. Öğr. Üyesi Süleyman ARSLANTAŞ'a teşekkür ediyorum.

Beni yetiştiren, varlıklıklarıyla onur duyduğum, dularını benden esirgemeyen anneme ve babama canı gönülden teşekkür ediyorum.

Yüksek lisans eğitimim ve tez çalışmam süresince en büyük destekçilerim olan eşim Şule ve kızım İlkim'e sevgilerimi sunuyorum.

Onlardan devraldığım bayrağı en ileriye taşımaya kararlı olduğum 2011 yılı Van depreminin aramızdan aldığı çocukluk arkadaşım Özel Eğitim Öğretmeni Oktay TÜRKOĞLU ve eşi Emel ÇİLER TÜRKOĞLU'nu rahmetle anıyorum. Mekânları cennet olsun.

Emrah KOÇAK

Temmuz 2023

İÇİNDEKİLER

ÖN SÖZ.....	ii
İÇİNDEKİLER.....	iv
Tez Çalışması Orijinallik Raporu.....	vi
BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ	vii
SİMGELER VE KISALTMALAR.....	viii
ÖZET	ix
ABSTRACT	x
1. GİRİŞ.....	1
1.1. Problem Durumu	2
1.2. Araştırmanın Amacı	4
1.3. Araştırmanın Önemi	5
1.4. Sayıtlar	8
1.5. Sınırlılıklar.....	8
1.6. Tanımlar	8
2. ALAN YAZIN.....	10
2.1. Otizm Spektrum Bozukluğu	10
2.2. Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireyler İçin Eğitimin Önemi.....	10
2.3. Etkili Eğitim Programları	11
2.4. Kanıt Temelli Uygulamalar.....	14
2.4.1. Uygulamalı Davranış Analizi	16
2.4.2. Olumlu Davranışsal Destek.....	18
2.4.3. Resim Değiş Tokuşuna Dayalı İletişim Sistemi.....	20
2.4.4. Otizimli ve Otizm Nedenli İletişim Problemi Olan Bireylerin Eğitimi ve Terapisi21	
2.5. Eklektik Eğitim Modeli	26
2.5.1. Eklektik Eğitim Modelinin Oluşturulması Süreci	28
2.5.2. Eklektik Modelde Kanıt Temelli Uygulamaların Harmanlanması.....	32
2.6. İlgili Araştırmalar	42
3. YÖNTEM.....	46
3.1. Araştırmanın Modeli	46
3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu.....	47
3.3. Veri Toplama Araçları.....	47
3.6. Verilerin Analizi.....	48
4. BULGULAR	49
5. TARTIŞMA.....	62
6. SONUÇ ve ÖNERİLER.....	67

6.1. Sonuç	67
6.2. Öneriler.....	69
6.2.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler	69
6.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler	70
KAYNAKLAR.....	71
EKLER LİSTESİ	80
EK 1. Araştırmada Kullanılan Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu Soruları.....	81
EK 2. İl Millî Eğitim Müdürlüğü Araştırma Onayı.....	83
EK 3. Öğretim Programı	84
EK 4. Eklektik Modelde Sınıf Ortamlarından Görüntüler	85



Tez Çalışması Orijinallik Raporu

Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerin Eklektik Eğitim Modeli İçin Oluşturulan Öğretmen Eğitim Programının Etkililiğinin İncelenmesi başlıklı tez çalışmamın toplam **87** sayfalık kısmına ilişkin, 14/07/2023 tarihinde tez danışmanım tarafından **Turnitin** adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezimin benzerlik oranı **%9** olarak belirlenmiştir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Tez çalışması orijinallik raporu sayfası hariç
2. Bilimsel etik beyannamesi sayfası hariç
3. Önsöz hariç
4. İçindekiler hariç
5. Simgeler ve kısaltmalar hariç
6. Kaynaklar hariç
7. Alıntılar dahil
8. 7 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Necmettin Erbakan Üniversitesi Tez Çalışması Orijinallik Raporu Uygulama Esaslarını inceledim ve tez çalışmamın, bu uygulama esaslarında belirtilen azami benzerlik oranının (%30) altında olduğunu ve intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

14/07/2023

Emrah KOÇAK

Doç. Dr. Ahmet KURNAZ

BİLİMSEL ETİK BEYANNAMESİ

Bu tezin tamamının kendi çalışmam olduğunu, planlanmasından yazımına kadar tüm aşamalarında bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün bilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez hazırlama kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını ve bu kaynakların kaynaklar listesine eklendiğini beyan ederim.

14/07/2023

Emrah KOÇAK

SİMGELER VE KISALTMALAR

Kısaltmalar

KTU: Kanıt Temelli Uygulama

MEB: Milli Eğitim Bakanlığı

ODD: Olumlu Davranışsal Destek

OSB: Otizm Spektrum Bozukluğu

OSBBEEM: Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerin Eğitimi İçin Hazırlanan Eklektik Eğitim Modeli

PECS: Resim Değiş Tokuşuna Dayalı Alternatif İletişim Sistemi

TEACCH: Otizmli ve Otizm Nedenli İletişim Problemi Olan Bireylerin Eğitimi ve Terapisi

UDA: Uygulamalı Davranış Analizi

ÖZET

Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü
Özel Eğitim Anabilim Dalı
Özel Eğitim Bilim Dalı
Yüksek Lisans Tezi

OTİZM SPEKTRUM BOZUKLUĞU OLAN BİREYLERİN EKLEKTİK EĞİTİM MODELİ İÇİN OLUŞTURULAN ÖĞRETMEN EĞİTİM PROGRAMININ ETKİLİLİĞİNİN İNCELENMESİ

Emrah KOÇAK

Bu araştırmanın amacı, otizm spektrum bozukluğu (OSB) olan bireylerle çalışan özel eğitim öğretmenlerine yönelik Uygulamalı Davranış Analizi, Olumlu Davranışsal Destek, Resim Değiş Tokuşuna Dayalı İletişim Sistemleri, Otizmlili ve Otizm Nedenli İletişim Problemi Olan Bireylerin Eğitimi ve Terapisi olmak üzere dört Kanıt Temelli Uygulamanın (KTU) birleştirilmesiyle hazırlanan eklektik öğretmen eğitim programının etkililiğinin öğretmen görüşlerine göre incelenmesidir. Araştırma nitel araştırma yöntemlerinden eylem araştırması deseninde gerçekleştirilmiştir. Araştırmanın katılımcılarını, 2022-2023 eğitim öğretim yılında Konya ilinin Selçuklu, Karatay, Meram, Karapınar ve Seydişehir ilçelerinde özel eğitim uygulama okulu ve özel eğitim sınıflarında OSB'li öğrencilerle çalışan, eklektik yöntemle ilgili hazırlanan eğitim kurslarına katılmış ve edindikleri tecrübeleri sınıf ortamlarına aktaran ve ortalama 3 ay süre ile bu modeli sınıflarında test eden 25 özel eğitim öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Araştırma verileri betimsel analiz yönteminden yararlanılarak derinlemesine analiz edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre araştırmada yer alan özel eğitim öğretmenlerinin üçte birinin daha önce OSB'ye özgü herhangi bir eğitim almadığı tespit edilmiştir. Gerçekleştirilen eğitim faaliyetleri ve sınıf içi uygulamalar eklektik öğretmen eğitim programının katılımcıların OSB hakkında bilgi ve tecrübelerini arttırdığını, KTU'ları ilk elden anlamalarını ve sınıf içinde uygulayabilmelerini sağladığını ortaya koymuştur. Eklektik öğretmen eğitim programı öğretmenlerin OSB'li öğrencilere öz bakım becerilerini kazandırabilmelerinde, akademik ve sosyal becerileri öğretmekte faydalı olmuştur. Öğretmen eğitim programının öğretmenlerin OSB'li öğrencilerdeki problem davranışların üstesinden gelmede de etkili olduğu, edindikleri tecrübeler sayesinde eğitim ortamlarını bütüncül bir şekilde yapılandırarak, OSB dostu sınıf ortamları oluşturmalarında da öğretmenlere katkı sağladığı tespit edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Otizm, Kanıt Temelli Uygulamalar, Eklektik Eğitim Programı, UDA, PECS, TEACCH, ODD, Öğretmen Eğitim Programı, Nitel Araştırma,

ABSTRACT

Necmettin Erbakan University, Graduate School of Educational Sciences
Department of Special Education
Special Education Program
Master Thesis

EXAMINING THE EFFECTIVENESS OF THE TEACHER TRAINING PROGRAMME CREATED FOR THE ECLECTIC EDUCATION MODEL OF INDIVIDUALS WITH AUTISM SPECTRUM DISORDER

Emrah KOÇAK

The purpose of this research is to examine the effectiveness of an eclectic teacher training program according to views of teachers. The programme which is for special education teachers working with individuals with autism spectrum disorders (ASD), has been prepared by combining four Evidence-Based Practices (EBPs) such as Applied Behavior Analysis (ABA), Positive Behavioral Support (PBS), Picture Exchange Communication System (PECS) and Treatment and Education of Autistic and related Communication Handicapped Children (TEACCH). The research has been conducted as action research design in qualitative research model. The participants of the research consist of 25 special education teachers, who worked with students with ASD in special education practice schools and special education classes in Selçuklu, Karatay, Meram, Karapınar and Seydişehir districts of Konya province in the 2022-2023 academic year, attended the training courses prepared on the eclectic method, transferred their experiences to the classroom environment and tested this model in their classrooms for an average of three months. Semi-structured interview form was used as data collection tool. The research data has been analyzed in depth by using descriptive analysis method. According to the obtained findings, it has been determined that one out of three special education teachers in the research have not previously received any ASD-specific training. The conducted training activities and classroom practices revealed that the eclectic teacher training program has enhanced the participants' knowledge and experience about ASD and enabled them to understand the EBPs from the first-hand and apply them in the classroom. The eclectic teacher training program has been useful for teachers to facilitate the acquisition of self-care skills by students with ASD and to teach academic and social skills to them. Last but not least it has been determined that the teacher training program has been effective in helping teachers overcome the problem behaviors of students with ASD and contributed to teachers in creating ASD-friendly classroom environments by structuring educational environments in a holistic way thanks to the experiences they have gained.

Keywords: Autism, Evidence-Based Practices, Eclectic Education Program, Applied Behaviour Analysis, Picture Exchange Communication System, Treatment and Education of Autistic and related Communication Handicapped Children, Positive Behavioral Support, Teacher Training Programme,

BÖLÜM 1

1. GİRİŞ

Yaygın gelişimsel bozukluk yirminci yüzyılın başlarında çocukluk çağında görülen şizofreninin bir alt tipi olarak belirtilmekteyken 1994 yılında Amerikan Psikiyatri Birliği yaygın gelişimsel bozukluğu Otizm Spektrum Bozukluğu (OSB), Asperger Sendromu, Çocukluğun Dezintegratif Bozukluğu, Rett Sendromu ve başka türlü adlandırılmayan yaygın gelişimsel bozukluklar olmak üzere beş alt sınıfta toplamıştır (Özeren, 2013). Bu alt başlıklar arasında yer alan OSB, tüm dünyada olduğu gibi ülkemizde de son yıllarda adı çok sık duyulan nörogelişimsel bir bozukluk ve özel eğitim kategorisidir. Uzun yıllardır kullanılan “otizm” terimi, son yıllarda yerini, “Otizm Spektrum Bozukluğu (Autism Spectrum Disorders)” terimine bırakmıştır.

OSB, yaşamın ilk yıllarında belirtileri ortaya çıkan yaşam boyu devam eden, bireylerin sosyal etkileşim ve iletişim kurma becerilerini olumsuz yönde etkileyen, bireylerde sınırlı ilgi ve tekrarlanan davranışlara neden olan nörogelişimsel bir bozukluktur (Suhrheinrich, 2011). Otizm terimi ilk olarak Leo Karner tarafından kullanılmıştır. OSB'nin genetik, ailesel ve çevresel faktörlerin neden olduğu bir hastalık olarak tanımlanmasından bu yana yarım yüzyıldan daha fazla süre geçmiştir. Bu süre zarfında beyin anatomisi, fizyolojisi, histolojisi ve işlevi üzerine yapılan çalışmalar, bu karmaşık sendromun nörobiyolojik bir sorundan kaynaklandığını göstermektedir (Wing, L, 2013). Ancak OSB hakkında mevcut bilgiler, bu bozukluğu önlemek veya temel belirtilerini yeterince tedavi etmede şu an itibariyle yeterli düzeyde değildir (Ulay ve Çengel-Kültür, 2010). OSB ile mücadele etmede şu an için kabul edilen en etkili yöntemin kaliteli, yapılandırılmış bir eğitim olduğu bilinmektedir.

Tüm özel ihtiyaç sahibi gruplarda olduğu gibi OSB’de de bireyin kendi ihtiyaçlarına ve gelişim özelliklerine göre eğitim alabilmesi için doğru tanılama yapılması esastır. Amerikan Psikiyatri Birliği (2013) OSB’li bireyin tıbbi tanılmasının gerçekleştirilmesinde çocuk doktoru, psikolog, psikiyatri uzmanı, nörolog, dil konuşma terapisti, iş terapisti gibi farklı disiplinlerden uzmanlardan oluşan bir ekip tarafından çocuğun sergilediği davranışların değişik ortamlarda izlenmesini, çocuğun bakımından sorumlu olan kişilerle görüşerek çocukla ilgili bilgi toplanmasını, çocuğa otizm ve gelişim odaklı testlerin uygulanmasını, elde edilen verilerin Ruhsal Bozukluklar Tanı Ölçütleri Başvuru El Kitabı’nda belirtilen kriterlerine göre değerlendirilerek karar verilmesini önermektedir. Tanılama sonrası OSB’li bireye sunulan

eğitimin öncelikli hedefi onların ihtiyaçlarına, gelişim özelliklerine ve becerilerine odaklanılarak; yaşadıkları topluma tam katılım sağlamalarına destek olmaktır (Güven ve Efe-Azkesin, 2010).

OSB'li bireyler, kendilerine özgü yetersizlikleri nedeni ile normal gelişim gösteren öğrencilerden farklı programlara ve eğitim uygulamalarına gereksinim duymaktadırlar. Alanyazın incelendiğinde OSB'li bireylerin yaşam kalitesini arttırmak için kullanılan ve olumlu sonuçlar sağlayan etkili uygulamaların kanıt temelli uygulamalar (KTU) olduğu belirtilmektedir (Güleç-Aslan, 2018). KTU'lar faydaları bilimsel araştırmalarla kanıtlanmış, öğrencilerin daha olumlu sonuçlar elde etmesine katkı sağlayan öğretim yöntem ve teknikleri olarak belirtilmektedir (Cook, Smith ve Tankersley, 2011). KTU'nun OSB'li bireylerin eğitimlerinde tercih edilmesi durumunda daha etkili ve verimli sonuçlar elde edilebileceği ifade edilmektedir (Tekin- İftar ve Değirmenci, 2016). OSB'li öğrencilerle çalışan özel eğitim öğretmenlerinin KTU'lar hakkında bilgi sahibi olmaları, öğrencilerin gelişimi açısından oldukça önemlidir.

Rakap, Birkanan ve Balıkçı, (2017) araştırmalarında OSB'li bireylerle çalışan öğretmen ve uzmanların KTU'lar hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını belirtmektedirler. Rakap vd (2017) 478 genel eğitim öğretmeniyle yaptıkları araştırmada öğretmenlerin OSB'li bireylerin tanınması, bu öğrencilerin genel özellikleri, eğitim ihtiyaçları ve eğitimlerinde kullanılması gereken KTU'lar hakkında sınırlı bilgiye sahip olduklarını ortaya koymuşlardır. Daha vahim olan durum ise 326 özel eğitim öğretmeni ile yaptıkları araştırmada, özel eğitim öğretmenlerinin de OSB ve KTU'lar konusunda sınırlı bilgi ve uygulama tecrübesine sahip olduklarını belirtmişlerdir.

1.1. Problem Durumu

OSB'li bireylerin OSB'den etkilenme düzeylerine göre hem bireysel hem de sosyal açıdan büyük problemler yaşadıkları görülmektedir (Rakap vd., 2017). OSB'li bireylerin bu sorunların üstesinden gelebilmelerinde alacakları eğitim ve kendilerine uygulanacak müdahale yöntemleri büyük öneme sahiptir (Mc Connell, 2002). OSB'ye yönelik zamanında (mümkün olduğunca en erken dönemde) ve doğru şekilde yapılan müdahaleler ile pek çok OSB'li bireyin OSB'nin olumsuz etkilerini daha az hissettikleri ve yaşadıkları toplumla bütünleşebildikleri görülmektedir. OSB'li öğrencilerle çalışan öğretmenler pek çok yöntemi kullanmakta, bu öğrencilere bilgi ve becerilerin öğretiminde farklı strateji, yöntem ve teknikler deniyor olsalar da OSB'li öğrencilerin eğitiminde istenilen sonuçlar

alınmamaktadır. Bu durum OSB’li öğrencilerin eğitiminde etkisi kanıtlanmış yöntemlerin kullanımını gerekli kılmaktadır. KTU’lar OSB’li bireylerin gelişimlerini olumsuz etkileyen durumların ortadan kaldırılmasında ya da en az düzeye çekilmesinde istifade edilebilecek yöntem ve tekniklerin başında gelmektedir (Rakap vd., 2017). Ülkemizde OSB’li öğrencilerle çalışan öğretmenlerin OSB’li öğrencilerin eğitiminde kullanılan KTU’ların öğretimde kullanılması ile ilgili yeterli düzeyde bilgi ve beceriye sahip olmadıkları bilinmektedir. Çil, Kalkan ve Akemoğlu, (2022) özel eğitim öğretmenleriyle yaptıkları çalışmada öğretmenlerin meslek yaşamları boyunca KTU’lar konusunda eğitim alma düzeylerinin düşük olduğunu belirtmekte ve özel gereksinimli çocuklarla çalışan öğretmenlerin mesleki gelişimlerinin desteklenmesi ve özel gereksinimli çocukların devam ettiği eğitim ortamlarında KTU’ların kullanımının yaygınlaştırılması gerektiğini ifade etmektedirler. KTU’ların OSB’li öğrenciler üzerinde olumlu etkilerinin olduğu bilirse de öğretmenlerin KTU’ları uygulamada yetersiz olduklarını ve bu konudaki bilgilerinin sınırlı olduğunu belirtilmektedirler.

OSB’li öğrencilerin özellikleri göz önünde bulundurulduğunda eğitimlerinde görev alacak öğretmenlerin diğer öğretmenlerden farklı kişisel ve mesleki özelliklere sahip olması gerekmektedir (Koçak, 2018, Sarı, 2003). OSB’li öğrencilerle çalışan öğretmenlere yönelik ülkemizde yapılan araştırmalarda öğretmenlerin; OSB hakkında bilgi eksikliğinin olduğu (Güleç Aslan, 2014), KTU’lar hakkında teorik ve pratik eksikliklerinin bulunduğu (Özdemir, 2019) öğrencilere sosyal beceriler ve iletişim becerileri kazandırma alanlarında da yetersiz kaldıkları görülmektedir (Güleç Aslan, 2014). KTU’lar hakkında mesleki bilgi ve uygulama becerilerinin istenilen düzeyde olmayışı, öğretmenlerin karşılaştıkları sorunların üstesinden gelmesinde zorluklar yaşamalarına, bu zorlukların mesleki tatmin konusunda öğretmenleri olumsuz yönde motive etmesine neden olmaktadır. Mesleki anlamda kendilerini yetersiz hisseden öğretmenlerin çalıştıkları öğrencilerde de istenilen düzeyde gelişim gözlenememektedir (Eikeseth, 2010).

OSB’nin görülme sıklığının artması, erken müdahalenin öneminin net olarak anlaşılması, OSB’li bireylerin yaşam boyu desteğe ihtiyaç duymaları gerçeği ve eğitim alanında yaşanan sorunlar OSB ve KTU hakkında daha fazla bilgi sahibi olunması gerektiğini göstermektedir (Rakap ve Kalkan, 2017). Brock (2014) 456 öğretmen ve idareciye OSB’li öğrencilerin öğretimine ilişkin mesleki gelişim konusunda anket uygulamıştır. Sonuçlar öğretmenlerin bu öğrenciler için KTU’ları uygulama konusunda nispeten düşük bir güvene sahip olduklarını ve bu uygulamalarla ilgili mesleki gelişimle pek ilgilenmediklerini

göstermiştir (Hsiao & Sorensen Petersen, 2019). OSB dışındaki yetersizlik alanlarına (örneğin, zihinsel yetersizlik) öğretmen yetiştirme programlarında belirli ve ortalama bir standart olup, farklı programların içeriklerinin belirli düzeyde benzerlik taşıdığı, ancak OSB bağlamında standartlaştırılmış bir öğretmen yetiştirme programının olmaması, OSB olan öğrencilerle çalışan öğretmenlerin lisans düzeyinde ya da lisans sonrası aldıkları mesleki gelişime dönük eğitimlerin içeriklerinin birbirlerinden oldukça farklı olması (Güleç-Aslan ve Sola-Özgüç, 2017) KTU'ların öğretmenlere öğretilmesinde sorunlara neden olmaktadır.

Güleç-Aslan ve Sola-Özgüç (2017) OSB'nin kendine özgü özellikleri olduğunu ve OSB'li bireylerin birbirlerinden oldukça farklı özellikler gösterdiklerini belirtmektedirler. OSB'li her bir bireyin kendine has özellikleri olması nedeniyle tek bir eğitim yönteminin tüm OSB'li bireylerde etkili olabilmesi mümkün değildir. Bradley, (2016) KTU'ların birleştirilmesinin OSB'li bireylerin kazanımlarının geliştirilmesi için etkili bir yöntem olarak önerildiğini belirtmektedir. Bu yüzden her bir öğrencinin eğitsel gelişim ihtiyacına hitap edebilecek şekilde KTU'lar bir araya getirilip eklektik bir yöntemde kullanılabilir. Eklektik yöntem, OSB'li öğrencilerin eğitiminde oldukça önemlidir çünkü her öğrencinin kendine özgü ihtiyaçlarını karşılamak için çeşitli KTU'ları bir araya getirmektedir (VanBergeijk ve diğerleri, 2008). Ancak ülkemizde OSB'li öğrencilerin eğitiminde uygun yöntemlerin uygun yerlerde ve birbiri ile uyum içinde kullanılıp kullanılmadığının incelenmesine yönelik herhangi bir araştırmaya rastlanmamıştır. Bu yüzden OSB'li bireylerin eğitiminde dört KTU'nun bir araya getirilmesiyle hazırlanan eklektik yöntemde bir öğretmen eğitim programının etkililiğinin incelenmesi araştırmanın temel problem durumunu oluşturmaktadır.

1.2. Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada OSB'li bireylerle çalışan özel eğitim öğretmenlerine yönelik dört KTU'nun (Uygulamalı Davranış Analizi - UDA, Olumlu Davranışsal Destek - ODD, Resim Değiş Tokuşuna Dayalı İletişim Sistemleri- PECS, Otizmli ve Otizm Nedenli İletişim Sorunları Olan Bireylerin Eğitimi ve Terapisi Programı - TEACHH) bir araya getirilmesiyle oluşturulan Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerin Eğitiminde Eklektik Eğitim Modeline yönelik Öğretmen Eğitim Programının etkililiğinin öğretmenlerin görüşlerine göre değerlendirilmesi hedeflenmiştir.

Araştırma ile bu genel amaç doğrultusunda “Öğretmen görüşlerine göre Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerin Eğitimi İçin Hazırlanan Eklektik Eğitim Modeli

(OSBBEEM) öğretmen eğitim programının etkililiği nasıldır?” ana araştırma sorusuna bağlı olarak şu alt araştırma sorularına cevap aranmaktadır:

1. OSBBEEM öğretmen eğitiminde yer alan öğretmenlerin otizm spektrum bozukluğu ve kanıt temelli uygulamalar hakkında görüşleri nelerdir?
2. OSBBEEM öğretmen eğitiminde yer alan öğretmenlerin oluşturulan eklektik modelin uygulanabilirliğine ilişkin görüşleri nelerdir?
3. OSBBEEM öğretmen eğitiminde yer alan öğretmenlerin eklektik yöntemin kullanıldığı ortam düzenlemelerine ilişkin görüşleri nelerdir?
4. OSBBEEM öğretmen eğitiminde yer alan öğretmenlerin eklektik yöntemin kullanıldığı öğretim ortamlarında materyal kullanımına ilişkin görüşleri nelerdir?
5. OSBBEEM öğretmen eğitiminde yer alan öğretmenlerin sınıf içi etkinliklerin uygulanmasında yeterlilikleriyle ilgili görüşleri nelerdir?
6. OSBBEEM öğretmen eğitiminde yer alan öğretmenlerin eklektik yöntemin öğrencilere öz bakım becerilerinin öğretimine ilişkin görüşleri nelerdir?
7. OSBBEEM öğretmen eğitiminde yer alan öğretmenlerin eklektik yöntemin öğrencilere akademik becerilerinin öğretimine ilişkin görüşleri nelerdir?
8. OSBBEEM öğretmen eğitiminde yer alan öğretmenlerin eklektik yöntemin öğrencilere davranış yönetimi kazandırılmasına ilişkin görüşleri nelerdir?
9. OSBBEEM öğretmen eğitiminde yer alan öğretmenlerin eklektik yöntemle öğrencilere sosyal becerilerin kazandırılmasına ilişkin görüşleri nelerdir?

1.3. Araştırmanın Önemi

OSB'nin çocukların gelişimi üzerindeki olumsuz etkilerini azaltmak amacıyla bu çocuklara yapılan müdahalelerin onların gelişimini desteklemesi için tarihsel süreç içerisinde birçok öğretim yöntemi geliştirilmiştir. Bu yöntemlerden bazıları, etkililiği birçok kez bilimsel çalışmalarla kanıtlanmış KTU'lardan oluşmaktadır. KTU'lar dünyanın birçok ülkesinde yaygın bir şekilde kullanılırken ve öğretmenlerin bu uygulamaları kullanması teşvik edilirken, Türkiye'de özel eğitim öğretmenleri tarafından KTU'ların kullanılması son zamanlarda önerilmekte ve tartışılmaktadır (Rakap ve diğerleri, 2017). Uluslararası alanyazın

incelendiğinde KTU ile ilgili çok sayıda araştırmanın yürütüldüğü görülmesine karşın (Heckaman ve diğerleri, 2018) lkemizde bu kapsamda yapılan araştırmalar oldukça sınırlıdır.

KTU'ların OSB'li öğrencilerle etkili bir şekilde uygulanabilmesinden sorumlu olanlar bu öğrencilerle çalışmakta olan özel eğitim öğretmenleridir. OSB'li bireyler her zaman geleneksel eğitime yanıt vermeyebilir, bu da altta yatan sorunların dikkate alınmasını gerektirir (Accardo ve Finnegan, 2019). Scheeler ve diğerleri (2016), ğretmen yetiştirme programlarının, ğretmenleri KTU konusunda eğitmek için etkili programlar hazırlaması gerektiğini ifade etmiştir. nceki yıllarda yapılan çalışmalarda özel eğitim ğretmenlerinin gerek otizm gerekse KTU'lar hakkında yetersiz bilgiye ve uygulama eksikliğine sahip olduklarının belirtilmesi bu araştırmanın gerçekleştirilmesinin temelini olmuştur. Özel eğitim ğretmenlerinin OSB olan bireylerle KTU'ları daha rahat ve etkili bir şekilde kullanabilmelerine öncülük etmesi açısından UDA, ODD, TEACCH ve PECS yöntemlerinin harmanlanmasıyla hazırlanan eklektik modelde ğretmen eğitim programının özel eğitim ğretmenlerinin üzerinde bıraktığı etkinin incelenmesi oldukça önemlidir.

1- Bu eklektik ğretmen eğitim programının ğretmenlere OSB ve Kanıt Temelli Uygulamalar hakkında bilgi, beceri ve uygulamaya yönelik yeterliliklerini artırma potansiyeli büyük olabilir. UDA, TEACCH, PECS ve ODD gibi yöntemlerin bir araya getirilmesi, öğretmenlere çeşitli stratejiler sunarak öğrencilerin farklı öğrenme ihtiyaçlarına daha iyi yanıt verebilme becerisi kazandırabilir. Aynı zamanda, öğretmenlere bu yöntemleri nasıl kullanacaklarını öğretebilir ve bu konuda pratik deneyim kazandırabilir.

2- Dört yöntemin eklektik bir modelde bir araya getirilmesi oldukça mümkündür. UDA, ğretmenlere öğrencilerin davranışlarını analiz etme ve uygun stratejiler geliştirme becerisi kazandırabilir. TEACCH, özellikle otizm spektrum bozukluğu olan öğrencilere yönelik yapılandırılmış bir ortam sağlayarak, görsel destekler ve rutinler aracılığıyla öğrenmeyi destekleyebilir. PECS, iletişim becerileri geliştirme amacıyla resim tabanlı bir sistem kullanır ve bu yöntem, iletişim zorluğu yaşayan öğrencilerin ifade etme becerilerini güçlendirebilir. ODD ise, öğrencilerin davranış sorunlarıyla başa çıkmak için stratejiler sunar ve disiplin konularında etkili bir yaklaşım sağlayabilir.

3- Bu dört yöntemin birleştirilmesi, öğrencilerin eğitim ortamının düzenlenmesine olumlu etkiler sağlayabilir. TEACCH, ğrencilerin öğrenme alanlarını ve rutinlerini düzenleyerek yapılandırılmış bir ortam yaratır. UDA ise, öğrencilerin davranışlarını analiz ederek uygun çevresel düzenlemelerin yapılmasına yardımcı olabilir. Bu şekilde, öğrencilerin odaklanma, derse katılım ve öğrenme süreçlerini destekleyebilir.

4- Dört yöntemin bir araya getirilmesi, materyal kullanımına da olumlu etkiler sağlayabilir. PECS, öğrencilerin iletişim becerilerini güçlendirmek için resim tabanlı materyaller kullanırken, TEACCH ve UDA, öğrencilerin ihtiyaçlarına uygun materyallerin kullanılmasına odaklanır. Örneğin, görsel destekler, yönergelerin ve görevlerin anlaşılabilirliğini artırmak için kullanılabilir.

5- Öğretmenler, bu dört yöntemi kullanabilme becerilerini eklektik bir öğretmen eğitim programıyla kazanabilirler. Program, öğretmenlere bu yöntemlerin temel prensiplerini, stratejilerini ve uygulama adımlarını öğretebilir. Aynı zamanda, pratik deneyimler ve modeller aracılığıyla öğretmenlerin bu yöntemleri etkin bir şekilde kullanmalarını sağlayabilir.

6- Dört yöntemin birleşimi, öğrencilere öz bakım becerilerini öğretme konusunda olası faydalar sunabilir. TEACCH, öğrencilere günlük yaşam becerileri, kişisel bakım ve rutinler konusunda yapılandırılmış bir öğrenme deneyimi sunar. UDA ise, öğrencilerin davranışlarını analiz ederek istenmeyen davranışları azaltmakta ve ODD problem davranışların yerine istenilen davranışları öğretmek için stratejiler sunabilir.

7- Bu dört yöntemin birleşimi, öğrencilere akademik becerilerin öğretimi konusunda olası etkiler sağlayabilir. TEACCH, yapılandırılmış öğrenme ortamları aracılığıyla öğrencilerin öğrenme süreçlerini desteklerken, UDA öğrencilerin davranışsal sorunları azaltarak derse katılım ve öğrenmeyi artırabilir. PECS ise, iletişim becerilerini güçlendirmek ve öğrencilerin akademik içerikleri anlamalarını sağlamak için kullanılabilir.

8- Bu dört yöntemin birleşimi, öğrencilerin problem davranışlarının üstesinden gelmesine olanak sağlayabilir. UDA, öğrencilerin davranışlarını analiz ederek nedenlerini anlamak ve bu nedenlere uygun stratejiler geliştirmek için kullanılabilir. ODD ise, öğrencilerin zorluk yaşadıkları davranışları azaltmak ve yerine uygun davranışları öğretmek için stratejiler sunar.

9- Dört yöntemin birleşimi, öğrencilere sosyal becerileri kazandırmaya yönelik faydalar sunabilir. TEACCH, sosyal etkileşimleri yapılandırılmış ortamlarda destekleyerek öğrencilerin sosyal becerilerini geliştirmelerini sağlayabilir. PECS ise, iletişim becerilerini güçlendirerek öğrencilerin sosyal etkileşimde bulunmalarına yardımcı olabilir. UDA ve ODD ise, sosyal davranışlarla ilgili sorunları azaltmak ve uygun sosyal davranışları öğretmek için stratejiler sunabilir.

UDA, TEACCH, PECS ve ODD gibi yöntemlerin bir araya getirilmesiyle oluşturulan eklektik bir öğretmen eğitim programı, özel eğitim ihtiyaçları olan bireylerin eğitiminde önemli faydalar sağlayabilir. Bu program, öğretmenlere OSB ve Kanıt Temelli Uygulamalar

hakkında bilgi, beceri ve uygulamaya yönelik yeterliliklerini artırma imkanı sunarken, öğrencilerin öz bakım becerileri, akademik başarıları, problem davranışlarının üstesinden gelme becerileri ve sosyal becerileri gibi alanlarda olumlu etkiler sağlayabilir. Bu kapsamda gerçekleştirilen bu çalışmanın alan yazına önemli katkılar sağlaması ve ülkemizde OSB'li öğrencilerle çalışan özel eğitim öğretmenleri tarafından KTU'ların daha etkili bir şekilde kullanılmasına rehberlik etmesi hedeflenmiştir.

1.4. Sayıtlar

Araştırmanın katılımcılarının veri toplama aracında kendilerine yöneltilen sorulara içtenlikle cevap verdikleri varsayılmaktadır.

1.5. Sınırlılıklar

Yapılan bu araştırma Konya ilinin Selçuklu, Karatay, Meram, Karapınar ve Seydişehir ilçelerinde özel eğitim uygulama okulu ve özel eğitim sınıflarında OSB'li öğrencilerle çalışan, eklettik yöntemle ilgili hazırlanan eğitim kurslarına katılmış ve edindikleri tecrübeleri sınıf ortamlarına aktaran ve sınıflarında test eden 25 özel eğitim öğretmenin görüşü ile sınırlıdır.

1.6. Tanımlar

Özel Eğitim: “Bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireylerin eğitim ve sosyal ihtiyaçlarını karşılamak üzere geliştirilmiş eğitim programları ve özel olarak yetiştirilmiş personel ile uygun ortamlarda sürdürülen eğitimi” ifade etmektedir (MEB, 2018).

Özel Eğitim İhtiyacı Olan Birey: “Bireysel ve gelişim özellikleri ile eğitim yeterlilikleri açısından akranlarından anlamlı düzeyde farklılık gösteren bireyi” tanımlamaktadır (MEB, 2018).

Otizm Spektrum Bozukluğu: Sosyal iletişim ve sosyal etkileşim becerilerinde kısıtlı, tekrarlayan davranış kalıpları ile karakterize edilen nörogelişimsel bir bozukluk şeklinde tanımlanmıştır (NAC, 2015).

Kanıt Temelli Uygulamalar (KTU): Vadedilen sonuçların gerçekten sağlandığına dair yeterli düzeyde araştırma bulgularına sahip uygulamalar olarak tanımlanmaktadır (Kırcaali-İftar, 2007).

Uygulamalı Davranış Analizi (UDA): Sosyal açıdan önemli davranışları geliştirmek için davranış ilkelerine dayalı yöntemleri sistematik olarak uygulayan ve davranışsal gelişimden sorumlu yöntemlerin ortaya çıkardığı sonuçları bilimsel yöntemlerle kanıtlayan bir bilim dalıdır. UDA, objektif şekilde tanımlanabilen ve gözlemlenebilen sosyal açıdan önemli davranışlar üzerine odaklanır; kullanılan yöntem ile davranışta meydana gelen ilerleme arasındaki güvenilir ilişkiyi kanıtlarken üzerinde çalışılan davranıştaki gelişmeyi araştırır; bilimsel tanımlama, ölçme ve analiz yöntemleri kullanır (Birkan:2013)

Resim Değiş Tokuşuna Dayalı İletişim Sistemleri (PECS): PECS yaklaşımı Bondy ve Frost tarafından 1994 yılında Delaware otizm programı çerçevesinde geliştirilmiştir. Kartlar ile çalışma sistemine dayanan bu yöntem, iletişim sürecini otizmliler için başlattığı ve çalışmaya yönelik sonuçların hızlı alındığı bir yöntem olarak belirtilmektedir (ÇADEM, 2021). PECS öğretim süreci, resimli kartlardan faydalanılarak kurulacak olan etkileşimin nasıl öğretileceği ile başlayarak iletişimin çeşitli fonksiyonlarını gerçekleştirmek için resimlerle karmaşık cümlelerin kurulmasına dek süren altı süreçten meydana gelmektedir.

Otizmliler ve Otizm Nedenli İletişim Problemi Olan Bireylerin Eğitimi ve Terapisi (TEACCH): TEACCH yaklaşımı 1996 yılında Schopler ve Reichler tarafından geliştirilmiştir. Uygulamanın temel amacı OSB'li çocuklar ile OSB'li çocuğa sahip aileleri anlamak ve onlara destek olmaktır. Program temel olarak OSB'li çocukların ilk çevreleri olarak evden başlayıp okul ortamında ve sosyal hayatta günlük faaliyetlerini kimsenin yardımı olmaksızın gerçekleştirmelerini sağlayan bir yöntem olarak ortaya çıkmıştır (ÇADEM, 2021).

Olumlu Davranışsal Destek (ODD): Gelişimsel geriliği olan bireylerde problem davranışlar sıklıkla görülmektedir. Bu davranışları azaltmanın en etkili yollarından biri ODD'den yararlanmaktır. Olumlu davranışsal destek gelişimsel geriliği olan bireylerin yaşam kalitesini artırmak ve problem davranışları azaltmak için uygulamalı davranış analizi ilkelerini ve sistem değişikliklerini kullanan kanıt temelli bir yaklaşımdır. (Erbaş, 2005)

Eklektik Yöntem: Bir alanda geçerli olan farklı sistemlerin, yöntemlerin, uygulamaların, tekniklerin ve fikirlerin bir araya getirilerek veya içlerinden önemli ve gerekli özelliklerinin seçilerek kullanılmasıdır (Reed, Osborne ve Corness, 2007).

BÖLÜM 2

2. ALAN YAZIN

Bu bölümde araştırmanın temel değişkenleri ile ilgili bilgiler yer almaktadır.

2.1. Otizm Spektrum Bozukluğu

Maenner, Baio, Washington, Patrick, Drienzo (2020), Hastalıkları Kontrol etme ve Önleme Merkezinin (HKÖM) OSB'nin 54 çocuktan birini etkilediğini öne sürdüğünü belirtmişlerdir. Otizmin net bir nedeni veya tedavisi bulunmamaktadır. Sindirim sistemi sorunları, dikkat eksikliği ve hiperaktivite bozukluğu, kendine zarar verme, saldırgan çıkışlar ve eşlik eden diğer engel durumları OSB'li bireylerde yaygındır. Bunlar OSB'li çocuğun fiziksel, duygusal ve sosyal işlevlerini olumsuz yönde etkileyerek yaşam kalitesini düşürmektedir (Cederlund, Hegberd, Gillberg 2010). OSB için müdahale yöntemleri, daha etkili bir sonuç elde edebilmek için her gelişim alanına ve davranışsal alana hitap edecek kapsamlı bir yaklaşıma odaklanmalıdır (Ospina, Krebs, Klarkaneh, Hartling, 2008).

Bireyin sosyal ilişkilerinde yaşadığı sorunların, iletişim bozukluklarının, nöro-biyolojik sorunlardan kaynaklandığının belirtilmesi, beceri, ilgi ve davranışların olumsuz etkileri hakkında önemli bilgiler vermektedir. OSB'den sorumlu beyin bölgelerinin ve mekanizmalarının kesin olarak belirlendiği söylenemez. OSB hakkında mevcut bilgiler, bu bozukluğu önlemek veya temel belirtilerini yeterince tedavi etmede şu an itibariyle yeterli değildir (Ulay ve Çengel-Kültür, 2010). Bilinen en önemli müdahale yönteminin etkili ve kaliteli bir eğitim olduğu kabul edilmektedir. OSB'li bireylerin erken yaşlarda almaya başladıkları doğruluğu bilimsel olarak kanıtlanmış eğitim yöntemleri sayesinde, hayatlarının ileriki dönemlerine olumlu yönde katkılar sağlamak mümkündür (Özer, S. 2015).

2.2. Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireyler İçin Eğitimin Önemi

OSB'li öğrencilere yönelik müdahaleler, ihtiyaç duyabilecekleri destek açısından önemli ölçüde farklılık gösterebilir (Anglim, Prendeville, Kinsella, 2018). OSB'li bireylerin erken çocukluk döneminden itibaren zorunlu eğitim çağı döneminde kişisel, sosyal ve akademik beceriler, yetişkinlik döneminde de mesleki eğitim faaliyetleri dahil olmak üzere hayat boyu nitelikli bir özel eğitim hizmeti almaları oldukça önemlidir. OSB'li bireylerin yaş, özellik, yetenek ve ihtiyaçlarına göre program sayısını her dönemde artıran ve çeşitlendiren işlevsel eğitim ve öğretim programları oluşturularak nitelikli özel eğitim hizmetleri sunulabilir.

OSB'li bireylere sunulan eğitim öncelikle onların yaşadıkları toplumla bütünleşmelerine imkân sağlayacak şekilde bağımsız yaşama, öz bakım ve günlük yaşam beceri kazandıracak şekilde kurgulanmalı; akabinde bu becerileri akademik becerilerin geliştirilmesiyle zenginleştirilmelidir. Literatür incelendiğinde bu konuda yapılan araştırmalarda yer alan OSB'li çocukların eğitim uygulamalarında dikkat edilmesi gereken en önemli ve ortak unsurlar şu şeklide ifade edilmektedir (Güleç-Arslan, Kırcaali-İftar ve Uzuner, 2009);

1. Mümkün olduğunca eğitime erken yaşta başlanmalı, (1,5-2 yaş)
2. Sürekli ve yoğun bir şekilde olmalı,
3. Bireyin kişisel özellikleri ve ihtiyaçlarına göre kurgulanmalı,
4. Aile süreç içinde bulunmalı,
5. Bireye özgü bir program kullanılmalı
6. Kanıt temelli uygulamalar kullanılmalı,
7. Yoğun bire bir eğitimle başlanmalı sonrasında küçük grup ve büyük grup çalışmalarıyla devam edilmeli,
8. İhtiyaç halinde görsel destekler ve alternatif/destekleyici iletişim kaynaklarından istifade edilmeli,
9. Bireyle çalışan uzmanların çalışmalarını iş birliği içinde gerçekleştirmeli,
10. Kazanımların genellenmesi ve problem davranışların çözümüne yönelik planlamalar yapılmalı.

Aynı yaşta olsalar bile OSB'li her bir çocuk farklıdır ve kendine has özellikleri vardır. Bu özelliklerinden dolayı her birinin ihtiyaçları da farklıdır, bu ihtiyaçların karşılanabilmesi için her bir çocuğa özgü destek ve eğitim hizmetleri sunulmalıdır.

2.3. Etkili Eğitim Programları

OSB'nin doğası ve özelliklerini anlamak, etkili bir eğitim programı sağlamak için gereklidir. Etkili bir eğitim programı geliştirirken her bir çocuğun özelliklerini göz önünde bulundurmamak gerekmektedir. Eğitimciler için bu kadar farklı bireysel özellikler söz konusu olduğunda başarılı programların hazırlanması zorlaşır (Simpson, 2005). Bu süreçte öğretmenlere destek sağlanmalıdır.

OSB'nin önemli nörolojik semptomları bireylerin nasıl öğrendiğini ve düşündüğünü etkiler ve öğrenme özellikleri kişiden kişiye değişir (Marder & deBettencourt, 2015). OSB'li bir bireyin güçlü ve zayıf yönlerini anlamak, hangi müdahalenin gerekli olduğunu tespit

etmede rehberlik edebilir. Örneğin, bir çocuk iletişimde eksiklikler gösterirken, başka bir çocuk akranlarıyla sosyal ilişkilerde zorluk çekebilir (Ledford, Barton, Rigor, 2019). Öğretmenler, müdahale stratejilerini bireylerle ve hedeflenen davranışlarla eşleştirmenin müdahaleyi uygulayanlar için çok önemli olduğunu ifade etmişlerdir (Ashcroft vd., 2010; Scheeler vd., 2016). Otizm Spektrum Bozukluğu Ulusal Mesleki Gelişim Merkezi (2014), KTU'ların seçimi esnasında işbirliği yapılması ve dört adımın izlenmesi konusunda ebeveyn ve öğretmenlerden oluşan bir ekip tarafından daha bilinçli bir karar verilmesini önermektedir. İlk adım, hedef davranışın (akademik veya davranışsal) belirlenmesi ve tanımlanmasıdır. Bir sonraki adım, temel verileri toplamaktır. Temel veriler toplandıktan sonra, üçüncü adım olarak bir hedef veya sonuç belirlenmelidir. Son adım ise belirlenen hedefe ulaşma noktasında uygun KTU'yu seçmektir. KTU belirlendikten sonra aslına uygun olarak uygulanmalı ve etkililiği değerlendirilmelidir (NPDC, 2014).

Hagiwara ve diğerlerine (2019) göre, öğretmenler öğrencilerin ihtiyaç duydukları desteği belirlemek için çaba sarf etmelidir. Etkili bir eğitim programının uygulanması uygun bir öğretim ortamına bağlıdır. Hatta öğretimin “öğrenmenin oluşması için gerekli ve uygun öğrenme ortamının düzenlenmesi” (Senemoğlu, 2007) olarak tanımlandığı dikkate alındığında öğrenme ortamlarının etkili öğretim için önemi daha iyi anlaşılacaktır. OSB'li öğrencilere sunulabilecek başarılı destek faaliyetleri arasında çevresel düzenleme, sosyal becerilerin eğitimi ve yönlendirme yer alabilir. Ancak, bir öğrenciye hangi yöntemin uygun olduğunu öğrenmek zaman alır (Ledford ve ark, 2019). Ledford ve arkadaşları (2019) ile Wong ve arkadaşlarına (2015) göre, OSB'li birçok öğrencinin başarılı bir şekilde etkinliklere katılım sağlayabilmeleri için kendilerinden beklentileri anlamalarına imkân sağlayacak şekilde sınıf ortamları düzenlenmelidir (Ashcroft ve ark., 2010). OSB'li öğrenciler genellikle mola vermek, duyularla ilgili faaliyetlerde bulunmak veya sakinleşmek için belirlenmiş alanlara ihtiyaç duyarlar. Her alan, çocuğa hangi noktada destek sağlayacağını anlaşılabilmesi için görsel destekleyicilerle tarif edilmelidir.

Öğretmen eğitimi öğretim programlarının etkili şekilde uygulanmasında ilk adımlardan biridir. Bir öğretim programı ancak öğretmenlerin uygulayabildiği kadardır. Öğretim programı türleri içerisinde “uygulanan program” (Demirel, 2022) olarak ifade edilen program türü merkezi yönetimce onaylanan resmi programın alanda gerçekleştirilebilen gerçek yansımaları gösterir. OSB'li bireyler her zaman geleneksel eğitime yanıt vermeyebilir, bu da altta yatan sorunların dikkate alınmasını gerektirir (Accardo ve Finnegan, 2019).

Scheeler ve diğeri (2016), öğretmen yetiştirme programlarının, öğretmenleri KTU konusunda eğitmek için etkili programlar hazırlanması gerektiğini ifade etmiştir. Scheeler, Ruhl, McCafee (2004) göre, programlar öğretmenleri KTU'ları anlamaya ve seçmeye ve bunları amaçlandığı gibi uygulamaya hazırlamalıdır. Buna ek olarak, öğretmen eğitimi programlarının öğretmenleri KTU'ları bireysel öğrenci ihtiyaçlarını karşılamak için daha geniş bir karar verme süreci olarak görmeye hazırlaması gerekmektedir.

Günümüzde giderek daha çok sayıda birey OSB tanısı almakta ve bu bireylere öğretim sunan öğretmenler/uygulamacılar öğrencileri için güçlü ve nitelikli bir öğrenme ortamını nasıl oluşturacakları konusunda çeşitli güçlüklerle yüz yüze kalmaktadırlar. OSB olan bireylere sunulan eğitim hizmetlerinin temel amacı, bireyin bireysel özelliklerine, gereksinimlerine ve yeterliklerine odaklanarak, toplumsal yaşama tam katılımını sağlayacak, bağımsızlığını ve yaşam kalitesini arttıracak bilgi, beceri ve davranışların kazandırılmasıdır. Bu amacın gerçekleşebilmesi için gerekli koşullardan biri, normal gelişim gösteren bireylere sağlanan eğitim fırsatlarının OSB olan bireylere de sunulmasıdır. OSB olan bireylerin yaşamları boyunca uygun eğitim fırsatlarından yararlanabilmeleri, onların öğrenmelerine, davranışsal, sosyal ve duygusal gelişimlerine yönelik önemli katkılar sağlayarak (Güven ve Efe-Azkeskin, 2010; Lerner, Lowenthal ve Egan, 2003), bu bireylerin toplumun bir parçası olarak yaşayabilmesine (Batu ve Kırcaali-İftar, 2010) katkı sağlayacaktır (Snyder, Denney, Pasia, Rakap ve Crowe, 2011; Walker, 2011). Bunların olabilmesi için kaliteli, yapılandırılmış bir eğitim hayati önem taşımaktadır.

Eğitim/öğretim programları hazırlanırken, OSB olan bireylerin öğrenme özelliklerinin bilinmesi, nitelikli ve işlevsel bir programın hazırlanabilmesi için son derece önemlidir. Bu özellikler Tekin İftar ve Değirmenci (2012) tarafından şöyle ifade edilmiştir: (a) OSB'den orta ve ileri derecede etkilenmiş olan bireyler normal gelişim gösteren akranlarına kıyasla daha düşük bir hızla öğrenirler. (b) Orta ve ağır düzeyde OSB'den etkilenen bireyler edindikleri becerilerin genellemesini ve kalıcılığını sağlamada genellikle başarılı olamazlar. (c) Orta ve ağır düzeyde OSB'den etkilenen bireyler farklı alanlarda öğrendikleri becerileri bir araya getirmede sorun yaşarlar. Bu nedenle, OSB olan bireylerle çalışan öğretmenlerin ve uygulamacıların nitelikli ve işlevsel bir program hazırlayabilmeleri için bu bireylere işlevsel davranışların ve becerilerin öğretimini hedeflemeleri büyük önem taşımaktadır. Elde edilen veriler öğretmenlerin mesleki gelişim ihtiyaçlarına yönelik teorik ve uygulamalı eğitimler ve kendilerine sunulacak danışmanlık hizmetleriyle desteklenmeleri gerektiğinin önemini

vurgulamaktadır (Austin, 2013). KTU'lar bu bağlamda yaşam boyu desteğe gereksinim duyan OSB'li çocukların eğitiminde öğretmenlerin mesleki gelişim ihtiyaçlarının karşılanmasında büyük öneme sahiptir.

2.4. Kanıt Temelli Uygulamalar

KTU'lar, etkililiğinin belirlenmesi amacı ile genellikle deneysel ya da yarı-deneysel çalışma modeline göre yürütülen deney ve kontrol gruplarının yer aldığı bilimsel geçerliliği yüksek uygulamalar olarak değerlendirilmektedir (Cifci-Tekinarslan vd., 2018). Vuran ve Melekoğlu'na (2022) göre alanyazında 1990'lara kadar gerek tıp alanında gerekse eğitim alanında yapılan uygulamaların özelliklerinden bahsederken ya da uygulamalar tanımlanırken önceleri "araştırma temelli, hakemli çalışma ya da bilimsel araştırma daha sonra bilimsel temelli ya da dayanaklı" terimleri kullanılmıştır. "Kanıt temelli terimi" 2000'li yıllardan sonra kullanılmaya başlanmış ve kanıt temelli araştırma kavramı 2015 yılında yayınlanan "Her Çocuk Başarır" yasasında yer almıştır.

Marder ve deBettencourt'a (2015) göre, eğitimcilerin yetersizliği olan öğrencileri hedeflerine ulaştırabilmek için KTU'ları anlamaları gerekmektedir. Marder ve deBettencourt, KTU'ları genellikle tutarlı olumlu öğrenci çıktılarıyla sonuçlanan öğretim stratejileri, müdahaleler veya öğretim programları olarak tanımlamışlardır. OSB'li öğrenciler için KTU'ları belirleme ve uygulamanın altında yatan ana hedef, eğitim çıktılarını iyileştirmektir. Marder ve deBettencourt, araştırma ve uygulama arasındaki farkı azaltmak için eğitimcilerin KTU'lar hakkında ilk elden bilgi sahibi olmalarının ve bunları uygulamak için gerekli becerilere sahip olmalarının çok önemli olduğunu belirtmiştir. Araştırmalarındaki bulgulara göre, birçok eğitimci, OSB'li öğrencilerin ihtiyaçlarını karşılamak için öğretim stratejisini ve programını nasıl uyarlayacaklarını bilmedikleri için dezavantajlı durumdadır (Accardo ve Finnegan, 2019).

KTU'lar, deneysel temeli olan müdahale yöntemlerinin, kanıtlar ve araştırmalarla desteklenen etkili eğitim stratejilerinin, deneysel temeli olmayan müdahalelere kıyasla öğrenciler için olumlu faydalar sağlama olasılığının daha yüksek olduğu varsayımına dayanmaktadır (Knight, Sartini, Spriggs, 2015). KTU'ların güvenilir ve geçerli olarak nitelendirilebilmeleri için müdahalenin etkilerini ortaya koyan verilerin kalitesiyle doğrudan ilişkili olması gerekir (Ulusal Meslekî Gelişim Merkezi (NPDC). Deneysel kanıtları değerlendirme süreci, belirli bir müdahaleyi destekleyen hakemli çalışmaların sayısının incelenmesini gerektirmektedir (Knight vd., 2015). Son yirmi yılda, Amerika Birleşik

Devletleri'nde iki büyük proje, yetersizliği olan öğrenciler ve son olarak OSB'li öğrenciler için KTU'ları belirlemek üzere kapsamlı literatür taramaları üzerinde çalışmaktadır. Amerika Birleşik Devletleri Ulusal Otizm Merkezi (National Autism Center [NAC], 2009; 2011) tarafından, birkaç yıl süren bir çabayla Ulusal Standartlar Projesi adı verilen kapsamlı bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada bir uygulamanın etkililik seviyesine karar verebilmek için dört sınıflama geliştirilmiştir. Bu sınıflamalar şu şekildedir, a) OSB'li bireyler için etkili olduğuna ilişkin yeterli kanıtı sahip olan uygulamalar “kanıt temelli uygulamalar”, b) OSB'li bireyler için kısmen faydalı olduğuna yönelik kısmi kanıtların olduğu “umut vadeden uygulamalar” c) OSB'li bireylere faydalı olduğuna yönelik az veya hiç kanıt olmayan uygulamalar “kanıttan yoksun uygulamalar” d) OSB'li bireyler için etkisiz ya da zararlı olduğu tespit edilen uygulamalar “etkisiz ya da zararlı uygulamalar (Kurt, 2012). Bu dört kategoride yer alan uygulamaların neler olduğunun bilinmesi etkili eğitim içerikleri oluşturmak ve içerikleri OSB'li öğrencilere sunmak için oldukça önemlidir.

Gerçekleştirilen diğer bir çalışmada OSB Ulusal Mesleki Gelişim Merkezi (NPDC) 1997-2007 yılları arasında yayımlanan araştırmaları inceleyip OSB'li bireyler için KTU'ları tespit etmeye çalışmıştır (Odom, 2010). Bu çalışmada bir uygulamanın KTU olduğuna karar verebilmek için belli ölçütler geliştirilmiştir. Bu ölçütler şu şekildedir: a) iki adet yüksek nitelikli tam ya da yarı grup deneysel araştırmanın, b) üç farklı araştırmacı ya da araştırma grubu tarafından gerçekleştirilen beş yüksek nitelikli tek denekli araştırmanın, c) bir adet yüksek nitelikli tam ya da yarı grup deneysel araştırmanın ve üç farklı araştırmacı ya da araştırma grubu tarafından gerçekleştirilmiş üç tane yüksek nitelikli tek denekli araştırmanın hakemli bir bilimsel dergide yayınlanmış olması gerekmektedir (NPDC, 2014). Bu çalışma sonunda 24 uygulamanın KTU olarak tespit edilmiştir.

NPDC grubunda yer alan araştırmacılar önceki çalışmalarını genişletmek ve güncellemek için yeni bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Yeni çalışmanın amacı a) 2007 – 2011 yılları arasında tamamlanan çalışmalarını ilk çalışmaya eklemek, b) diğer kuruluş tarafından gerçekleştirilen çalışma ile tutarlılığı sağlamak için incelemeyi 1990 yılından önce başlatmak, c) önceki çalışmadan daha titiz bir inceleme süreci oluşturmaktır. Bu çalışmanın raporunu 2013 yılında yayınlamışlardır (Wong ve diğerleri, 2013). Yayımlanan bu rapora göre 27 uygulama gerekli ölçütleri karşılayarak KTU olarak tanımlanmıştır.

KTU'lar konusunda kapsamlı çalışmaları bulunan Slavin, (2002) bir araştırmanın yalnızca deneysel olması ya da bilimsel dayanaklı olmasının uygulama için yeterli ve etkili

olduğu anlamına gelmeyeceğini belirtilmiştir. Buna göre bir programın hem tekrarlanabilirliği, hem demografik bileşenlerinin iyi raporlaştırılmış olması hem de yöntemsel değişkenlerinin iyi bir şekilde rapor edilmesi gerektiğini vurgulamıştır. Böylece, çalışmaların hem etki büyüklüğünün göz önünde bulundurulacağını, hem de tekrarlanabilir bir çalışmanın ortaya konulacağını ifade etmiştir (Slavin, 2002). Bu kapsamda araştırma sürecinde dört KTU kullanılmıştır.

2.4.1. Uygulamalı Davranış Analizi

Uygulamalı davranış analizi (UDA) insan davranışlarını anlamayı ve iyileştirmeyi hedefleyen disiplindir (Tekin – İftar, E 2018). Ole Ivar Lovaas, 1970'lerde Skinner'ın edimsel koşullanma teorisinin ilkelerine dayanan ve OSB (ya da o zamanki adıyla "otizm") teşhisi konan çocukların sosyal etkileşimlerini iyileştirmek amacıyla davranışlarını değiştirmeye yardımcı olan bir yöntem geliştirmiştir (Lovaas vd., 1973; Skinner, 1953; Smith & Eikeseth, 2011). Bu yöntemi değerlendirmek için Los Angeles'taki Kaliforniya Üniversitesi (UCLA) Genç Otizm Projesi modeli geliştirilmiş ve 2-3 yıl boyunca haftada 40 saat boyunca OSB tanısı konmuş çocuklara bire bir uygulandığında müdahalenin etkileri ölçülerek deneysel olarak test edilmiştir (Lovaas, 1987). Dikkat çekici bulgular, deney grubundaki çocukların %47'sinin normal zihinsel ve eğitsel işlevselliğe ulaştığını, kontrol grubundan ise yalnızca %2'sinin normal gelişim seviyesine ulaştığını ortaya koymuştur (Lovaas, 1987). KTU'ların büyük bir çoğunluğu UDA temeline dayanmaktadır. Öğretmenlerin UDA hakkında mesleki bilgi ve uygulama tecrübeleri, UDA temelli gerçekleştirilen eğitimlerden olumlu sonuçlar alınmasında önemli bir etmendir (Güleç - Aslan, 2017). KTU'ları yürüten eğitimcilerin niteliği ve uygulamayı güvenilir bir şekilde sunmaları özel eğitim hizmetinin sonuçlarını olumlu yönde etkileyen önemli bir etmendir. KTU'lar ile yürütülen eğitimler sonucunda OSB tanılı bireylerde gelişmelerin görülebilmesi; bu uygulamaların eğitimciler tarafından uygulama güvenilirliği sağlanarak sunulabilmesiyle gerçekleşmektedir.

UDA, geçtiğimiz altmış yıl içinde, ilk Lovaas modelinde ve ardından UCLA Genç Otizm Projesi'nde belirlenen temel ilkelere, biliş, dil, sosyal beceriler, problem davranış ve günlük yaşam becerileri dahil olmak üzere OSB'li çocuk ve gençlerin tüm işlev düzeylerindeki eksikliklerini ele almayı amaçlayan birçok kapsamlı tedavi modeline ve odaklanmış müdahale uygulamalarına, yöntemlerine ve öğretim stratejilerine dönüşmüştür (Reichow ve ark., 2018). Dikkate değer ve sıklıkla atıfta bulunulan temel modellerden biri, ÖDS (ABC) modeli olarak da bilinen "öncüller, davranış ve sonuçlar"dır; Bu modelde

davranışın öncülleri ve sonuçlarından birini veya her ikisini manipüle etmek davranışı artırmayı, azaltmayı veya değiştirmeyi hedefler.

Reed, Osborne ve Corness (2007) UDA'nın B. F. Skinner'ın felsefelerinden doğan sistematik, dışarıdan pekiştirilmiş davranış değiştirme ve eğitim yoluyla davranışları değiştirmeye yönelik davranışçı yaklaşıma dayandığını ve çeşitli kaynaklarda özetlenen bir dizi farklı UDA yaklaşımı olduğunu açıklamaktadır. Genel olarak, bu yaklaşımlar şunları içerir:

- 1- Otizmlili çocukların öğretmenler tarafından bire bir öğretimi;
- 2- Ayrık-deneme pekiştirme temelli bir yöntem; ve
- 3- Yoğun bir program (bazı durumlarda 3 yıl boyunca haftada 40 saate kadar)

UDA, objektif şekilde tanımlanabilen ve gözlemlenebilen sosyal açıdan önemli davranışlar üzerine odaklanır; kullanılan yöntem ile davranışta meydana gelen ilerleme arasındaki güvenilir ilişkiyi kanıtlarken üzerinde çalışılan davranıştaki gelişmeyi araştırır; bilimsel tanımlama, ölçme ve analiz yöntemleri kullanır.

Tekin-İftar (2018) UDA'nın 7 temel özelliğini şu şekilde açıklamaktadır

Uygulamalılık: Bireyin değiştirilmesi gereken davranışının sosyal açıdan bireye ya da etrafındaki kişilere olumlu katkı sağlayacak davranışlar olmasına dikkat edilir.

Davranışsallık: Değiştirilmek ya da öğretilmek istenilen davranışın gözlenebilir ve ölçülebilir davranış olması önemlidir.

Analitiklik: Çevre ve davranış arasındaki ilişkinin incelenmesi, çevresel olayların davranışın gerçekleşip, gerçekleşmemesi üzerindeki etkisinin ortaya konulmasıdır.

Teknolojiklik: Kullanılan yöntem ve stratejilerin başkaları tarafından kullanılabilmesine imkân sağlayacak şekilde raporlaştırılması durumudur.

Kavramsal olarak sistematik bütünlük: Önerilen uygulamaların önerildiğinde ulaşılabilirliği ve kolayca kullanılması anlamına gelmektedir.

Genellenebilirlik: Gerçekleştirilen davranış değişikliğinin farklı ortam, durum ve şartlarda genellenebilmesi durumudur.

Etkililik: Hedeflenen istendik davranış değişikliğinin gerçekleşmesidir.

2.4.2. Olumlu Davranışsal Destek

Olumlu Davranışsal Destek, Uygulamalı Davranış Analizinin temelinden ortaya çıkmış olan ve öğrencilerin olumlu davranışlarına odaklanarak onların problem/istenemeyen davranışlarını yok etmeyi sağlayan bir yaklaşımdır. (Sarı & Koçak, 2021) Alanyazında problem davranışların ortadan kaldırılmasına yönelik uygulanacak müdahale yöntemlerinde ailenin de süreç içinde yer aldığı, tüm paydaşların katılım sağladıkları bütüncül yaklaşımların tercih edilmesi gerektiği vurgulanmaktadır (Erbaş, 2002). Bu doğrultuda problem davranışlardan etkilenme durumunu en aza indirgeyebilmek için kapsamlı davranış değiştirme yaklaşımlarının kullanılması ve gerekli müdahale programlarının hazırlanması beklenir (Chamorro-Premuzic & Furnham, 2008). Problem davranışların ortadan kaldırılması sürecinde önleyici KTU'lara gerek yurt dışında gerekse ülkemizde gereksinim duyulmaktadır. Okullarda problem davranışların genellikle KTU'lara uygun olmayan (cezalandırma vb) basit uygulamalarla üstesinden gelinmeye çalışılsa da başarılı sonuçlar alınamamıştır (Alkan, 2007). Bu durum yeni çalışmaların ve araştırmaların gerçekleştirilmesini zorunlu hale getirmiştir.

ODD 1990 yılının başlarında George Sugai ve Rob Horner tarafından geliştirilen proaktif bir yaklaşımdır. Pro-aktif öğrenme yaklaşımları, probleme yol açan davranışların yerini alacak olumlu davranışları zenginleştirir. ABD'de yaygın olarak kullanılmaktadır ve Avrupa okul ortamlarında giderek artan bir popüleriteye sahiptir. ODD, olumlu, destekleyici ve kapsayıcı bir ortam oluşturmak ve tüm öğrencilerde olumlu sosyal, duygusal ve davranışsal gelişimi teşvik etmek için evrensel, hedefli ve yoğun destek sağlamak üzere okul disiplin sistemlerini yeniden düşünmek ve yeniden yapılandırmak için kanıta dayalı bir yaklaşım öneren çok katmanlı bir çerçevedir.

Problem davranışlar öğrenmeyi engellemekte, bu davranışlar tüm öğrenciler için öğrenmeyi ve akran etkileşimlerini etkilemektedir. Ortak bir vizyon, okul kurallarının netliği ve olumlu davranışları öğretmeye ve pekiştirmeye odaklanmak, olumlu bir sınıf iklimini mümkün kılar. ODD çerçevesi, olumlu davranış beklentilerinin ve rutinlerinin tutarlı ve yapılandırılmış bir şekilde öğretilmesini, davranışsal katılımın pekiştirilmesini önermekte ve öğretmenlere, etkili olduğu kanıtlanmış problem davranışlara müdahale etmek için geniş bir strateji yelpazesi sunmaktadır (Freeman vd., 2016). Bu stratejileri etkili bir şekilde

kullanabilmeleri için öğretmenlerin bu alanda bilgi ve tecrübelerinin artırılması gerekmektedir.

Öğretmene sunulan desteğin ODD uygulamasının verimliliğinde çok önemli bir faktör olduğu bilinmektedir. Eğitimciler genellikle öğrencilerin okuldaki istenmeyen davranışlarını ve olumsuz deneyimlerini önlemede kilit rol oynadığından, öğretmenlerin problem davranışların ne olduğunu, bu davranışların öğrencilerin öğrenmesi üzerindeki etkisinin ne olduğunu, problem davranışın nasıl fark edileceğini ve her bir problem davranış türü için hangi stratejilerin etkili olduğunu daha iyi anlamalarını sağlamak oldukça önemlidir. ODD temel özellikleri ve bileşenleri olan bir yaklaşımdır ancak her bireye hap niteliğinde sunulacak paket bir program değildir (Melekoglu, Bal, & Diken, 2017). ODD modeli üç aşamalı piramit modeliyle açıklanmaktadır. Üç aşamalı bu modelde okuldaki tüm öğrencilerin ihtiyaçlarına yönelik uygulamalar bulunmaktadır.

Birincil düzey müdahaleler, okul genelinde tüm öğrencilere yönelik davranışsal ve akademik stratejileri içine alan destek programlarını içermektedir. Okullar, uygun davranışların neler olduğunu belirtmek amacıyla bir kural listesi oluşturmakta ve kuralların bozulması halinde sonuçların neler olacağını açıklamaktadır (Crone vd., 2010; Dunlap, Kincaid, Horner, Knoster, & Bradshaw, 2014). İkincil düzey müdahaleler; daha çok öğrenci veya öğrenci gruplarına yönelik müdahale programlarını içeren ve birincil düzey müdahale programının yeterli olmadığı durumlarda başvurulacak müdahaleleri içermektedir (Crone vd., 2010; Lane, Kalberg, & Menzies, 2009). İkincil düzey müdahaleler, birincil düzey müdahale programlarından yararlanamayan ve benzer kazanım veya performans eksiklikleri sergileyen öğrencilere sunulan müdahaleleri içermektedir (Crone vd., 2010; Debnam, Pas, & Bradshaw, 2012; Gresham, Sugai & Horner, 2001; Sugai, & Horner, 2002) Üçüncül düzey müdahaleler uygulanan önceki iki düzeyde başarı elde edememiş, halen problem davranış sergileyen ve akademik becerileri düşük olan yoğun bireyselleştirilmiş programa ihtiyaç duyan öğrencilere uygulanmaktadır. Bu düzeydeki müdahaleler kapsamlı işlevsel değerlendirmeleri ve bireye özel hazırlanan programları zorunlu kılar. Bu düzeyde desteğe ihtiyaç duyan öğrenciye sunulacak hizmetler grup etkinliği şeklinden ziyade bireysel olarak sunulmalıdır (Scott & Eber, 2003; Sugai & Horner, 2002). Bireysel olarak sunulan bu hizmetlerin daha olumlu sonuçları beraberinde getirdiği bilinmektedir.

Genel olarak, çalışmalar ODD uygulamasının bir sonucu olarak problem davranışlarda azalma, akademik çıktılarda olumlu sonuçların alınması, okul ikliminde iyileşme, güven

duygusunda artış ve öğretmen refahında iyileşme olduğunu göstermiştir. ODD'nin odak noktası, ortak bir vizyon ve davranış felsefesinin yanı sıra ortak değerler oluşturarak herkesi birbirine bağlayan öğrenci topluluğu oluşturmaktır. Okula bağlı hissetmek ve öğretmenler tarafından desteklenmek, öğrencilerin hem sosyal hem de akademik olarak olumlu yönde gelişme olanaklarını teşvik etmektedir (Kearney, 2008). Olumlu okul kültürünün oluşması tüm paydaşları olumlu yönde etkilemektedir.

2.4.3. Resim Değiş Tokuşuna Dayalı İletişim Sistemi

Resim Değiş Tokuşuna Dayalı İletişim Sistemi (RDTDİS) (Picture Exchange Communication system (PECS) Delaware Otistik Programında geliştirilmiş ve küçük çocuklara sosyal ortamda iletişim kurmayı öğretmek için tasarlanmıştır (Frost & Bondy, 2002). PECS kullanılarak, öğrencilere istenen bir öğenin resmini, öğe karşılığında iletişimi sağlayan bir ortağa vermeleri öğretilir. PECS eğitiminin altı aşaması vardır ve her aşama bir öncekinin üzerine inşa edilir. Aşamalar şunlardır: (1) Fiziksel destekli değiş tokuşun öğretilmesi, (2) Doğaçlamayı geliştirmek, (3) Resimlerin eşzamanlı olarak ayırt edilmesi, (4) Cümle yapısının oluşturulması, (5) "NE istiyorsun" diye sorulduğunda bu soruya cevap vermek ve (6) Sorulan soruya cevap niteliğinde yorum yapılmasıdır (Emad vd, 2011).

PECS OSB'li bireylerin başkalarıyla iletişim kurmayı öğrenmelerine yardımcı olmak için geliştirilmiş alternatif ve artırıcı bir iletişim yöntemidir; OSB olan bireyler genellikle sözlü iletişimde ve sosyal etkileşimlerde zorluk yaşarlar. PECS'te, öğrenci istediği bir öğenin veya etkinliğin resmini tanımlar ve daha sonra bu resmi somut bir öğe veya etkinlik karşılığında bir iletişim ortağına verir. Zamanla, bu alışverişi sözlü iletişimle ilişkilendirmeye teşvik edilir. PECS'in nihai hedefi, bireyin iletişim başlatabilmesi, başkalarının sorularına yanıt verebilmesi ve kendiliğinden yorum yapabilmesidir. PECS, diğer gelişimsel engelleri olanlara da fayda sağlayabilir (Michelle vd, 2010). Görsel desteklerden istifade edilerek diğer özel gereksinimli grupların öğrenmelerine destek olacak ortam düzenlemeleri sağlanabilir.

PECS hem evde hem de okulda kullanılabilir; PECS OSB'li yetişkinlere yardımcı olmasına rağmen, en çok kullanılan katılımcılar küçük çocuklardır. PECS'in etkili olabilmesi için bireyin başkalarıyla iletişim kurmaya ilgi duyması, kişisel tercihlerini bilmesi ve altı farklı öğrenme aşamasını tamamlaması gerekir. İlk olarak, öğrenci istenen bir öğenin veya aktivitenin ("pekiştireç" olarak bilinir) fotoğrafını, çizimini veya sembolünü seçerek, onu alarak ve daha sonra isteğe sözlü olarak yanıt veren ve pekiştireci sağlayan bir iletişim ortağına uzatarak iletişimi başlatmayı öğrenmelidir. Bir kolaylaştırıcı, fiziksel seçim ve

aktarım konusunda öğrenciye yardımcı olabilir. Daha sonra, iletişim bağlamı genelleştirilir; iletişim ortakları öğrenenden farklı mesafelerde konumlandırılır, farklı ortamlar kullanılır veya etkinlik değiştirilir. Bu aşama mesafe ve süreklilik ilkelerini benimsetmeyi amaçlar. Üçüncü olarak, öğrenci istediği resmi seçmek için farklı resim setleri arasında seçim yapmalıdır. Dördüncü aşamada, "İstiyorum" veya "Görüyorum" gibi basit, tekrarlanan cümle kalıpları, cümle yapısını tanımayı geliştirmek için resimlerle birlikte kullanılır ve sözlü ifadeler resim tanımlama yerine daha fazla ödüllendirilir. İlk dört aşama öğrencinin iletişimi başlatmasına odaklanırken, beşinci aşama yanıt boyutunu öne çıkarır. Öğrenci, özellikle pekiştireçle ilgili olarak arzu ettiği şeyin özelliklerini belirtebilmek için yeni kelimeler öğrenir ve "Ne istiyorsun?" sorusuna cümle kalıpları kullanarak yanıt verir. Son aşama, "Ne görüyorsun?" tarzında kolay sorular yardımıyla kendiliğinden cevap verme ve yorumlama becerisini geliştirmeye odaklanır (Howlin, P. 2004).

2.4.4. Otizmli ve Otizm Nedenli İletişim Problemi Olan Bireylerin Eğitimi ve Terapisi

TEACCH, 1970'li yıllarda Kuzey Carolina Üniversitesi'nde Erick Shopler ve arkadaşları tarafından geliştirilen bir programdır. Geliştirilmesindeki temel amaç çocuğa bağımsız yaşam becerileri kazandırmak ve çocuğun sosyal uyum becerilerini geliştirmektir. Boş zamanlarında kendini uyarıcı davranışlar yerine daha uygun ve kendine fayda sağlayacak etkinlikler yapması hedeflenmiştir. TEACCH 30 civarında ülkede aktif bir şekilde uygulanmaktadır (Mesibov & Shea, 2010)

TEACCH programı, önemli deneysel araştırmalara ve hizmet talebine yol açan bir müdahale modelidir (Mesibov, Shea, Shopler 2005). OSB'li çocukların ebeveynleri tarafından doldurulan çok uluslu bir anket, ailelerin %30'undan fazlasının şu anda TEACCH programını kullandığını veya kullanmış olduğunu göstermiştir (Green ve ark, 2006). Benzer şekilde, Finlandiya'da yapılan bir epidemiyolojik araştırma, OSB'li çocukların %40'ından fazlasının TEACCH'e dayalı hizmetler aldığını göstermiştir. Aynı zamanda, TEACCH okullarda özel bir eğitim hizmeti olarak sıklıkla kullanılmaktadır (Hess, Morrier, Heflin ve Ivey, 2008). Araştırma kapsamında eklettik modelde uygulanan bazı okullardan görseller eklerde sunulmuştur.

TEACCH programı (a) ebeveynler ve uygulayıcılar arasında yakın bir çalışma ilişkisini ön plana çıkarır, (b) müdahaleyi bireysel danışanın belirli özelliklerine göre uyarlar ve (c) yapılandırılmış öğretim deneyimlerinden yararlanır. Tipik bir TEACCH

müdahalesinde, bireylerin yetenekleri standart testlerle değerlendirilir (örn. Psiko-eğitimsel Profil). Değerlendirmenin sonuçları, danışanın bireysel ihtiyaçlarıyla tutarlı olacak bir müfredatın geliştirilmesi için temel oluşturacaktır (Mesibov, 1997). TEACCH uzmanı, bireyin müfredatını oluşturan öğrenme hedeflerinin kazanılmasını kolaylaştırmak için yapılandırılmış öğretim yöntemlerini kullanır. Yapılandırılmış öğretim bileşeni, bireyin çevresinin ve gerçekleştireceği faaliyetlerinin öğrenmeyi mümkün kılacak ve hayal kırıklığını önleyecek şekilde düzenlenmesini gerektirir. Bu bağlamda üç faktörün önemli olduğu belirtilmektedir: (a) fiziksel çevrenin çocuğun ihtiyaçlarıyla uyumlu bir şekilde düzenlenmesi (örneğin, olası dikkat dağıtıcı unsurların en aza indirilmesi), (b) faaliyetlerin öngörülebilir bir şekilde düzenlenmesi (örneğin, günlük rutinlerin görsel programlarının kullanılması) ve (c) yetişkin yönlendirmelerinden/uyarılarından bağımsız hareket etmeyi teşvik edecek şekilde materyallerin ve yapılacak işlerin düzenlenmesidir (örneğin, öğrenci bunlardan daha fazla faydalanabiliyorsa görsel materyallerin kullanılması).

TEACCH yaklaşımına "Yapılandırılmış Öğretim" adı verilmektedir. Yapılandırılmış Öğretim, otizmli bireylerin, aşağıdaki özellikleri içeren ve "Otizm Kültürü" (Mesibov, Shea, Shopler 2005) olarak adlandırılan bir nöropsikolojik eksiklikler ve güçlü yönler örüntüsünü paylaştıklarına dair kanıt ve gözlemlere dayanmaktadır:

1. OSB'li bireylerin görsel bilginin işlenmesinde nispeten güçlü olmaları.
2. Ayrıntılara aşırı dikkat etme, ancak sıralama, bütünleştirme, bağlantı kurma veya bunlardan anlam çıkarma konusunda zorluklar yaşanması.
3. Dikkatte muazzam değişkenlik (bireylerin dikkatleri zaman zaman çok dağınık olabilirken diğer zamanlarda yoğun bir şekilde bir konuya odaklanılabilir).
4. Zihinsel gelişim düzeyine göre değişkenlik göstermekle birlikte her zaman iletişimi başlatmakta ve dilin sosyal bağlamda kullanılmasında iletişim bozuklukları.
5. Etkinlikler boyunca çok hızlı veya çok yavaş hareket etmek ve bir etkinliğin başlangıcını veya sonucunu, etkinliğin ne kadar süreceğini anlama konusunda zaman kavramlarıyla ilgili sorun yaşamak.
6. Rutinlere ve rutinlerin oluşturulduğu ortamlara bağlanma eğilimi; böylece faaliyetlerin öğrenme durumundan aktarılması veya genelleştirilmesinde zorluklar ve rutinlerdeki aksaklıkların rahatsız edici, kafa karıştırıcı veya üzüntü verici sonuçlar doğurabilmesi.

7. Çok yoğun ilgi ve sevilen faaliyetlere katılma güdüsü ve bir kez katılım sağlandıktan sonra ayrılmakta güçlük yaşanması.

Yapılandırılmış Öğretimin temel mekanizmaları şunlardır: (a) ortamın ve etkinliklerin bireyler tarafından anlaşılabilir şekilde yapılandırılması; (b) bireylerin görsel becerilerdeki göreceli güçlü yanlarının ve görsel ayrıntılara olan ilgilerinin göreceli olarak daha zayıf becerileri desteklemek için kullanılması; (c) bireylerin özel ilgilerini öğrenmeye dahil etmek için kullanılması; ve (d) anlamlı iletişimin kendi kendine başlatılabilmesinin desteklenmesi (Masibov, G.B 2010).

2.4.4.1. Yapı

OSB müdahalelerinde 'yapı' terimi genellikle öğrenme faaliyetlerini daha açık ve kolay gerçekleştirilebilir hale getirmek için zamanın, mekanın ve ortamdaki olay dizilerinin düzenlenmesini tanımlar. Rutter ve Bartak (1973) yapının etkililiğinin ilk örneklerinden birini sunmuşlardır. Çalışmalarının başında 7-9 yaşlarında olan ve farklı felsefelerle sahip üç farklı eğitim programına devam eden 50 çocuğun beceri ve davranışlarını karşılaştırmışlardır: (a) otizme özgü 'regresif/psikoterapötik, (b) çapraz kategorik birleştirilmiş psikoterapötik ve özel eğitim veya (c) otizme özgü yapılandırılmış özel eğitim. 3,5 - 4 yıl sonra, yapılandırılmış programdaki çocuklar, diğer ortamlardaki çocuklara göre önemli ölçüde daha fazla göreve uygun davranış ve daha yüksek akademik başarı göstermiştir.

TEACCH genel olarak dört tür yapı önermektedir:

- 1- Birincisi fiziksel yapı, örnekler arasında (a) mobilya düzenlemesi veya öğrenciye belirli alanlarda hangi faaliyetlerin gerçekleştiğini ve alanda nerede durması veya oturması gerektiğini gösteren görsel ipuçları gibi unsurların kullanılması ve (b) öğrenciyi bir kapı veya pencereden uzağa bakacak şekilde oturarak dikkat dağıtıcı veya aşırı uyarıcı çevresel kaynakların azaltılması bulunmaktadır.
- 2- İkinci tür yapı, programı öğrenci için anlaşılabilir ve anlamlı hale getirerek günlük faaliyetlerin sırasını düzenlemeyi ve çocuğa aktarmayı içermektedir. En temel "etkinlik çizelge" türü, öğrencinin bir sonraki faaliyete geçiş yapmasına yardımcı olmak için nesnelere kullanır (örneğin, banyoda kullanılacak gerçek yüz havlusu; atıştırma için kullanılacak gerçek kaşık). Gelişimsel olarak daha ileri seviyedeki öğrenciler için, çizelgeler için resimler veya yazılı kelimeler kullanılır ve bu çizelgelerin süresi arttırılır (örneğin, yarım gün, tam gün, haftalık program).

- 3- Üçüncü tür yapı, öğrenciye aşağıdaki bilgileri göstermek için görsel araçlar kullanarak bireysel faaliyetlerin düzenlenmesidir: (a) Ne yapması gerektiği, (b) Faaliyetin ne kadar süreceği veya kaç tekrar yapacağı, (c) Bitirmeye doğru ilerlediğini nasıl görebileceği, (d) Faaliyetin bittiğini nasıl görebileceği, (e) Bundan sonra ne yapacağı.
- 4- Dördüncü tür yapı, verimli faaliyetlerle meşgul olduğu süreyi artırmak için bireysel çalışmalarını iş/faaliyet sistemi olarak adlandırılan bir dizi faaliyete bağlamaktır.

2.4.4.2. Görsel Bilgi

Otizimli bireylerin görsel becerilerinin birçok yönünün korunduğu ve hatta yaşlılarına göre daha üstün olduğu uzun zamandır bilinmektedir (Caron ve ark. 2004). Bu temelden hareketle, çok sayıda araştırmacı ve klinisyen, otizimli bireylerin becerilerini artırmada görsel materyallerin önemini kabul etmiştir. Boucher ve Lewis (1989), yazılı yönergeler verilen otizimli çocukların, benzer yönergeler sözel olarak ya da bir gösteri aracılığıyla verilen çocuklara göre önemli ölçüde daha az hata yaptığını göstermiştir. Krantz, Mc Clannahan ve Mac Duff, fotoğraflık veya yazılı materyaller kullanarak yaptıkları bir dizi çalışmada, gençlere sosyal iletişim başlatmayı (Krantz ve Mc Clannahan 1998) ve planlanmış etkinlik çizelgelerini takip etmeyi öğretmişlerdir. Benzer şekilde, Pierce ve Schreibman (1994) otizimli gençlere resim ipuçlarını kullanarak günlük yaşam becerilerini ebeveyn ya da öğretmen gözetimi olmadan gerçekleştirmeyi öğretmiştir. Bryan ve Gast (2000), görsel etkinlik çizelgeleri kullanıldığında görevler üzerinde önemli ölçüde daha fazla zaman harcadığını ve verilen görevlerin daha doğru şekilde tamamlandığını bildirmiştir.

2.4.4.3. Özel ilgiler

Yoğun ve atipik ilgi alanları OSB'nin tanımlayıcı bir özelliğidir ve birçok araştırmacı bu ilgi alanlarının bireylerin öğrenmeye katılımını teşvik etmek için kullanılmasının faydalı olduğunu tespit etmiştir. Sugai ve White (1986) basmakalıp kendini uyarıcı davranışların bilişsel, dil ve mesleki işler için pekiştirici olarak işlev görebileceğini belirtmişlerdir. Charlop-Christy ve Haymes (1996) hedef davranışların gerçekleşmediği zaman dilimlerinde tercih edilen oyun nesnelere erişimi pekiştirici olarak kullanarak stereotipik motor hareketleri, saldırganlığı ve öfke nöbetlerini azaltabildiklerini göstermişlerdir. Diğer birçok yaklaşım gibi, Yapılandırılmış Öğretim programları da görevlerin başarıyla tamamlanmasını ödüllendirmek

için OSB'li bireylerin özel ilgi alanlarını kullanır. Yapılandırılmış Öğretim, bireylerin özel ilgi alanlarını öğrenmenin diğer yönlerine de dahil eder; örneğin, matematiksel kavramları veya sıra almayı öğretmek için çocuğun sevdiği nesne ve resimleri görmek alışılmadık bir durum değildir (Messibov ve Shea 2010).

2.4.4.4. Anlamlı, Kendi Kendine Başlatılan İletişim

İletişim kurmayı öğrenmek otizmlili birçok birey için önemli bir sorundur (Asperger sendromu olanlar hariç). Söz öncesi ya da düşük sözel düzeyde olan bireyler için bir yaklaşım, "söz öncesi iletişim becerilerinin gelişiminin, iletişim kurmak için dilin kasıtlı kullanımının gelişimi için zorunlu bir öncül olduğu" önermesine dayanmaktadır (Messibov ve Shea 2010).

Sosyal-pragmatik gelişimsel yaklaşımlarla tutarlı bir şekilde Yapılandırılmış Öğretim, alıcı dilin iletişimde ifade edici dilin temelinin oluşturduğunu düşünmektedir. Erken iletişim becerilerini öğretme yaklaşımı başlangıçta etiketleri (sözel kelimelerle eşleştirilmiş ya nesnelere ya da bir tür görsel semboller) bireyin çizelgesindeki anlamlı faaliyetlerle eşleştirme şeklindedir. Birey semboller/etiketler ve etkinlikler arasındaki ilişkiyi öğrendikçe, anlaşılabilir, sosyal olarak kabul edilebilir ifade edici iletişime doğru ilk adım olan seçenekler sunmaya başlanabilir.

TEACCH kullanarak otizmlili çocuklar için bir ortam oluşturmak için, öğretmenler ve çocuğun eğitiminden sorumlu diğer paydaşların yaklaşımın ilke ve stratejilerini anlamaları ve bunları bireyin ihtiyaç ve tercihlerine göre düzenlemeleri gerekir. Bu, bireyin güçlü yönlerini ve karşılaştığı zorlukları değerlendirmeyi ve ihtiyaçlarına uygun görsel bir düzen sistemi, programlar ve rutinler tasarlamayı içermektedir. Ayrıca düzenli, öngörülebilir, açık başlangıç açık bitiriş ilkesine dayalı ve duyuşsal dikkat dağıtıcı unsurlardan arındırılmış fiziksel bir ortam oluşturmayı da kapsar. Görsel desteklerin, açık ve tutarlı rutinlerin ve programların ve duyuşsal desteklerin kullanılması bireyin bağımsızlığını, esnekliğini ve genel olarak refahını destekleyebilir. Eğitimciler ve bakıcılar, OSB'li çocukların öğrenme, iletişim ve sosyal becerilerini destekleyen bir ortam oluşturmak için bu ilke ve stratejileri kullanmalıdırlar (Wong, Odom, Hume, Cox, Fettig, Kucharczyk ve Schultz (2015). TEACCH yaklaşımına göre öğretimin temel ilkeri şu şekilde sıralanabilir.

- 1- Bireyselleştirme: TEACCH yaklaşımının merkezinde, OSB'li her bireyin benzersiz olduğunu ve farklı güçlü yönleri, zorlukları ve öğrenme stilleri olduğunu kabul

eden bireyselleştirme ilkesi yer almaktadır. Yaklaşım, müdahaleleri ve öğretim stratejilerini bireyin özel ihtiyaç ve tercihlerine göre düzenleme gereğini ortaya koymaktadır (Mesibov, Shea ve Schopler, 2005). Bireyselleştirme, kişi merkezli bir yaklaşımı teşvik ederek katılımı artırır ve anlamlı öğrenme deneyimlerini destekler.

- 2- Görsel Destekler: OSB'li bireyler genellikle görsel olarak güçlü oldukları için görsel destekler TEACCH yaklaşımında çok önemli bir rol oynar. Görsel programlar, görev sistemleri ve görsel ipuçları gibi görsel destekler, açık ve somut bilgiler sağlar, anlayışı geliştirir, kaygıyı azaltır ve bağımsızlığı teşvik eder (Cimera, 2008). Görsel destekler OSB'li bireylerin günlük rutinlerini yönlendirmelerine, görevlerini organize etmelerine ve beklentileri anlamalarına yardımcı olur, sonuçta öz denetim ve özerkliği geliştirir.
- 3- Yapılandırılmış Öğretim: Yapılandırılmış öğretim, görevleri veya etkinlikleri daha küçük, yönetilebilir adımlara bölmeyi içeren TEACCH yaklaşımında temel bir ilkedir. Bu yapılandırılmış yaklaşım öngörülebilirlik sağlar, kaygıyı azaltır ve rutinlerin ve net beklentilerin geliştirilmesini teşvik ederek öğrenmeyi destekler (Prizant, Wetherby, Rubin, Laurent ve Rydell, 2006). Yapılandırılmış öğretim yöntemleri arasında iş analizi, görsel çizelgeler ve çalışma sistemleri yer alır ve bunların tümü dikkati, katılımı ve görevin tamamlanmasını geliştirmeye katkıda bulunur.
- 4- Çevresel Düzenlemeler: TEACCH, OSB'li bireylerin desteklenmesinde çevresel düzenlemelerin önemini vurgulamaktadır. Bu yaklaşım, dikkat dağıtıcı unsurları en aza indiren ve öğrenmeyi kolaylaştıran yapılandırılmış ve düzenli fiziksel ortamlar oluşturmayı öne çıkarır (Mesibov ve ark., 2005). Çevresel uyarlamalar, bir sınıfın veya evin fiziksel düzeninin değiştirilmesini, görsel desteklerin uygulanmasını ve düzenleme stratejileri kullanılmasını içerebilir. Çevresel düzenlemeler, net sınırlar sağlayarak ve aşırı duyuşsal yükü azaltarak dikkati, konsantrasyonu ve genel işleyişi geliştirir.

2.5. Eklektik Eğitim Modeli

Eklektik yöntem, her bir yöntemin kendine göre güçlü ve zayıf yönlerinin olduğu ve sınıftaki her bir öğrencinin farklı özellikleri olması hasebiyle bir yöntemin tüm ihtiyaçları tek başına karşılayamayacağı görüşüne dayanmaktadır (Talayhan, Sakız, 2022; Brown, 2002). Eklektik yöntemde tek bir yaklaşıma bağlı kalmak yerine, öğrencilerin bireysel ihtiyaçları ve

özellikleri ile öğrenme ortamının şartlarının göz önünde bulundurularak farklı yöntem, teknik ve kaynakların bir arada kullanılması esası bulunmaktadır (Talayhan, Sakız 2022;Kumar, 2013;Wali, 2009).

Harmanlanmış öğretim yaklaşımı, geleneksel öğretim yöntemlerinin yanı sıra teknolojik araçların da kullanıldığı bir öğrenme sürecini ifade eder. Bu yaklaşım, çeşitli öğrenme materyallerinin (kitaplar, ders notları, interaktif eğitim yazılımları, videolar vb.) bir araya getirilmesiyle öğrencilere farklı öğrenme deneyimleri sunmayı hedefler. (Bonk, Graham 2006) Harmanlanmış öğretim yaklaşımında, öğrencilerin ihtiyaçları ve öğrenme stilleri dikkate alınır ve farklı öğrenme materyalleriyle sunulan içerikler, öğrencilerin daha etkili ve verimli bir şekilde öğrenmelerine yardımcı olacak şekilde düzenlenir. Bu yaklaşım, öğrencilere bireysel öğrenme imkanları sağlayarak, öğrenmeyi daha ilgi çekici, etkileşimli ve özgün hale getirir (Graham, 2006).

Otizm alanında eklektik yaklaşım, otizm spektrum bozukluğu olan bireyleri desteklemeye yönelik bireyselleştirilmiş ve kapsamlı bir plan geliştirmek için çeşitli teorik yaklaşımlardan, tekniklerden ve müdahalelerden yararlanan bir eğitim yöntemidir (Vismara ve Rogers 2010). Eklektik yaklaşım, tek bir yaklaşımın veya tekniğin otizmlili tüm bireyler için genel olarak etkili olmadığını ve OSB ile ilişkili karmaşık ve çeşitli zorlukları ele almak için esnek, bireyselleştirilmiş bir yaklaşıma ihtiyaç duyulduğunu kabul eder. Eklektik model, birden fazla kanıta dayalı uygulamayı bir araya getirerek otizmlili bireyleri desteklemek ve farklı alanlardaki gelişimlerini artırmak için daha bütüncül ve bireyselleştirilmiş bir yaklaşım sağlamayı hedeflemektedir (Wong ve diğerleri). Harmanlanan yöntemlerin KTU olmasının OSB'li bireylerin gelişimleri üzerinde olumlu etki sağlaması beklenmektedir.

OSB'li çocuklar için eklektik bir eğitim programı, her çocuğun kendine özgü ihtiyaçlarını karşılamak için farklı öğretim yöntemleri, terapiler ve müdahalelerin bir arada kullanılmasını gerekli kılar. Eklektik bir programda kullanılan yaygın müdahalelerden bazıları Uygulamalı Davranış Analizi (UDA), Dil ve Konuşma Terapisi, Mesleki Terapi ve Sosyal Beceri Eğitimini içerir (Lindgren, Wacker, Suess, Schieltz, Pelzel, Kopelman ve Lee, (2016). Araştırmalar, eklektik bir yaklaşımın OSB'li çocuklarda iletişim becerilerini, sosyal etkileşimi ve davranışı geliştirmede etkili olabileceğini göstermektedir (Lindgren ve ark., 2016; McEachin ve ark., 1993). Osborne ve Reed (2008), eklektik bir girişimsel program alan çocukların 9 ila 10 aylık zaman zarfında 10 IQ puanına kadar gelişim gösterdiğini gözlemlemiştir.

Eklektik bir eğitim modeli, OSB'li öğrencilerin eğitimi için gereklidir çünkü her öğrencinin kendine özgü güçlü yönlerini ve zorluklarını dikkate alan özel bir yaklaşıma imkân sunar. OSB, bireyin sosyal iletişimini, davranışlarını ve duyuşal işlemlerini etkileyebilen karmaşık bir gelişimsel bozukluktur. Bu nedenle, OSB'li bireyler için herkese uyan tek bir eğitim yaklaşımı doğru değildir. Bunun yerine, Uygulamalı Davranış Analizi, Yapılandırılmış Öğretim ve İletişim Temelli Müdahale gibi çeşitli kanıta dayalı uygulamalardan yararlanan eklektik bir yaklaşım, OSB'li öğrenciler için akademik, sosyal ve davranışsal alanlarda daha iyi sonuç alınmasını sağlayabilir. Eklektik bir modelin kullanılması, esneklik ve bireyselleştirmeye imkân sağlayarak her öğrencinin kendine özgü ihtiyaçlarının karşılanmasını kolaylaştırabilir (Barnet, O'Brien, Hall, Carter, 2020). Bu yöntemlerin bir araya getirilirken bir birlerini tamamlayıcı özellikte olmalarına dikkat edilmelidir.

2.5.1. Eklektik Eğitim Modelinin Oluşturulması Süreci

Özel Eğitim Öğretmenlerinin OSB ve OSB'li öğrencilerin eğitiminde kullanılan KTU'lar hakkında sınırlı bilgiye sahip oldukları araştırmalarda ortaya konulmakta ve öğretmenlere yönelik bu alanlarda eğitimlere ihtiyaç duyulmaktadır. Bu gelişim ihtiyaçları göz önünde bulundurularak, çalışmanın araştırmacısı tarafından bu durum Avrupa Birliği Erasmus+ programı KA1 Okul Eğitimi Alanında Bireylerin Öğrenme Hareketliliği programı kapsamında projelendirilmiştir. Bu projelendirmeye KTU'lar ile ilgili Türkiye'de uzman uygulayıcıların olmaması nedeni ile ihtiyaç duyulmuştur. Çalışma projelendirilerek bu araştırmada ele alınan dört KTU alanında uzman dört yabancı eğitimciden eğitim alınması planlanmıştır. Önceki bölümlerde detaylı bir şekilde açıklanan dört KTU'ya yönelik Konya'dan farklı okullarda otizmlili öğrencilerle çalışan özel eğitim öğretmenleri yurt dışında hizmet içi eğitim kurslarına katılmışlardır.

Dört yöntemin seçilmesinin nedeni birbirlerini tamamlayıcı özellikte olmalarıdır. Bu yaklaşımların her biri OSB'li öğrencilere uygulanacak müdahalelerin farklı yönlerine odaklanmaktadır. UDA öncelikle davranışı analiz etme, altında yatan nedenleri ortaya çıkarmayı, veriye dayalı hareket etme ve sistematik olunmasını hedefler, PECS görsel destekler kullanarak iletişim becerilerini geliştirmeyi hedefler, TEACCH yapılandırılmış öğretim ve çevresel destek üzerinde dururken ODD problem davranışlarla başa çıkmak için proaktif stratejilerin önemini vurgular. Öğretmenler bunları birlikte kullanarak daha geniş bir alanda ihtiyaçları ele alabilir ve müdahaleleri bireysel hale getirebilirler. Ayrıca bu

yaklaşımlar kapsamlı bir şekilde incelenmiş ve etkililiğini destekleyen güçlü kanıtlar bulunmuştur.

UDA ile ilgili kurs Almanya’da UDA alanında hizmet veren, dünyanın farklı ülkelerinden eğitimcilere ve profesyonallere UDA sertifika eğitimi düzenleyen Alman bir UDA terapisti tarafından, ODD’ye yönelik kurs İspanya’da Salamanca Üniversitesinden ODD alanında eğitim veren akademisyenlerden, PECS’e yönelik kurs İspanya’dan PECS alanında farklı eğitimler almış ve bu sistemi okullarında aktif bir şekilde uygulayan özel bir otizm eğitim okulunun eğitim müdürü tarafından Bulgaristan’da, TEACCH’e yönelik kurs ise Belçika’dan otizmlı bir çocuğu olan ve TEACCH alanında sayılı uzmanlar arasında gösterilen ve bu alanda farklı yayınları olan bir araştırmacı tarafından Bulgaristan’da düzenlenmiştir. Bu süreçte araştırmacı çalışmanın amacını ve hedefini, katılımcılardan yurt dışı eğitimlerden sonra beklentilerini ve alınacak eğitimlerin eklektik modelde yurt içinde uygulanacağını katılımcılara belirtmiştir. Yurt dışı eğitimler öncesinde katılımcıların hazır bulunuşluk düzeylerini artırmak için yurt dışı eğitim konularıyla ilgili katılımcılara ön hazırlık çalışmaları gerçekleştirmiştir. Eğitimler esnasında yabancı eğitimlerle birlikte içeriğin katılımcılara aktarılmasından sorumlu olmuştur. Yurt dışı eğitimler esnasında her gün katılımcılarla bir araya gelip günlük değerlendirmeler yaparak alınan eğitimlerin etkisini ve Türkiye’deki okullarda hayata geçirilmesi için neler yapılması gerektiğini görüşmüş, katılımcılardan günlük raporlar toplayarak bu raporları analiz etmiştir. Yurt dışı eğitimlerden sonra yurda döndüğünde çalıştay faaliyeti planlamış ve öğretmen eğitim programının içeriğini oluşturmuştur. Hazırlanan Öğretmen Eğitim programının içerikleri ve süreleri Tablo 3.2’de sunulmuştur.

Tablo 2.1. - Öğretmen eğitimi program içerikleri ve süreleri

KONU	Süre (Saat)
A- Uygulamalı Davranış Analizi (UDA)	
1- UDA ve Sözel Davranış İlkeleri Nedir	8
2- UDA ve Sözel Davranış İlkeleri	8
3- İleri Düzey Öğretim Yöntemleri	8
4- Uygulamalı Davranış Analizinde Değerlendirme Süreçleri 1	8
5- Uygulamalı Davranış Analizinde Değerlendirme Süreçleri 2	8
TOPLAM	40
B- Olumlu Davranışsal Destek (ODD)	
1- Olumlu Davranışsal Desteğin Tanımı ve Temelleri	8
2- Olumlu Davranışsal Destek Süreci	8
3- İşlevsel Değerlendirme	8
4- Davranış Destek Planı Hazırlama	8
5- Örnek Durum Çalışmaları	8
TOPLAM	40
C- Resim Değiş Tokuşuna Dayalı İletişim Sistemi (PECS)	
1- Pecs Nedir? Aşamaları Nelerdir	8
2- 1. Aşama ve 2. Aşama	8
3- 4. Aşama ve 4. Aşama	8
4- 5. Aşama ve 6. Aşama	8
5- Uygulama Çalışmaları	8
TOPLAM	40
D- Otizmliler ve İlgili İletişim Yetersizliği olanların Terapisi ve Eğitimi (TEACCH)	
1- TEACCH, Tanım Tarihiçe Değerler	8
2- Otizmi İçeriden Anlamak	8
3- Artırılmış İletişim	8
4- Otizm Dostu Çevre	8
5- Otizmliler ve aileleri için yaşam kalitesi	8
TOPLAM	40

Her kursa otizmlilerle çalışan 10 özel eğitim öğretmeni katılmıştır. Kurslar beş gün boyunca kırk saatlik bir sürede teori ve uygulamayı bir arada sunacak şekilde gerçekleştirilmiştir. Her günün sonunda katılımcılar o günkü eğitim içerikleriyle ilgili değerlendirme toplantılarına katılmışlar ve alınan eğitim içerikleriyle ilgili hazırlamışlardır. Faaliyetin son gününde bu eğitimin katılımcılar üzerinde bıraktığı etkinin ve kazanımların ölçülmesine yönelik değerlendirme toplantıları yapılmış ve katılımcılardan görüşleri alınmıştır.

Katılımcılar yurda döndükten sonra her biri kendi eğitimini aldığı yöntemi kullanarak oluşturdukları bireysel öğretim etkinliklerini kendi sınıf ortamlarında OSB’li öğrencilerle bir ay uygulamışlardır. Bu kapsamda her bir öğretmen haftada en az bir öğretim etkinliği olmak üzere bir ayda toplam 10’ar öğretim etkinliği uygulamış ve diğer etkinliklerinde de eğitimi aldığı yöntemin ilkelerini dikkate almıştır. Bir aylık uygulamaların sonunda yurt dışında

eğitimlere katılan tđm katılımcılar kendi aldıkları eğitim içeriklerini, hazırladıkları üretim etkinliklerini ve bir aylık sınıf içi uygulama deneyimlerini, kendi sınıflarında yaptıkları çalışmaları ve ğrencilerinin kazanımlarını diğer yöntemlerin eğitimlerine katılan öğretmenlerle paylaşmalarına imkân sağlayacak 5 gđn – 40 saatlik bir atölye çalışmasında bir araya getirilmişlerdir. Atölye çalışmasında araştırmacı eklektik modelin nasıl kurgulandığını ve içerikte neler olduğunu katılımcılara sunmuştur. Sonraki sđrete katılımcıların okullarında yapmış oldukları uygulamaları ve eklektik modeldeki çalışmaları yerinde inceleyerek gerekli grđlen konularda öğretmenleri bilgilendirmiştir. Gerçekleştirilen atölye çalışmasının etkinlik planı ve faaliyet sđreleri Tablo 2.2’de belirtilmiştir

Tablo 2.2. Atölye alışması faaliyet planı ve sđresi

KONU	Sđre (saat)
1. Gđn	
a) Uygulamalı Davranış Analizi Nedir? Sınıf ortamında kullanılması hakkında tecrđbe paylaşımı	1
b) Uygulamalı Davranış Analizinin Temel Varsayımları	1
c) Davranış Kaydetme Ve Analiz Yöntemleri	1
d) Uygulamalı Davranış Analizi Stratejileri	1
e) Problem Davranış Nedir	1
f) Etkili Mđdahale Yöntemleri – Ekolojik Sistem Yaklaşımı	1
g) Olumlu Davranışsal Destek Ve Aşamaları	1
h) nleyici Stratejiler ve uygulama örnekleri paylaşımı	1
2. Gđn	
a) PECS Nedir? Aşamaları Nelerdir	1
b) PECS 1. Aşama ve 2. Aşama’da ne tđr etkinlikler gerçekleştirilir	1
c) PECS 3. Aşama ve 4. Aşama’da öğrenciden beklentiler nelerdir	1
d) PECS 5. Aşama ve 6. Aşama’da neler yapılmalıdır	1
e) TEACCH yaklaşımı ve temel ilkeleri	1
f) TEACCH yaklaşımına göre ğrenci özelliklerinin tanımlanması	1
g) TEACCH yakalaşımına göre sınıf ortamlarının dđzenlenmesi	1
h) TEACCH sınıf ortamından örnek uygulamalar paylaşımı	1
3. Gđn	
Öğretmenlerin Sınıf İçi Uygulamalardan Tecrđbe Paylaşımı	8
4. Gđn	
a) 4 Yöntem Bir Arada Nasıl Kullanılır Konulu Yuvarlak Masa alışması	4
b) Grupların nerilerinin Paylaşımı	2
c) Eklektik Modelin Tanıtımı	
5. Gđn	
a) Eklektik Modelde rnek Ders Planlarının Hazırlanması	4
b) Hazırlanan Ders Planlarının Sunulması	4
Toplam	40

Yurt dışı hareketlilik faaliyetlerinde yer alan öğretmenler beş gün boyunca toplamda kırk saat süren atölye çalışmasına katılmışlardır. Gerçekleştirilen çalıştayın ilk iki gününde katılımcılar yurt dışında aldıkları eğitimlerin içeriklerini diğer gruplardan katılımcılarla paylaşmışlardır. Üçüncü gün katılımcılar yurt dışında aldıkları eğitim konusu hakkında en az bir ay boyunca okullarında gerçekleştirdikleri etkinlikler ve kazanımlar hakkında katılımcılara bilgilendirmelerde bulunmuştur. Dördüncü gün katılımcılar 5 gruba ayrılmışlardır. Her grupta yurt dışındaki farklı alanlarda eğitimlere katılan öğretmenler bir araya getirilmiştir. Her gruptan dört yöntemin bir arada nasıl kullanılabileceği ile ilgili fikir alışverişinde bulunmaları, bununla ilgili rapor hazırlamaları sağlanmıştır. Katılımcılar hazırladıkları raporları diğer gruplarla paylaşmışlar ve yapılan değerlendirmelerde dört KTU'nun bir arada kullanılmasına imkân sağlayacak Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerin Eklektik Eğitim program taslağı üzerinde öneriler sunulmuştur. Araştırmacı önerileri alan uzmanlarıyla değerlendirerek program içeriğini oluşturmuş ve katılımcılara tanıtmıştır. Oluşturulan programda UDA ile öğrenci davranışlarını anlamlandırmaya, davranışın altında yatan gerçek nedenleri anlamaya ve davranışlara nasıl müdahale edilmesi gerektiğine; ODD ile okul genelinde uygulanabilecek bir sistemle pekiştireçlerin doğru ve etkili bir şekilde kullanılması sayesinde olumsuz davranışları en aza indirebilmeye ve mümkünse ortadan kaldırmaya; PECS ile sözel iletişimi olmayan otizmlili bireylerin resim değiş tokuşu yöntemi kullanılarak iletişim becerilerinin geliştirilmesine ve TEACCH ile sistematik bir yaklaşım içinde otizmlili öğrencilerin bireysel ihtiyaçları göz önünde bulundurularak ortam düzenlemelerinin ve görsel destekleyicilerin nasıl kullanılması gerektiği açıklanmıştır. Beşinci gün katılımcılar bir önceki gün oluşturulan gruplarında eklektik yöntemde bireyselleştirilmiş ders planları hazırlamışlardır. Hazırlanan ders planları tüm katılımcılarla paylaşmış ve yapılan genel değerlendirmeler neticesinde her bir öğrencinin bireysel gelişim ihtiyaçları tespit edilerek bu ihtiyaçlara yönelik eğitim içeriklerin eklektik yöntemle göre hazırlanması ve dört ay boyunca sınıflarda uygulanması kararlaştırılmıştır.

2.5.2. Eklektik Modelde Kanıt Temelli Uygulamaların Harmanlanması

Beglinger ve Smith (2005) OSB'nin birden fazla alanı etkileyen heterojen bir gelişimsel bozukluk olduğunu ve OSB'li çocukların farklı alanlarda farklı gelişimsel ihtiyaçlara sahip olduklarından, tek bir müdahale yönteminin tüm otizmlili çocuklar için yeterli olmasının beklenemeyeceğini belirtmektedirler. OSB'li bireylerin eğitiminde eklektik bir yöntem OSB'li birey için bireyselleştirilmiş bir müdahale planı oluşturmak için birden fazla teorik yaklaşımdan tekniklerin bir arada kullanılmasını içermektedir. Ayrıca, eklektik bir

yaklaşım OSB'li bireyler için daha kaliteli bir eğitim ve daha iyi sonuçlar sağlayabilmektedir (Dawson & Watling, 2000; Green, Brennan, & Fein, 2002). OSB'li çocukların eğitiminde KTU'ların kullanılması, mümkün olan en etkili ve uygun desteği almalarını sağlamak için çok önemlidir. Eğitimciler, KTU'ları kullanarak OSB'li öğrencilere akademik, sosyal, iletişim ve davranış becerilerini öğretmek için en güncel ve etkili yöntemleri sağlayabilir. Bu durum, OSB'li öğrencilerde akademik başarının artması, sosyal becerilerin gelişmesi ve davranış sorunlarının azalması dahil olmak üzere pek çok olumlu gelişime imkân sağlar (Wong, C. 2019).

KTU'ların bir araya getirilmesiyle hazırlanan bu modelde farklı yaklaşım, teknik ve stratejileri birleştirerek, OSB'li çocukların yaşam kalitesini artırmaya katkı sunmak için özel eğitim öğretmenlerine alternatif bir eğitim programı sunulmuştur. Hazırlanan program OSB'li çocuğun gelişimine ve müdahalelere verdiği yanıtla ilgili olarak esnekliğe ve eğitim planlarını gerektiği gibi uyarlama becerisine imkân sunmaktadır. Hazırlanan programın OSB'li öğrencilerle çalışan tüm özel eğitim öğretmenlerinin OSB ve KTU'lar hakkında bilgi sahibi olmalarına katkı sağlamak ve bu öğretmenlerin OSB'li öğrencilerle uygulama becerilerini artırmalarına destek olmak hedeflenmiştir. Neden bu dört yöntem birleştirilmiştir? Hazırlanan öğretmen eğitim programında her bir yaklaşımın eklektik bir modelde kullanılmasına imkân sağlayacak özellikleri şu şekilde özetlenebilir.

Uygulamalı Davranış Analizi (UDA): UDA, davranışı ve davranışın çevreden nasıl etkilendiğini anlamaya çalışan bilimsel bir yaklaşımdır. Becerileri küçük, ölçülebilir adımlara ayırmayı ve bu adımları sistematik olarak öğretmeyi hedefler. Olumlu pekiştirme ve davranış şekillendirme tekniklerinin kullanımı yoluyla davranışı değiştirmeye odaklanan davranış temelli bir müdahale yaklaşımıdır. Bu yaklaşım, gelişimi izlemek ve bireyselleştirilmiş hedefler ve müdahalelerle ilgili bilinçli kararlar almak için veri toplama ve verilerin analizine vurgu yapmaktadır. Hazırlanan eklektik modele UDA ilkeleri şu şekilde dahil edilmiştir;

- 1- Değerlendirme: UDA müdahaleleri, çocuğun güçlü yönlerini ve yetersizliklerini tespit etmek ve müdahale için uygun hedefleri belirlemek için kapsamlı bir değerlendirme ile başlar. Bu nedenle bu çalışmada OSB'li öğrenciler için geliştirilen eklektik eğitim modelinde eğitim çocuğun güçlü yönlerini ve yetersizliklerini tespit etmek ve müdahale için uygun hedefleri belirlemek için kapsamlı bir değerlendirme ile başlar.

- 2- İş Analizi: Karmaşık bir işi küçük, yönetilebilir adımlara bölmektir. Bu nedenle bu çalışma ile OSB'li öğrenciler için geliştirilen eklektik öğretim modelinde OSB'li öğrencilere öğretilecek bilgi, beceri ve duyuşsal özellikler iş/kavram analizi yapılarak küçük adımlara bölünür. Bu ilke aynı zamanda Skinner'in Programlı Öğretim modelinin de bir gereğidir (Külahçı, 1985).
- 3- Veri toplama: UDA müdahaleleri, gelişimi izlemek ve müdahaleleri gerektiği gibi düzenlemek için sürekli veri toplanmayı gerektirir. Bu nedenle yapılan çalışma ile geliştirilen eklektik öğretim modelinde öğretmenlerin veri toplama yöntemlerini incelemeleri büyük önem taşımaktadır.
- 4- Pekiştireç: UDA müdahalelerinde pekiştireçler oldukça önemlidir. UDA bir davranışın tekrarlanma olasılığını artırmak için pekiştirme yöntemlerinin kullanılmasını gerektirir. Bu nedenle hazırlanan eklektik öğretim modelinde pekiştireçlerin kullanımına detaylı bir şekilde değinilmiştir.
- 5- İpucu: Uygulamalı davranış analizinde ipucu vermek, istenen davranışların doğru bir şekilde kazanılmasında ve sürdürülmesinde kritik bir rol oynar. Araştırmalar, davranışları iyileştirilmek istenen bireylerin, uygun yönlendirmeler ve ipuçlarıyla desteklenmeleri durumunda daha hızlı ve etkili öğrenme sağladıklarını göstermektedir (Cihon, 2019). Hazırlanan eklektik öğretim modelinde ipucunun nasıl verilmesi gerektiği konusunda çalışmalar gerçekleştirilmiştir.
- 6- Bireyselleştirme: UDA müdahaleleri, bireylerin güçlü yönleri, ilgi alanları ve tercihleri dikkate alınarak her bireyin kendine özgü ihtiyaçlarına göre uyarlanır. Hazırlanan eklektik öğretim modelinde bireysel ihtiyaçların göz önünde bulundurulması tüm çalışmaların planlanması ve gerçekleştirilmesi üzerinde çalışmalar gerçekleştirilmiştir.
- 7- Sistematiçlik: Uygulamalı davranış analizinde sistematiğin önemi büyüktür, çünkü sistematik bir yaklaşım, hedef davranışları belirlemek, veri toplamak, analiz etmek ve müdahalelerin etkisini değerlendirmek için bir çerçeve sağlar. Sistematiçlik, tutarlı bir şekilde ilerlemeyi ve bilimsel yöntemleri kullanmayı vurgular, böylece doğru sonuçlara ve etkili müdahalelere ulaşılmasına yardımcı olur (Cooper, Heron ve Heward, 2007). Hazırlanan eklektik öğretim modeli sistematiçlik ilkesine göre kurgulanmıştır.
- 8- İşlevsellik: UDA, davranışın işlevini (yani, birey için hangi amaca hizmet ettiğini) belirlemeye ve davranışın altında yatan nedeni ele alan müdahaleler geliştirmeye çalışır. Bu doğrultuda hazırlanan eklektik öğretim programında uygulanacak müdahale

programının etkisinin yüksek olması için davranışın işlevselliği konusunda önemle durulmuştur.

PECS, sınırlı sözel dil becerilerine sahip bireyler için iletişimi desteklemek amacıyla resimler veya semboller kullanan bir iletişim sistemidir. Bu yaklaşım, bireylere eşya istemek, ihtiyaçlarını ifade etmek ve sosyal etkileşimlerde bulunmak için resim değiş tokuşunda bulunmayı öğretir. PECS, dil ve sosyal beceri gelişimini desteklemek için UDA ile birlikte kullanılabilir. PECS ile sözel iletişimi olmayan otizmli bireylerin resim değiş tokuşu yöntemi kullanılarak iletişim becerilerinin geliştirilmesine katkı sağlanması hedeflenmiştir. Hazırlanan eklettik modele PECS ilkeleri şu şekilde dahil edilmiştir.

- 1- Değişim: PECS kullanan birey bir resmi veya sembolü istenen bir öge, aktivite veya bilgi ile değiştirir. Birey, istenen öge karşılığında resmi bir iletişim ortağına verir. Hazırlanan eklettik öğretim modelinde değiş tokuş yaparken atılması gereken adımlara yönelik öğretmenlere eğitimler esnasında bilgilendirme yapılmıştır.
- 2- Tekrar etme: PECS kullanan birey, başarılı iletişim şansını artırmak için talebini birden çok kez tekrarlamaya teşvik edilir. Hazırlanan eklettik öğretim modelinde tekrar etmenin önemi büyüktür, çünkü tekrarlar, bireylerin görsel destekleri tanıma, kullanma ve anlamlandırma becerilerini güçlendirir.
- 3- Pekiştirme: Birey PECS kullanarak bir isteği başarılı bir şekilde ilettiğinde, istenen ögeyi veya etkinliği alır ve bu da olumlu bir pekiştirme görevi görür. Hazırlanan eklettik öğretim modelinde pekiştirmeçerinin kullanılması oldukça önemlidir çünkü pekiştirme, istenen iletişim davranışlarını teşvik eder ve sürdürür. Pek çok araştırma, PECS'in etkisini artıran pekiştirme, bireylerin görsel destekleri kullanma ve iletişim becerilerini geliştirme sürecinde kritik bir rol oynadığını göstermektedir (Bondy ve Frost, 1998).
- 4- Kademeli ilerleme: PECS basit isteklerle başlar ve kademeli olarak daha karmaşık isteklere ve cümlelere doğru ilerler. Hazırlanan eklettik öğretim modelinde kademeli ilerleme ilkesi önemlidir. Bireyler, görsel desteklerle başlayarak zamanla daha karmaşık iletişim becerilerini öğrenirler.
- 5- Sözel dili kullanma: PECS'in amacı en nihayetinde sözel dil kullanımına geçiş yapmaktır ve bu nedenle PECS değişimleri sırasında sözel dil kullanımı teşvik edilir. Hazırlanan eklettik öğretim modelinde görsel destekleri kullanarak sözel dilin kazanılmasını teşvik edilmektedir.

- 6- Bireyselleştirme: PECS her bireyin iletişim ihtiyaçlarına göre bireyselleştirilir ve kullanılan resimler bireyin tercihlerine ve ilgi alanlarına göre seçilir. Hazırlanan eklektik öğretim modelinde bireyselleştirilen içerikler PECS'in etkinliğini artırır çünkü bireylerin iletişim becerilerini en uygun ve etkili şekilde geliştirmelerine olanak sağlar.

ODD, davranışların altında yatan işlevi anlayarak istenmeyen davranışları azaltmaya ve en nihayetinde ortadan kaldırmaya odaklanan bir davranış yönetim yaklaşımıdır. Davranışların öncüllerini ve sonuçlarını belirlemeyi ve istenmeyen davranışların ortaya çıkmasını önlemek için proaktif stratejiler kullanmayı gerektirir. ODD, olumsuz davranışları ele almak için olumlu pekiştirme ve alternatif davranışların öğretilmesini destekleyen davranış yönetimine ilişkin önleyici bir yaklaşımdır. ODD özellikle saldırganlık, kendini yaralama ve öfke nöbetleri gibi problem davranışların ele alınmasında etkili olabilir. ODD ile okul genelinde uygulanabilecek bir sistemle pekiştirenlerin doğru ve etkili bir şekilde kullanılması sayesinde olumsuz davranışlar en aza indirilip mümkünse ortadan kaldırılabilir. Hazırlanan eklektik modele ODD ilkeleri şu şekilde dahil edilmiştir;

- 1- Birey merkezli planlama: Olumlu Davranışsal Destek, bireyin güçlü yönlerinin, tercihlerinin ve ihtiyaçlarının kapsamlı şekilde değerlendirilmesiyle başlar. Hazırlanan eklektik öğretim modelinde elde edilen veriler, bireyin hedeflerini, değerlerini ve isteklerini ortaya koyan bireyselleştirilmiş bir plan hazırlamak için kullanılır.
- 2- İşlevsel davranış değerlendirmesi: ODD uygulayıcıları, istenmeyen davranışların arkasındaki nedenleri belirlemek için işlevsel bir davranış değerlendirmesi yapar. Hazırlanan eklektik öğretim modelinde bu değerlendirme, söz konusu davranışı neyin tetiklediğini belirlemek için davranışın öncüllerini, davranışlarını ve sonuçlarını incelemeyi kapsar.
- 3- Olumlu pekiştirme: ODD, arzu edilen davranışları artırmak için olumlu pekiştirme kullanımını teşvik eder. Hazırlanan eklektik öğretim modelinde bireyin hedefleri ve değerleriyle tutarlı olan davranışların belirlenmesi ve ödüllendirilmesi söz konusudur.
- 4- Yerine geçecek davranışların öğretilmesi: ODD uygulamacıları bireylere istenmeyen davranışların yerine geçecek yeni beceriler ve davranışlar öğretir. Hazırlanan eklektik öğretim modeli daha kabul edilebilir alternatif davranışların belirlenmesini ve bireye bunların nasıl yapılacağını öğretmesini içerir.
- 5- İşbirliğine dayalı ekip yaklaşımı: ODD'de birey, aile üyeleri, bakıcılar ve diğer destek sağlayıcılar dahil olmak üzere profesyonel bir ekip arasında işbirliği gerekmektedir.

Hazırlanan eklektik öğretim modelinde ekip, bireyin ihtiyaçlarını ve hedeflerini karşılayan bireyselleştirilmiş bir plan geliştirmek ve uygulamak için birlikte çalışır.

- 6- Veriye dayalı karar verme: ODD karar verme sürecini yönlendirmek ve ilerlemeyi ölçmek için verilere dayanır. Hazırlanan eklektik öğretim modelinde veriler, müdahalelerin etkililiğini izlemek ve gerektiğinde düzeltmeler yapmak için kullanılır.
- 7- Sürekli iyileştirme: ODD, sürekli öğrenme ve gelişmeyi sağlayan sürekli devam eden bir süreç gerektirir. Hazırlanan eklektik öğretim modelinde uygulayıcılar müdahalelerin etkinliğini düzenli olarak değerlendirir ve bireyin hedeflerine doğru ilerleme kaydetmesini sağlamak için gerektiğinde düzenlemeler yapar.

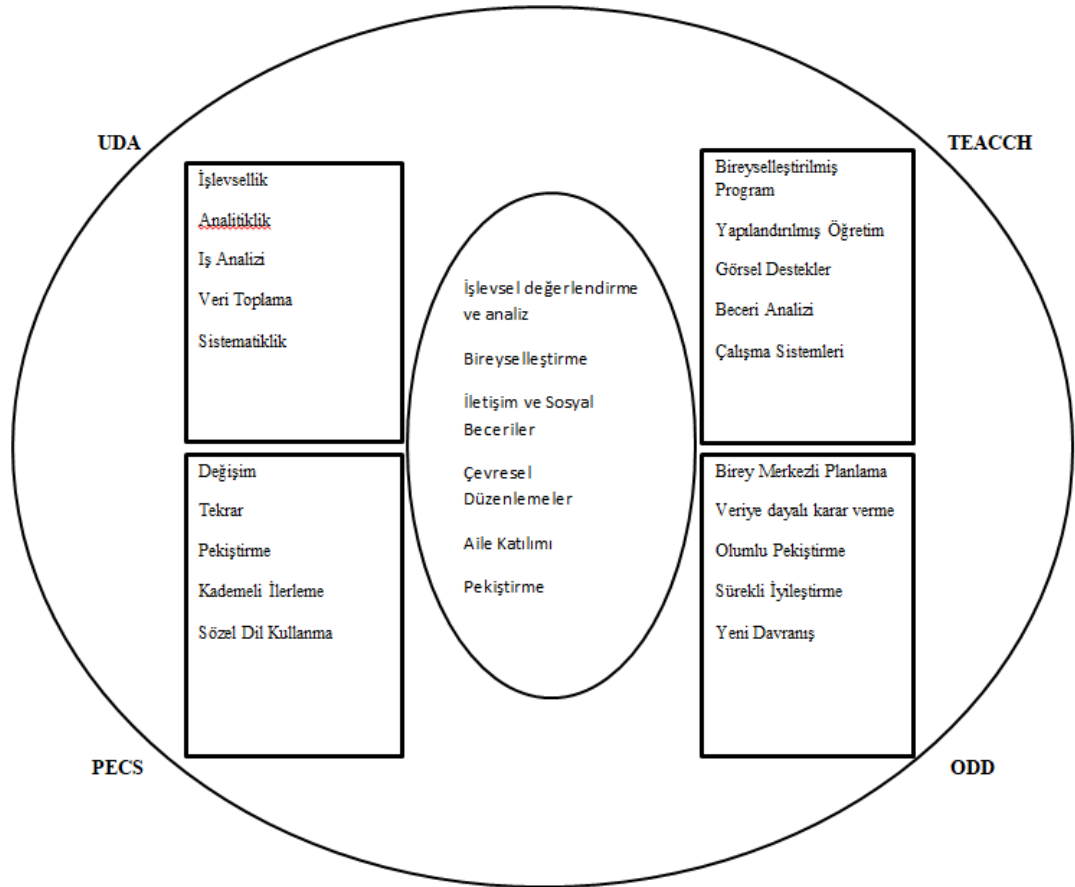
TEACCH, öğrenmeyi ve bağımsızlığı desteklemek için bireyselleştirilmiş görsel desteklere ve planlanmış etkinliklere odaklanan yapılandırılmış bir öğretim yaklaşımıdır. Bu yaklaşım, iş analizini, karmaşık faaliyetleri daha küçük adımlara ayırmayı, anlama ve bağımsızlığa yardımcı olmak için görsel destekler sunmanın önemini vurgulamaktadır. TEACCH ile sistematik bir yaklaşım içinde otizmlili öğrencilerin bireysel ihtiyaçları göz önünde bulundurularak ortam düzenlemelerinin ve görsel destekleyicilerin nasıl kullanılması gerektiğinin açıklanabilir. Hazırlanan eklektik modele TEACCH ilkeleri şu şekilde dahil edilmiştir;

- 1- Bireyselleştirilmiş Programlama: TEACCH, OSB'li her bireyin kendi güçlü yönleri ve yaşadığı zorluklarla kendine özgü olduğunu kabul eder. Bu nedenle, hazırlanan eklektik öğretim modelinde, öğretim stratejilerinin bireyin özel ihtiyaçlarına ve ilgi alanlarına göre düzenlendiği bireyselleştirilmiş programlamanın önemi vurgulanmaktadır.
- 2- Yapılandırılmış Öğretim: TEACCH yapılandırılmış bir öğretim yaklaşımına dayanır, bu da öğrenme ortamının öngörülebilir ve istikrarlı bir şekilde düzenlenmesi anlamına gelir. Hazırlanan eklektik öğretim modelinde yapılandırma, fiziksel alanı, günlük rutinleri ve öğretim için kullanılan materyalleri bireyin ihtiyaçlarının göz önünde bulundurularak yapılandırılmasını içerir.
- 3- Görsel Destekler: Görsel destekler TEACCH'ın önemli bir unsurudur. Hazırlanan eklektik öğretim modelinde görsel destekler OSB'li bireylerin kendilerinden ne beklendiğini ve çevrelerinde neler olduğunu anlamalarına yardımcı olmak için resimli zaman çizelgeleri, görsel ipuçları ve görsel sınırlar içermektedir.
- 4- Beceri Analizi: TEACCH, karmaşık görevleri daha küçük, daha yönetilebilir adımlara ayırır ve bunlar sıralı bir düzende öğretilir. Hazırlanan eklektik öğretim modelinde

beceri analizi OSB'li bireylerin görevleri anlamalarına ve bağımsız olarak bu görevleri tamamlamalarına yardımcı olacak ortamların ve destekleyicilerin kullanılması sağlanır.

- 5- Çalışma Sistemleri: TEACCH'de OSB'li bireylerin bağımsız çalışmayı ve işlerini organize etmeyi öğrenmelerine yardımcı olmak için çalışma sistemleri kullanılır. Hazırlanan eklektik öğretim modelinde çalışma sistemleri görsel çizelgeler, kontrol listeleri ve görevlerin tamamlanmasını destekleyen, bireysel çalışma alanları ve bu alanlar üzerinde faaliyetlerin çık başlangıç, açık bitiriş ilkelerine göre düzenlendiği bir tepsi ya da tepsi işlevi gören araçlar içermektedir.
- 6- Olumlu Pekiştirme: TEACCH, OSB'li bireyleri öğrenmeye ve uygun davranışlarda bulunmaya teşvik etmek için olumlu pekiştirmeyi öne çıkarır. Hazırlanan eklektik öğretim modelinde olumlu pekiştiriciler övgü, ödüller ve diğer olumlu dönüt biçimlerini kapsamaktadır.

Şekil 2.3 UDA, PECS, ODD ve TEACCH ilkelerinin eklektik modelde bir arada kullanılması



Dört Yöntemin Eklektik Modelde Bir Arada Kullanılan Ortak Özellikleri

1. İşlevsel değerlendirme ve analiz: UDA, istenmeyen davranışın altında yatan nedenleri belirlemek için işlevsel bir değerlendirme yapılmasını ve ardından davranışı sürdüren öncülleri ve sonuçları belirlemek için bir davranış analizi yapılmasını gerektirir. Bu bilgiler, istenmeyen davranışı önlemek veya azaltmak için olumlu ve proaktif stratejiler geliştirmek amacıyla ODD ilkelerini kapsayan bir davranış müdahale planı hazırlanmasında kullanılabilir. Buna ek olarak, yapılan analizler sonucunda TEACCH ilkeleriyle birleşerek, bireyin kendisinden ne beklediğini anlamasına ve davranışlarını düzenlemesine yardımcı olmak için görsel bir program veya diğer görsel destekler kullanılabilir. Ayrıca istenmeyen davranışların önleyici bir şekilde ortaya çıkmasını azaltmak için TEACCH'in "stres davranış" prensibi devreye sokularak OSB'li öğrencinin en az düzeyde gerilim yaşaması sağlanır. (De Clercq, Jordan, Hume, Roberts, 2019)

2. Bireyselleştirme: Dört yaklaşım da otizmlili her öğrencinin kendine özgü güçlü yönlerine, karşılaştığı zorluklara ve öğrenme tarzlarına göre uyarlanmış bireyselleştirilmiş öğretim ilkesine dayanmaktadır. Öğretmenler, her öğrencinin güçlü yönleri, ilgi alanları ve tercih ettiği öğrenme biçimi hakkında bilgi toplamaya ve bu bilgileri OSB'li bireye yönelik eğitim içeriklerini planlarken kullanmaya teşvik edilmektedir. Birleştirmede TEACCH yöntemi diğer yöntemlere zemin ve çerçeve oluşturmaktadır.

3. İletişim ve sosyal beceriler: PECS, resimler ve semboller kullanarak işlevsel iletişim becerilerini öğreten bir yöntemdir. PECS ilkelerini UDA ilkeleriyle birleştirerek, bireye eşya veya etkinlik talep etmek, seçim yapmak ve sosyal etkileşimlerde bulunmak için resim ve sembollerini nasıl kullanacağını öğreten kapsamlı bir iletişim müdahale programı oluşturulabilir. ODD ilkeleri iletişimi ve sosyal etkileşimi destekleyen olumlu bir sosyal ortam yaratmak için kullanılabilirken, TEACCH ilkeleri sosyal etkileşim ve iletişim için yapılandırılmış fırsatlar oluşturmak için kullanılmaktadır. TEACCH'e göre her bir gün için öğrencinin çalışacağı istasyonların ve ne zaman ne yapacağını planlanarak öğrenciye bildirilmesi gerekmektedir. İletişim ve konuşma sorunu yaşayan öğrencilerin bir günlük planı resimler yolu ile de öğrenciye gösterilebilir. Böylece öğrencinin bir gününün belirginleştirilmesi, belirsizliğin ortadan kaldırılması ile etkinlik talep etmek, seçim yapmak ve sosyal etkileşimlerde bulunması için ortam hazırlanmış olur. Ayrıca PECS uygulamalarında kullanılacak olan resim ve sembollerin TEACCH ilkelerine göre OSB'li öğrencinin her bir

varlığa verdiği bireysel anlam dikkate alınarak seçilmesi OSB'li öğrencinin iletişim becerilerini artırabilir.

4. Çevresel düzenlemeler: TEACCH ilkeleri, öğrenmeyi ve bağımsızlığı desteklemek için çevrenin değiştirilmesini vurgular. Bu, yapılandırılmış ve öngörülebilir bir fiziksel ortam yaratmayı, bilgi ve ipuçları sağlamak için görsel destekler kullanmayı ve görevleri daha küçük adımlara ayırmayı içerebilir. TEACCH ilkelerini ODD ilkeleriyle birleştirerek, katılımı ve davranış düzenlemeyi teşvik eden olumlu ve destekleyici bir ortam yaratılabilir. UDA ilkeleri de olumlu davranışları pekiştirmek ve doğal ortamda yeni beceriler öğretmek için kullanılabilir. Eklektik Modelde oluşturulan bir sınıf düzeninin bazı temel özellikleri şu şekildedir.

- 1- Yapılandırılmış Ortam: OSB'li bireylerin karmaşık veya belirsiz durumlarda zorlanabileceği göz önünde bulundurulur. Bu nedenle, sınıf düzeni düzenli ve yapılandırılmış olmalıdır. Öğrencilerin rahatlıkla erişebileceği düzenli çalışma alanları, belirli görevleri yerine getirebilecekleri net bir şekilde belirlenmiş bölgeler bulunmaktadır. (Grup çalışma alanı, bireysel çalışma masaları, okuma – boş zaman – müzik alanı, spor alanı, teknoloji alanı vb.)
- 2- İş İstasyonları: Sınıf düzeni genellikle iş istasyonlarına dayalı olarak kurgulanır. Her öğrenciye uygun bir çalışma alanı sağlanır. İş istasyonları, öğrencinin özel ilgi alanlarına veya güçlü yanlarına odaklanan görevleri yerine getirmelerini destekler.
- 3- Görsel Destekler: Görsel desteklerin otizmli bireylerin öğrenme ve anlama süreçlerini desteklemek için oldukça önemlidir. Sınıfta, öğrencilerin yönergeleri anlamalarına yardımcı olacak görsel işaretler, semboller, resimler veya işaret dili gibi araçlar kullanılmalıdır. Öğrencilerin günlük rutinleri, görevleri ve zaman planları da görsel desteklerle sunulabilir.
- 4- Bireyselleştirilmiş Öğrenme Planları: Her öğrencinin bireysel ihtiyaçlarına ve öğrenme hedeflerine yönelik olarak özelleştirilmiş öğrenme planları hazırlanmaktadır. Bu planlar, öğrencilerin güçlü yönlerini ve ilgi alanlarını dikkate alarak, onların en iyi şekilde öğrenmelerini sağlamak için özel stratejiler içermektedir
- 5- Görev Yönetimi: OSB'li bireylerin zamanı ve görevleri yönetmelerine yardımcı olmak hedeflenir. Sınıf düzeninde, öğrencilere zaman yönetimi becerileri kazandırmak için saatler, zaman çizelgeleri ve görev listeleri gibi araçlar kullanılmaktadır. Görevlerin sırasını ve süresini belirlemek için açık talimatlar verilmektedir

5. Aile katılımı: Aile katılımı tüm bu yaklaşımların önemli bir parçasıdır. Aile üyelerini müdahale programına dahil ederek, becerilerin ev ve toplum ortamlarına genelleştirilmesi sağlanabilir. UDA ilkeleri aile üyelerine müdahale stratejilerinin nasıl uygulanacağını öğretmek için kullanılabilirken, PECS ilkeleri aile üyelerine bireyle iletişim kurmak için resim ve sembollerin nasıl kullanılacağını öğretmekte kullanılabilir. PBS ve TEACCH ilkeleri de olumlu ve destekleyici bir aile ortamı oluşturmak için kullanılabilir. Ebeveynler, çocuklarının gelişiminde kilit paydaşlar ve destekçiler olarak hareket ettikleri Araştırmalar, ebeveyn katılımının müdahalelerin etkinliğini önemli ölçüde artırdığını ve OSB'li çocuklar için olumlu sonuçları beraberinde getirdiğini göstermiştir. (Burrell, Berrego, 2012) Ebeveynler müdahale programlarına aktif olarak katıldıklarında, çocuklarının kendilerine özgü güçlü yönleri ve zorlukları hakkında daha detaylı bir bilgi sahibi olurlar ve bu da çocuklarının öğrenmesini ve sosyal gelişimini daha iyi desteklemelerini sağlar. Ayrıca, ebeveyn katılımı ev ve okul ortamları arasında işbirliğini teşvik ederek çocuğun gelişimini destekleyen stratejilerin tutarlı ve koordineli olmasını sağlar. Tonge ve arkadaşları (2014) tarafından yapılan bir çalışmada, ebeveyn katılımının OSB'li çocuklar arasında sosyal ve iletişim becerilerinde daha fazla gelişme sağladığı bulunmuştur. Eğitimciler ve uzmanlar, müdahale programlarında ebeveynlerin önemini kabul ederek, otizmlili öğrencilerde gelişim kapasitesini en üst düzeye çıkarmak için bu ortaklıktan güç alabilirler.

6. Olumlu pekiştirme: Olumlu pekiştirme araçlarının kullanımı, UDA, ODD, PECS ve TEACCH'in temel ilkeleri arasındadır ve gelecekte ortaya çıkma olasılıklarını artırmak için istenen davranışların ödüllendirilmesini içerir. Öğretmenler, OSB'li öğrencileri akademik etkinlikleri tamamlama, sınıf kurallarına uyma veya akranlarıyla etkileşime girme gibi istenen davranışlarda bulunmaya teşvik etmek için olumlu pekiştirmeyi kullanabilir.

2.6. İlgili Araştırmalar

Bu bölümde, çalışma konusuyla ilgili geçmiş yıllarda alanyazında yapılan yapılan araştırmalara yer verilmiştir.

Atbaşı, Karasu, Tavil (2018) araştırmalarında sınıf içinde problem davranış sergileyen ve bu problem davranışları nedeniyle akademik olarak başarısız olan öğrencilerin derse etkin katılım davranışları üzerinde check in – check out yönteminin etkisini ortaya koymaya çalışmışlardır. Çalışmaya ortaokula devam eden 10-11 yaşlarında üç öğrenci katılmıştır. Araştırmada tek denekli deneysel desenlerden aralıklı değişen ölçüt deseni kullanılmıştır. Öğretmenlerden ve öğrencilerden elde edilen bulgular programda yer alan öğrencilerin öğrencilerin dersi etkin dinleme davranışlarında ilerleme gösterdiklerini ortaya koymuştur.

Rakap, Birkan ve Balıkçı (2017) çalışmalarında OSB'nin tanımı, OSB'li çocukların özellikleri, OSB'nin güncel tanılama kriterleri ve süreçlerini ayrıntılı olarak ele alınmış; ülkemizdeki özel eğitim ile ilgili yasal düzenlemeler, öğretmen ve ilgili personel yetiştirme uygulamaları farklı ülkelerle karşılaştırarak incelenmiş; otizmlili çocuklar ile çalışırken bilimsel dayanaklı uygulamaların kullanılmasının önemi vurgulanmış ve bu uygulamalara örnekler sunulmuş; otizmlili bireylerin okul sonrası yaşama geçişlerinin planlanması ve desteklenmesi ile ilgili diğer ülkelerde kullanılan uygulamalar ile ülkemizde var olan uygulamalar karşılaştırılmış; ülkemizde otizm alanında gerçekleşen toplumsal gelişmeler incelenmiş ve sonuç olarak ülkemizde otizmlili bireylere ve ailelerine sunulan hizmetlerin kalitesinin artırılması ve özel eğitim sisteminin geliştirilmesi için öneriler sunulmuştur.

Özdemir (2019) OSB'li öğrencilerle çalışan 18 özel eğitim öğretmeni ile gerçekleştirdiği araştırmasında özel eğitim öğretmenlerin alan yeterlilikleri bakımından bilimsel dayanaklı uygulamalar hakkında görüşlerini belirlemeye çalışmıştır. Çalışma nitel araştırma yöntemlerinden fenomenolojik desene gerçekleştirilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre öğretmenlerin büyük bir bölümünün bilimsel dayanaklı uygulamalar terimini ve kapsamını bilmedikleri tespit edilmiştir.

Çil (2021) özel eğitim öğretmenlerinin OSB'li çocukların eğitimlerinde kullandıkları bilimsel dayanaklı uygulamalara yönelik görüşlerinin incelenmesi amaçlandığı çalışmasında 44 özel eğitim öğretmeni yer almıştır. Araştırmada nitel araştırma yöntemi kullanılmıştır. Öğretmenlerin bilimsel dayanaklı uygulamalar konusunda lisans eğitimleri esnasında bilgi sahibi oldukları ancak meslek hayatlarında bu alanda eğitim alma düzeylerinin düşük olduğu tespit edilmiştir. Araştırmada yer alan öğretmen görüşlerine göre bilimsel dayanaklı

uygulamaların özel eğitim sınıflarında kullanılmasının hem öğretmenlerin mesleki gelişimlerine katkı sunduğu, hem de OSB'li öğrencilerin gelişimlerini desteklediği tespit edilmiştir.

Dinç (2022) özel öğrenme güçlüğü tanısı almış çocuklarla çalışan öğretmenlerin bilimsel dayanaklı uygulamalar hakkındaki görüşlerinin incelenmesinin amaçlandığı çalışmaya 47 öğretmen katılmıştır. Araştırmada, nitel araştırma yöntemlerinden durum çalışması kullanılmıştır. Araştırma sonunda, öğretmenlerin bilimsel dayanaklı uygulamalara yönelik olumlu bir yaklaşım sergilemelerine, faydalı bulmalarına ve desteklemelerine rağmen bu uygulamalara yönelik bilgi düzeylerinin düşük ve sınırlı seviyede olduğu aynı zamanda bu uygulamaları çok az sıklıkta kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır.

Girli ve Sabırsız (2011) asperger sendromu ve yüksek fonksiyonlu otizm tanısı almış üç çocuğa uygulanan “resimlerle duygu öğretimi programı”nın etkililiğini incelemiştir. Araştırmada, tek denekli araştırma modellerinden toplu yoklama evreli davranışlar arası çoklu yoklama modeli kullanılmıştır. Çalışma, ikisi Asperger sendromu, biri yüksek fonksiyonlu otizm tanılı, ilköğretime devam eden, üç erkek öğrenci ile gerçekleştirilmiştir. Araştırma bulguları uygulanan programın etkili olduğunu göstermiştir.

Koçak (2021) Otizm Spektrum Bozukluğu olan öğrencilerle çalışan öğretmenlere problem davranışlarla baş etme becerisi kazandırmaya dönük olarak hazırlanan eğitim programının etkililiğinin incelendiği bu çalışmanın katılımcı grubunu 32 özel eğitim öğretmeni oluşturmaktadır. Araştırma modeli olarak nicel ve nitel araştırmaların birlikte kullanıldığı karma yöntem tercih edilmiştir. OSB'li öğrencilerin problem davranışı ile baş etmede öğretmenlerin öğretim ihtiyaçları doğrultusunda geliştirilen ‘Öğretmen Eğitimi Programı’ uygulanan deney grubu ile kontrol grubu arasında ve deney grubu ön-test son-test puanları arasında anlamlı düzeyde fark oluşturmuştur.

Tekin İftar (2018) tarafından yapılan çalışmada çalışmada özel eğitim alanında kullanılan bilimsel dayanaklı uygulamaların tanımı, tarihçesi tartışılmış ve bilimsel dayanaklı uygulamaların kullanılmamasının olası nedenleri, bilimsel-dayanaklı uygulama kavramının anlaşılma-şması, uygulamacıların bilimsel-dayanaklı uygulamalara ilişkin tutumlarındaki ve bakış açılarındaki farklılıklar, sözdebilim uygulamalarının güçlü bir biçimde tanıtılması ve kullanımının kitle iletişim araçları ve çeşitli toplantı ve etkinliklerde önerilmesi, uygulamacıların eğitimleri sırasında bilimsel-dayanaklı uygulamalar konusunda uygun eğitim almamış olmaları, uygulamacıların bilimsel araştırmalar hakkında sınırlı bilgiye sahip olması ve mesleki gelişim uygulamalarında bilimsel-dayanaklı uygulamalar ile ilgili bilgi ve becerilerin kazandırılmaması şeklinde belirtilmiştir.

Güleç Aslan (2020) hazırladığı derleme çalışmada okul öncesi kaynaştırma/bütünleştirme ortamlarında yaygın olarak kullanılan UDA'ya dayalı belli başlı odaklanmış uygulamalardan ayrımlı pekiştirmeye, doğal öğretim stratejilerine, etkinlik çizelgelerine ve öykü temelli uygulamalara ilişkin bilgiler sunulmuştur. Bu derleme çalışmasında, sınıfında OSB tanılı çocuk bulunan okul öncesi öğretmenleri başta olmak üzere tüm uygulamacılara, ailelere ve araştırmacılara yol gösterici olabileceği düşüncesiyle, uygulamalara ve ileri araştırmalara dönük önerilere yer verilmiştir.

Maqbool, Zahra, Ali (2023) yaptıkları çalışmada gelişmekte olan bir ülkede otizm spektrum bozukluğu (OSB) tedavisinde eklektik yaklaşımın etkilerini değerlendirmeyi hedeflemişlerdir. Amaçlı örnekleme tekniği kullanılarak 2,6 yaş ile 5 yaş arasında OSB tanısı olan toplam 190 çocuk çalışmaya dahil edilmiştir. Eklektik yaklaşım Uygulamalı Davranış Analizi (UDA), Resim Değiş Tokuşuna Dayalı İletişim Sistemi (PECS), Ergoterapi, Sosyal Beceri Eğitimi ve Ebeveyn Eğitiminden oluşmaktadır. Eklektik terapi, son değerlendirme yapılmadan önce en az 6 ay boyunca haftada yaklaşık 40 saat süreyle sağlanmıştır. Eşleştirilmiş örnekleme t testi, otizm şiddeti ve gelişim profilinde anlamlı düzeyde gelişim olduğunu göstermiştir.

Dettmer, Simpson, Myles, Ganz (200) yapmış oldukları çalışmada OSB'li iki ilkokul çağındaki erkek çocuk için görsel desteklerin kombinasyonunu değerlendirilmişlerdir. Görsel destekler, toplum ve ev ortamlarında bir faaliyetten diğerine geçişe yardımcı olmak için kullanılmıştır. Görsel desteklerin etkinliği tek denekli tersine çevirme tasarımları kullanılarak değerlendirilmiştir. Veriler, görsel destekler kullanıldığında öğrencilere talimatların verildiği zaman ile bir sonraki faaliyete başladıkları zaman arasındaki gecikme süresinde önemli bir azalma olduğunu ortaya koymuştur.

Koegel, Hurley, Christine (1992) çalışmalarında, kendi kendini yönetme becerisinin, bir tedavi sağlayıcısının bulunmadığı toplum, ev ve okul ortamlarında başkalarından gelen sözlü uyarılara yanıt vermede uzun süreli iyileşmeler sağlamak için bir teknik olarak kullanılıp kullanılmayacağını değerlendirmiştir. Sonuçlar, sosyal becerilerde ciddi eksiklikler gösteren otizmliler çocukların çoklu toplum ortamlarında başkalarına karşı duyarlılığı kendi kendilerine yönetmeyi öğrenebildiklerini ve bu tür gelişmelerin özel müdahaleye gerek kalmadan problem davranışlarda azalmaya katkı sağladığını göstermiştir.

Lucky, Ahmad, Mohammad (2020) çalışmalarında TEACCH yönteminin OSB'li bir III. sınıf öğrencisinin yemek yeme becerilerine etkisini incelemişlerdir. Araştırmada Tek Denekli Araştırma (TDA) ile deneysel yöntem kullanılmıştır. Bu araştırmanın denegi, iletişim, etkileşim, davranış ve duygu düzenleme konularında engelleri olan 12 yaşında bir

çocuktur. Kullanılan araçlar, değerlendirme rubriği şeklinde görev analizine dayalı olarak derlenen gözlemsel kontrol listesidir. Çalışmanın sonucu, TEACCH yönteminin III. sınıf otizmlili öğrencinin yemek yeme becerisi üzerinde olumlu etkisinin olduğunu göstermiştir.

Reichow, Volkmar (2010) çalışmalarında otizmlili bireylerin sosyal davranışlarını artırmaya yönelik müdahalelerin en iyi kanıtla dayalı bir sentezini sunmaktadır. Hakemli dergilerde 2001 ile 2008 arasında yayınlanan ve 513 katılımcının yer aldığı altmışaltı çalışma değerlendirmeye alınmıştır. Sonuçlar, müdahaleyi alan bireyin yaşına ve müdahaleyi uygulayan kuruma göre ortaya konmuştur. Bulgular, OSB'li bireylerin sosyal yetersizliklerinin geliştirilmesine yönelik birçok farklı tedaviyi destekleyen çok sayıda kanıt temelli uygulama olduğunu göstermektedir.

Wong, Odom, Hume, Cox, Fettig (2015) çalışmalarının amacı otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar ve gençler için kanıtla dayalı, odaklanmış müdahale uygulamalarını belirlemektir. Bu çalışmada, bir bilgisayar taraması başlangıçta 29.105 makale ortaya çıkarmış ve sonraki tarama ve değerlendirme sürecinde dahil etme ve metodolojik kriterleri karşılayan 456 çalışma bulunmuştur. Bu araştırma çalışmalarından yazarlar, kanıtla dayalı uygulama (EBP) kriterlerini karşılayan 27 odaklanmış müdahale uygulaması bulmuşlardır.

Burns ve Ysseldyke (2009) yaptıkları araştırmada özel eğitim ihtiyacı olan öğrencilerin eğitiminde kanıtla dayalı uygulamaların hangi sıklıkta kullanıldığını incelemiştir. 174 özel eğitim öğretmeni ve 333 okul psikoloğu, özel eğitimde kullanılan çeşitli uygulamaların sıklığını değerlendirdikleri 12 maddelik bir anket doldürmüştür. Katılımcılar, doğrudan öğretimin en sık kullanılan öğretim yöntemi olduğunu ve algısal-motor eğitimin en az sıklıkta kullanıldığını bildirmiştir. Bununla birlikte, bilimsel kanıtla az olan bazı uygulamaların belli bir sıklıkta kullanıldığı ve özel eğitim öğretmenlerinin kanıt temelli olmayan pek çok uygulamayı kanıt temelli uygulamalar kadar çok sık kullandıkları tespit edilmiştir.

Waters, Dickens, Thurston, Lu ve Simith (2020) çalışmalarında, üniversite liderliğindeki çok bölgeli bir proje sırasında erken yoğun davranışsal müdahalede (EIBI) elde edilen sonuçların, projeden bağımsız olarak aynı toplum kurumu tarafından tekrarlanıp tekrarlanamayacağını incelemiştir. Doğrusal karma modeller, EIBI katılımcılarının bağımsız değerlendiriciler tarafından uygulanan standart IQ, sözel olmayan IQ, uyarlanabilir davranış ve akademik başarı testlerinde SAU katılımcılarından önemli ölçüde daha fazla gelişme gösterdiğini ortaya koymuştur.

BÖLÜM 3

3. YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, araştırma grubu, veri toplama aracı ve verilerin çözümlenmesi üstünde durulmuştur.

3.1. Araştırmanın Modeli

Araştırma nitel yaklaşımla eylem araştırması deseninde düzenlenmiştir. Eylem araştırması uygulamacıların, öğretmenlerin, eğitim yöneticisi ve deneticilerin işlerini daha iyi anlamalarına yardımcı olan bir araştırma türüdür (Glanz, 1999, s.302). Bu bağlamda bu araştırmada özel eğitim öğretmenleri KTU'ları anlayarak uygulamalar yapmış ve bu uygulamaları eklektik bir yaklaşımla birleştirip sentez bir uygulama modeli geliştirmişlerdir. Araştırmada öğretmen eğitimi, öğretim uygulamaları, eklektik model oluşturma çalışmayı ve oluşturulan modelle ilgili öğretmen görüşleri alınarak eylem araştırması modelinde veriler toplanmıştır. Araştırmanın denel süreci 2.5.1. ve 2.5.2 bölümlerinde detaylı bir şekilde açıklanmıştır

Eylem araştırması bir grup insanın bir problemi tanımlaması, problemi çözmek için bir şeyler yapması, çabalarının ne kadar başarılı olduğunu görmesi, eğer sonuçtan tatmin olmazlarsa yeniden denemesi kısaca, yaparak ve yaşayarak öğrenmesidir. (Brien, 2003). Bu araştırmada da özel eğitim öğretmenlerinin KTU'lardan hareketle oluşturulan eklektik modeli yaparak yaşayarak öğrenmeleri ve bu öğrenmelerine dayalı olarak dört farklı yöntemin eklektik şekilde birleştirilip uygulanmasına ilişkin oluşturdukları eklektik modelin etkililiğinin belirlenmesi amaçlanmıştır.

Eylem araştırmaları uzman araştırmacıların yürütücülüğünde, uygulayıcıların ve probleme taraf olanların da katılmasıyla, var olan uygulamanın eleştirel bir değerlendirilmesini yaparak, durumu iyileştirmek için alınması gereken önlemleri belirlemeyi amaçlayan araştırmalardır (Karasar, 1999). Bu araştırmada da araştırmacının yürütücülüğünde, otizmlili öğrencilerle çalışan özel eğitim öğretmenlerinin, üniversitelerden özel eğitim alanında akademisyenlerin katılımıyla, var olan uygulamalar eleştirel bir şekilde değerlendirilmeye çalışılmıştır.

3.2. Araştırmanın Çalışma Grubu

Araştırmanın çalışma grubunu 2022-2023 eğitim öğretim yılında Konya ilinin Selçuklu, Karatay, Meram, Karapınar ve Seydişehir ilçelerinde özel eğitim uygulama okulu ve özel eğitim sınıflarında OSB’li öğrencilerle çalışan, eklektik yöntemle ilgili hazırlanan eğitim kurslarına katılmış ve edindikleri tecrübeleri sınıf ortamlarına aktaran ve sınıflarında test eden 25 özel eğitim öğretmeni oluşturmaktadır. Örneklem yöntemi olarak amaçlı örneklemden kriter örnekleme yöntemi kullanılmıştır. Kriter Örnekleme, önceden belirlenmiş bir dizi ölçütü karşılayan bütün durumların çalışılmasıdır. (Marshall & Rossman, 2014). Bu çalışmada öğretmenlerin özel eğitim öğretmeni olması, OSB’li öğrencilerle özel eğitim okul ve sınıflarında en az 1 yıldır çalışıyor olması, yurt dışında gerçekleştirilen eğitimlere, yurt içindeki çalışmaya katılmış olması ve edindiği tecrübeleri sınıfında OSB’li öğrencilerle bir aydan fazla test etmiş olması ölçütleri aranmıştır.

Çalışmaya katılan özel eğitim öğretmenleriyle ilgili demografik bilgiler tablo 3.1’de sunulmuştur.

Tablo 3.1 Katılımcı demografik bilgileri

Değişken	Düzye	f	%
Otizme Özgü Daha Önce Eğitim Evet		17	68
Alma Durumu	Hayır	8	32
Eklektik Yöntemi Sınıfında	1 ile 3 ay arası	8	32
Kullanma Süresi	3 ay ve üzeri	17	68

Katılımcıların büyük bir bölümü (%68) otizme özgü eğitim aldıklarını ancak üçte biri (%32) otizme özgü herhangi bir eğitim almadıklarını belirtmişlerdir. Katılımcıların eklektik yöntemi sınıflarında kullanma sürelerine bakıldığında çoğunluğu (%68) 4 ay ve üzeri, üçte biri (%32) 1 ile 3 ay arasında eklektik modeli sınıfında uygulamıştır.

3.3. Veri Toplama Araçları

Bu çalışmada veri toplama aracı olarak yarı yapılandırılmış görüşme formu kullanılmıştır. Soruların belirlenmesi sürecinde araştırmacı tarafından alan taraması yapılmış ve farklı çalışmalarda kullanılan sorular incelenmiş, alanda çalışmalar yürüten öğretmenlerin görüşleri alınmış ve OSB’li bireylerin eklektik eğitim modeli için oluşturulan öğretmen eğitim programının etkililiğinin incelenmesine yönelik sorular hazırlanmıştır. Belirlenen soruların değerlendirilmesi amacıyla iki alan uzmanından uzman görüşü alınmıştır. Alan uzmanlarından alınan geri dönüşler doğrultusunda uygun olmadığı düşünülen sorular çıkarılmış (Örneğin katılımcılara sorulması planlanan günlük yaşam becerilerinin geliştirilmesi yönündeki soru geniş kapsamlı olduğu gerekçesiyle çıkarılmıştır), diğer sorularda

düzenlemeler yapılmıştır (Düşünceleriniz nelerdir şeklindeki sorular görüşleriniz nelerdir şeklinde düzenlenmiştir). Düzenleme yapılan sorular üzerinde tekrar iki alan uzmanından uzman görüşü alınmıştır. Uzmanların onayıyla görüşme sorularının son hali verilmiştir Daha sonra görüşme formunun uygulanan kişiler tarafından anlaşılabilirliğinin sağlanması için form araştırmada yer almayan üç özel eğitim öğretmeniyle pilot uygulama yapılarak soruların anlaşılabilirliği ve açıklığı test edilmiştir. Son düzenlemeler gerçekleştirildikten sonra ana araştırma için geliştirilen form uygulanmıştır. Veri toplama aracı ekler kısmında sunulmuştur.

Hazırlanan yarı yapılandırılmış görüşme formu soruları kullanıcıların kolayca cevaplandırmalarına imkân sağlayacak şekilde online platforma aktarılmıştır. Daha sonra forma ait bir paylaşım linki oluşturulmuştur. Oluşturulan link araştırma sürecinde yer alan öğretmenlerin tamamının bulunduğu bir sosyal medya platformu aracılığıyla tüm öğretmenlerle paylaşılmış ve kendileri için en uygun zaman diliminde en fazla bir saatlerini ayırıp bu soruları cevaplandırmaları kendilerinden talep edilmiştir. Anonim olarak kullanılan bu yöntem katılımcıların kendilerini daha rahat hissedip çalışma sürecini bütüncül bir şekilde değerlendirerek içtenlikle sorulara cevap verecekleri düşüncesiyle seçilmiştir. Araştırmanın eğitim ve uygulama sürecinde yer alan öğretmenler online kanaldan sorulan sorulara cevap vermişler ve doldurdukları formu online kanal üzerinden araştırmacıya göndermişlerdir.

3.6. Verilerin Analizi

Araştırmada yarı yapılandırılmış görüşme formuyla toplanan veriler nitel araştırmalarda yaygın olarak kullanılan betimsel analiz yöntemiyle sistematik bir biçimde analiz edilerek açıklanmış ve yorumlanmıştır. Betimsel analiz, farklı yöntemlerle elde edilen verilerin önceden belirlenmiş temalara göre düzenlenmesi ve yorumlanması sürecini içeren bir nitel veri analizi yöntemidir (Çokluk, Yılmaz ve Oğuz, 2012). Öğretmenlerin online kanaldan gönderdiği veriler word formatında bilgisayar ortamına aktarılmıştır. Katılımcıların yanıtlarında karışıklık oluşmaması için katılımcı görüşleri, görüşme formunun cevaplanması sırasına göre Ö1, Ö2, Ö3, ... Ö25 şeklinde kodlanmıştır. Kodlanmış ve Word formatına aktarılmış verilerin tamamı ayrı ayrı okunarak ayıklama yapılmış ve veriler dokuz tema altında birden fazla alt tema şeklinde düzenlenmiştir. Verilerin analizi sırasında görüşme formundaki sorular birer tema olarak ele alınmıştır. Her tema için toplanan veriler, alt temaların sunulduğu tablolar aracılığıyla ve katılımcılardan alınan doğrudan alıntılar da eklenerek sunulmuştur.

BÖLÜM 4

4. BULGULAR

Bu bölümde araştırmada yer alan katılımcılardan elde edilen veriler sunulmaktadır.

Araştırmanın birinci alt probleminde “OSBBEEM öğretmen eğitiminde yer alan öğretmenlerin otizm spektrum bozukluğu ve kanıt temelli uygulamalar hakkında görüşleri nelerdir?” sorusuna cevap aranmıştır. Bu araştırma sorusuna ilişkin verileri toplamak için öğretmenlere “Katılmış olduğunuz eğitimlerin OSB, UDA, ODD, TEACCH ve PECS ile ilgili bakış açınıza etkisi hakkında görüşleriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen veriler Tablo 4.1’de sunulmuştur (Görüşler frekans olarak alındığı, öğretmenler birden fazla görüş belirttiği için frekans toplamları kişi sayısından daha fazla olabilir. Bu durum tüm tablolar için geçerlidir).

Tablo 4.1. Öğretmenlerin OSB ve 4 KTU hakkındaki bilgilerine olan etkisine yönelik görüşleri

Öğretmen Görüşleri	f	%
1 Otizm hakkında sınırlı bilgiye sahibi olunması	19	76
2 Otizmi anlamada farklı bakış açılarının gelişmesine katkı sağlaması	14	56
3 Teoride bilinen uygulama örneklerinin pratikte nasıl kullanılabileceğinin anlaşılmasına katkı sağlanması	9	36
4 Kanıt temelli uygulamaların öneminin fark edilmesi	8	32
5 Yöntemlerin etkililiğinin ilk elden gözlemlenmesi	3	12
6 Öğrencilerin gelişim ihtiyaçlarının öğretmenler tarafından daha somut bir şekilde fark edilmesi	3	12

Tablo 4.1 incelendiğinde katılımcıların büyük bir çoğunluğu (%76) OSB hakkında sınırlı bilgiye sahip olduklarını düşündüklerini, yarısından fazlası (%56) KTU’larla ilgili eğitimlerin otizmi anlamada ve anlamlandırmada kendilerine farklı bir bakış açısı kazandırdığını, üçte ikisi (%36) teorik olarak öğrendikleri bilgileri pratikte de nasıl uygulayabileceklerini anladıklarını, bir kısmı (%36) kanıt temelli uygulamaların önemini daha net fark ettiklerini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin görüşme formunda birinci soruya verdikleri cevaplardan örnekler şu şekildedir:

“Otizm ve Kanıt temelli uygulamalarla ilgili sınırlı bilgiye sahiptim. Daha ayrıntılı ve uygulamaya dönük edindiğimiz kazanımlarla otizm sınıflarımı düzenlemeye yönelik bakış açım tamamen değişti” (Ö17).

“Otizmle ilgili zihnimde tek boyutlu bir tanım olduğunun farkına vardım. Aldığım eğitimler sayesinde otizmi daha net anladığımı düşünüyorum. Kendimde başlattığım bu

değişimi otizmin tüm paydaşlarına aktarma gereği duydum. Uygulanan KTU'larla birden fazla duyguya ve zihnin bir çok yönüne hitap etmenin eğitim kalitesini artıracaklarını düşünüyorum” (Ö1).

“UDA, ODD, TEACCH, PECS hakkında biraz bilgi sahibiydim. Eğitimler sonunda; UDA, ODD, TEACCH, PECS hakkında daha kapsamlı bilgi sahibi oldum. Sınıfımda nasıl uygulamam gerektiği konusunda kafamda soru işareti kalmadı. Keşke daha önce bu alanlarda eğitim alabilseydim. Üniversitede Uygulamalı davranış analizi ve Pecs alanında teorik olarak bilgi sahibi olmuştuk. Ancak uygulama imkanımız olmadığı için bu yöntemleri sınıfımda öğrencilerimle kullanamadım. Bundan sonra daha etkili bir şekilde kullanabileceğimi umuyorum” (Ö3).

“Otizmi daha derinden anlamama ve bu bireylerle çalıştığım yöntem ve tekniklerimi daha fazla geliştirmeme yardımcı oldu. Aldığım eğitimler sonrasında kanıt temelli uygulamalarla ilgili farklı kaynakları inceliyorum, youtubedan uygulamalarla ilgili videoları izliyorum” (Ö13).

Katılımcıların verdikleri cevaplar göz önünde bulundurulduğunda hazırlanan OSBBEEM öğretmen eğitiminin, öğretmenlerin KTU'lar hakkında bilgi ve tecrübe ve uygulama becerilerinde olumlu yönde gelişimler olmasına katkı sağlamıştır. Öğretmenler teorik olarak bildikleri ancak uygulama da eksiklik hissettikleri KTU'ları daha yakından öğrenme ve bu uygulamaları sınıf ortamlarına uyarlama şansına sahip olup, öğrenciler üzerinde bıraktıkları etkileri ilk elden inceleme imkanı bulmuşlardır. Bu tecrübeler sayesinde otizmi daha yakından tanıyıp, otizmlili bireylerin eğitimine daha olumlu yaklaştıklarını belirtmişlerdir.

Araştırmanın ikinci alt probleminde “OSBBEEM öğretmen eğitiminde yer alan öğretmenlerin oluşturulan eklektik modelin uygulanabilirliğine ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusuna cevap aranmıştır. Bu araştırma sorusuna ilişkin verileri toplamak için öğretmenlere “Katıldığınız eğitimler ve gerçekleştirdiğiniz sınıf içi uygulamalarınızı göz önünde bulundurduğunuzda dört KTU'nun bir arada kullanılmasıyla oluşturulan eklektik modelin uygulanabilirliğine ilişkin görüşleriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen veriler Tablo 4.2’de sunulmuştur.

Tablo 4.2. Dört yöntemin birleştirilmesine yönelik öğretmenlerin görüşleri

	Öğretmen Görüşleri	f	%
1	Birbirini tamamlayan uygulamalar sayesinde eğitimin kalitesinin artması	15	60
2	Öğrencilerin bütüncül gelişimine katkı sağlanması	13	52
3	Öğrencilerde bağımsız hareket etme becerilerinin gelişmesi	11	44
4	Özel eğitim uygulamalarına farklı bir bakış açısı katması	8	32
5	Sınıf ortamının daha verimli kullanılmasına katkı sağlanması	4	16
6	Öğrencilerin çok farklı açılardan değerlendirilme imkânının sunulması	3	12
7	Uygulamanın zaman alıcı ancak sonuçların olumlu olması	1	4

Tablo 4.2. incelendiğinde katılımcıların büyük bir çoğunluğu (%60) birbirini tamamlayan uygulamaların birleştirilmesi sayesinde sınıflarında gerçekleştirdikleri eğitimin kalitesinin arttığını, yarısından fazlası (%52) öğrencilerin bütüncül gelişimine katkı sağladığını, yarısına yakını (%42) öğrencilere bağımsızlık kazandırdığını, bir kısmı (32) sınıf ortamını daha verimli kullanabildiklerini ifade etmiştir. Öğretmenlerin görüşme formunda ikinci soruya verdikleri cevaplardan örnekler şu şekildedir:

“Yapılan eğitimler ve sınıf içi uygulamalarımız sonucunda dört yöntemin bir arada kullanılmasının çok etkili olduğunu ve birbirlerinin eksikliklerini tamamladıklarını ve etkili bir planlama sayesinde uyguladığım eğitim faaliyetlerinde daha da başarılı olduğumuzu düşünüyorum” (Ö3).

“4 yöntemin bir arada kullanılması sınıf içi uygulamaların verimliliğin artmasına ve problem davranışların azaltılmasında etkili olduğunu düşünüyorum” (Ö13).

“Birbirini tamamlayan 4 yöntemin kullanılmasıyla eğitimlerimiz daha etkili oldu” (Ö15).

“Uygulama olarak öğrendiklerimizi birleştiren ve çoğul gelişmeyi destekleyen faydalı bir yöntem oldu. Öğrenci dinamiğinde bir çok değişken var ve öğrendiğimiz birebir teknikleri de diğerleriyle birlikte kullanarak çocuk için bir çok duruma hitap eden etkin bir yöntem oldu. Eğitimimiz kalitesi arttı diyebilirim” (Ö21).

Katılımcıların verdikleri cevaplar göz önünde bulundurulduğunda 4 yöntemin (Eklektik Eğitim Modeli) bir arada kullanılması sayesinde sunmuş oldukları eğitimin daha planlı olduğu, sınıf içi uygulamalarda verimliliğin gözle görülür şekilde olumlu yönde değiştiği, çocukların bütüncül bir şekilde gelişim kaydettikleri ve dört yöntemin birbirini tamamlaması sayesinde eğitimde kalitenin arttığını belirtmişlerdir.

Araştırmanın üçüncü alt probleminde “OSBBEEM öğretmen eğitiminde yer alan öğretmenlerin eklektik yöntemin kullanıldığı ortam düzenlemelerine ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusuna cevap aranmıştır. Bu araştırma sorusuna ilişkin verileri toplamak için öğretmenlere “Eklektik yöntemin kullanılmasının, öğretim ortamlarını düzenlemenize etkisi hakkında görüşleriniz nelerdir? sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen veriler Tablo 4.3’te sunulmuştur.

Tablo 4.3. Öğretim ortamı düzenlenmesine yönelik öğretmen görüşleri

Öğretmen Görüşleri		f	%
1	Ortam düzenlemelerinin çocuk üzerindeki etkilerinin daha net anlaşılması	21	84
2	Görsellerin daha etkili kullanılmasının öneminin anlaşılması	15	60
3	Klasik ortam düzenlemelerinin dışına çıkılarak sistematik eğitsel alanların oluşturulması	13	52
4	Öğrenciye kendini ifade etmesine imkân sağlayacak alanların oluşturulması	12	48
5	Öğrencinin kendini dersin akışına bırakmasına katkı sunulması	5	15
6	Okulun tüm alanlarına öğrencilerin gözünden bakılmaya çalışılması	3	12

Tablo 4.3 incelendiğinde katılımcıların büyük çoğunluğu (%84) ortam düzenlemelerinin otizmli öğrenciler üzerinde bıraktığı olumlu etkileri daha net gözlemleyebildiklerini, çoğunluğu (%60) görsellerin etkili bir şekilde kullanılmasının önemini anladıklarını yarısından fazlası (%52) klasik ortam düzenlemelerinin dışına çıkarak sınıflarında sistematik olarak eğitsel alanlar oluşturabildiklerini, yarısına yakını (%48) öğrencilerine kendilerini daha net ifade etmelerine imkân sağlayacak alanlar oluşturabildiklerini ifade etmişlerdir. Katılımcıların görüşme formunda üçüncü soruya verdikleri cevaplardan örnekler şu şekildedir:

“Daha önce sınıflarımızda özellikle UDA yönteminin içeriğine uygun davranış temelli düzenlemeler yapılsa da TEACCH ve PECS yöntemleri üzerine ortam düzenlemelerine çok fazla yer veremiyorduk. Fakat bu eğitimler sonunda sınıfımda yaptığım düzenlemelerin sonunda öğrencilerin gelişimlerini gözlemledikçe hepsinin bir bütünlük içerisinde yer alması gerektiğini anladım ve düzenlemeleri bu yönde yapmaya çalışmaktayım” (Ö4).

“Var olan programları TEACCH metodolojisi ile birleştirerek ortamları düzenledik ve oluşturulan alanlar sayesinde daha sistematik şekilde ders etkinliklerimizi gerçekleştirmeye başladık. Tüm bunların yanısıra görsel olarak da sınıfımıza olumlu katkıları oldu” (Ö6).

“Klasik özel eğitim kalıplarımızdan çıkardı. Öğrenciye kendini ifade etme ve tercihlerini belirtme fırsatı sunmuş olduk. Öğrenci adına karar verdiğimiz (ihtiyaçları, tercihleri vb.) durumlar azaldı” (Ö8).

“Bu yöntem ile sınıfı baştan düzenledim ve öğrencinin masaya bağımlı eğitimden kurtulup bir program içinde sınıfın her yerinde olmasını sağladım. Görsel destekleyiciler ve oluşturulan alanlar sayesinde öğrencim daha bağımsız hareket edebiliyor” (Ö25).

Katılımcıların görüşleri göz önünde bulundurulduğunda eklektik yöntem sayesinde sınıf ve eğitim ortamlarının düzenlenmesinde olumlu yönde gelişimlerin olduğu görülmektedir. Öğretmenler aldıkları eğitimler sayesinde ortam düzenlemesini öğrencilerin gelişimsel ihtiyaçlarına göre standart kalıpların dışına çıkararak öğrenciye özgü düzenlemelerle, öğrencilerin daha bağımsız hareket edebilecekleri alanlar oluşturup; öğrencinin kendini dersin işleyişine bırakma konusunda motive ettiklerini belirtmektedirler.

Araştırmanın dördüncü alt probleminde “OSBBEEM öğretmen eğitiminde yer alan öğretmenlerin eklektik yöntemin kullanıldığı eğitim ortamlarında materyal kullanımına ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusuna cevap aranmıştır. Bu araştırma sorusuna ilişkin verileri toplamak için öğretmenlere “Eklektik yöntem aracılığıyla eğitim materyallerinin kullanımı ile ilgili görüşleriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen veriler Tablo 4.4’te sunulmuştur.

Tablo 4.4. Eğitim materyalleri kullanımı hakkında öğretmen görüşleri

	Öğretmen Görüşleri	f	%
1	Her bir öğrencinin ihtiyaçlarına göre materyal hazırlanmasına katkı sağlanması	19	76
2	Materyallerin daha sistematik hazırlanması ve kullanılması gerekliliğinin anlaşılması	16	64
3	Materyallerin sade, öz ve anlaşılır olması gerekliliği benimsenmesi	12	48
4	Görsel destekleyicilerin kullanmanın önemini anlaşılması	9	36
5	Mevcut materyallerin daha işlevsel bir şekilde kullanılmasının sağlanması	3	12
6	Etkili materyal kullanımının öğrenme üzerinde kalıcılığının sağlanması	3	12
7	Sıradan görülen materyallerin ne kadar önemli olabileceğinin anlaşılması	2	4

Tablo 4.4. incelendiğinde katılımcıların büyük bir bölümü (%76) eklektik yöntem sayesinde her bir öğrencinin bireysel ihtiyaçları göz önünde bulundurularak materyaller hazırlanması gerekliliğini net bir şekilde kabullendiklerini, çoğunluğu (%64) materyallerin daha sistematik bir şekilde hazırlanması ve kullanılması gerektiğini, yarısına yakını (%48) sade, öz ve anlaşılabilir materyaller kullanmanın otizmli öğrenciler için ne kadar önemli olduğunu fark ettiklerini, üçte biri (%36) OSB’li öğrencilerde görsel materyallerin önemini anladıklarını belirtmişlerdir. Öğretmenlerin görüşme formunda dördüncü soruya verdikleri cevaplardan örnekler şu şekildedir:

“Öğretim materyallerin açık ve net olması, çocuğun gördüğü zaman neyi nasıl yapması gerektiğini anlayabilmesi, kullanımının kolay olması ve belli bir sırayı takip etmesi gerektiği konusunda görüşlerim gelişti. Öğrencilerimin gelişim alanlarına göre materyaller

hazırlamam gerekliliğini biliyordum ancak bunun çocuk için ne kadar önemli olduğunu bir kez daha anlamış oldum” (Ö2).

“Ayrı uygulamalar için ayrı materyaller kullanarak ders işleyişimizi gerçekleştiriyorduk ancak eklektik yöntemle birlikte materyalleri ve kayıt formlarını iç içe ve daha sistematik olarak kullanma imkânı bulduk” (Ö5).

“Benim için çok basit gibi görünen materyallerin bireyin durumuna göre hayati önem taşıyabileceğini gördüm” (Ö16).

“Bir çok öğretim için kullandığımız materyal oluyor ancak bunları biz nasıl kullanacağımızı biliyor olsak da öğrenci bizim kadar anlamlandıramıyordu. Başlama- bitiş, zamanlama, yapılaş aşamaları, sıra alma vb. Eklektik yöntem kullanılan görseller ve yönlendirmeler sayesinde bu açıdan öğrencideki soru işaretlerine de çözüm oluşturan düzenleme ve materyal açıklığı sağlıyor” (Ö21).

Katılımcıların verdikleri cevaplar göz önünde bulundurulduğunda eklektik yöntemde alınan eğitimler sayesinde öğretmenlerin materyalleri gelişim alanlarına göre yeniden kurguladıkları, daha açık, sade ve işlevsel materyaller kullanılması gerektiğinin önemi ve materyal kullanımı esnasında öğrencilerin ne zaman – ne kadar süre bu materyalleri kullanmaları gerektiğinin açık bir şekilde öğrencilere aktarılabilmesinin mümkün olduğunu görmelerine katkı sağladığı sonucu çıkarılabilmektedir. Eğitimler ve sınıf içi uygulamalar sayesinde öğretmenler materyallerin ve görsel destekleyicilerin OSB’li bireylerin gelişimine olan etkisini daha net bir şekilde görmeye başlamışlardır.

Araştırmanın beşinci alt probleminde “OSBBEEM öğretmen eğitiminde yer alan öğretmenlerin sınıf içi etkinliklerin uygulanmasında yeterlilikleriyle ilgili görüşleri nelerdir?” sorusuna cevap aranmıştır. Bu araştırma sorusuna ilişkin verileri toplamak için öğretmenlere “Eklektik yöntemde sınıf içi uygulamalardaki yeterliliklerinize ilgili görüşleriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen veriler Tablo 4.5’te sunulmuştur.

Tablo 4.5. Sınıf içi uygulamalardaki yeterliliklerine yönelik öğretmen görüşleri

Öğretmen Görüşleri		f	%
1	Öğretim uygulamalarında kalıcılık ve genellemenin sağlanması	17	68
2	Bazı durumların imkânsız olmadığını kavranması ve yenilikçi yöntemlerin kullanılmaya başlanması	13	52
3	Farklı alanların (akademik, özbakım, günlük yaşam vb beceriler) öğretimine yönelik uzmanlık becerilerinin artırması	9	36
4	Öğrencinin gün içinde neler yapılacağını bilmesinin belirsizlikten kaynaklanan sorunları ortadan kaldırması	6	24
5	Etkinliklerin daha kolay bir şekilde uygulanabilir olduğunun gözlemlenmesi	2	8
6	Öğrencinin derslere daha aktif katılımının sağlanması	2	8

Tablo 4.5. incelendiğinde katılımcıların çoğunluğu (%64) eklektik eğitim programının öğretim uygulamalarında kalıcılık ve genelleme sağladığını, yarısından fazlası (%52) bazı durumların imkânsız olmadığını ve yeni yöntemler uygulamaya başladıklarını, bazıları (%8) öğrencilerin bu uygulamalar sayesinde derslere daha aktif katılım sağladıklarını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin görüşme formunda beşinci soruya verdikleri cevaplardan örnekler şu şekildedir:

“Öğretim uygulamalarında eklektik yöntemin kullanılmasının bir bütünlük sağladığını düşünüyorum. Yaptığım çalışmalarda kalıcılığı ve genellemeyi pekiştirdiğimi görebiliyorum” (Ö2).

“Eklektik yöntemde öğretim uygulamaları konusunda öğrencilere öğretim yapmaktan çok rutin oluşturma davranış kazandırma ve rehberlik etmenin yoğun bir şekilde kullanıldığını söyleyebilirim. Bu ilkelerle hareket edildiğinde öğretimde genelleme ve akıcılık aşamalarına daha fazla zaman ayırabildiğimi fark ettim” (Ö11).

“Her öğrencimiz için hazırlanan BEP planları doğrultusunda ve eklektik yaklaşımın ışığında öğretim uygulamalarına devam ediyoruz. 4 yöntem öğretim adına bize geniş bir yelpaze sundu. Öğrencimizin ihtiyacına göre öğretim uygulamalarında bunlardan faydalanıyoruz” (Ö18).

“Öğrenci o gün neler yapacağını ve hangi sırayla yapacağını bildiği için belirsizliği ortadan kaldırıyor. Ayrıca öğrencinin o günkü duygu durumuna göre programda değişiklik yapılabilir. Bu çalışmalar sayesinde imkânsız gibi düşündüğüm bazı şeylerin iyi bir planlamayla imkânsız olmadığını gördüm” (Ö20).

Elde edilen verilere göre eklektik yöntem sayesinde öğretmenlerin öğretim uygulamalarında sıradanlığın dışına çıkıp farklı yöntem ve teknikleri bir arada kullanmaya başladıkları söylenebilir. Kullanılan yöntemler sayesinde öğrencilerin edinimi imkânsız gibi görünen becerileri kazandıkları ve bunların kalıcılığı konusunda önemli kazanımlar elde edildiği ve bunların öğrencilere daha kolay aktarılabilir olduğu söylenebilir.

Araştırmanın altıncı alt probleminde “OSBBEEM öğretmen eğitiminde yer alan öğretmenlerin eklektik yöntemin öğrencilere öz bakım becerilerinin öğretimine ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusuna cevap aranmıştır. Bu araştırma sorusuna ilişkin verileri toplamak için öğretmenlere “Eğitimler sonunda edindiğiniz tecrübelerle sınıfınızda yaptığınız öğretimsel uygulamaları dikkate aldığınızda bu uygulamalar aracılığıyla öğrencilerinize öz bakım becerilerini öğretme konusunda görüşleriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen veriler Tablo 4.6.’da sunulmuştur.

Tablo 4.6. Öz bakım becerilerinin öğretilmesine yönelik öğretmen görüşleri

Öğretmen Görüşleri		f	%
1	Öz bakım becerilerinin daha kolay bir şekilde kazandırılabilmesi	20	80
2	Görsel desteklerle çocuklar için neyi ne zaman yapacaklarının daha açık bir şekilde ifade edilebilmesi	14	56
3	Bağımsızlık kazandırmaya olumlu katkılarının olması	12	48
4	Henüz tam bağımsızlık kazanılamaması ancak önemli yol kat edilmesi	2	8
5	Sözel iletişim becerisi olmayan öğrencilerde olumlu ilerlemelerin kaydedilmesi	2	8

Tablo 4.6. incelendiğinde katılımcıların büyük bir bölümü (%80) eklektik eğitim modeli ile öğrencilere öz bakım becerilerini daha kolay bir şekilde kazandırabildiklerini, yarısından fazlası (%56) kullanılan görsel destekler sayesinde öğrencilere neyin ne zaman yapılacağına açık bir şekilde belirtilebildiğini, bazıları (%8) sözel iletişim becerisi olmayan öğrencilerde de olumlu ilerlemeler kaydedildiğini, bazıları (%8) tam olarak bağımsızlık kazanılmasa da olumlu gelişimler olduğunu ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin görüşme formunda altıncı soruya verdikleri cevaplardan örnekler şu şekildedir:

“Bu uygulamaların öğrencilerimizin öz bakım becerilerini yerine getirmede daha çok kolaylık sağladığını düşünüyorum. Özellikle bu konuda uygulamalar içerisinde kullanılan görsel destekler etkili oldu” (Ö2).

“Sistematik bir şekilde resimli kartların kullanılması öğrencilerin hata yapmalarına engel olarak giyinme el yıkama ve benzeri öz bakım becerilerini doğru bir şekilde kazanmalarına katkı sağlamaktadır” (Ö20).

“Konuşamayan öğrenci el yıkama ve lavabo ihtiyacını bize iletişim kartlarıyla ve görsellerle daha rahat anlatıyor ve strese girmiyor” (Ö3).

Katılımcıların görüşleri göz önünde bulundurulduğunda eklektik yöntem sayesinde görsel destekleyicilerin daha fazla kullanılması, açık başlangıç – açık bitiriş ilkelerinin hayata geçirilmesi, ODD çalışmalarında kullanılan tablolar ve pekiştiriciler sayesinde öğrencilere öz bakım becerilerinin kazandırılması konusunda olumlu gelişimler kaydedildiği belirtilebilir. Sistematik bir şekilde resimli kartların ve görsel destekleyicilerin kullanılması sayesinde öz bakım becerilerinin daha rahat bir şekilde öğrencilere kazandırılabilir olduğu tespit edilmiştir.

Araştırmanın yedinci alt probleminde “OSBBEEM öğretmen eğitiminde yer alan öğretmenlerin eklektik yöntemin öğrencilere akademik becerilerinin öğretimine ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusuna cevap aranmıştır. Bu araştırma sorusuna ilişkin verileri toplamak için öğretmenlere “Eğitimler sonunda edindiğiniz tecrübelerle sınıfınızda yaptığınız öğretimsel uygulamaları dikkate aldığınızda bu uygulamalar aracılığıyla öğrencilerinize akademik becerileri öğretme konusunda görüşleriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen veriler Tablo 4.7.’de sunulmuştur.

Tablo 4.7. Akademik becerileri öğretme konusunda öğretmen görüşleri

	Öğretmen Görüşleri	f	%
1	Belirsizliğin ortadan kalmasının akademik beceriler edinmeyi kolaylaştırması	17	68
2	Öğretimin daha etkili ve verimli olmasının sağlanması	14	56
3	Görsel destekler sayesinde akademik becerilere daha fazla zaman ayrılabilir hale gelmesi	12	48
4	Akademik becerilerin öğretimi daha düzenli ve sistematik bir hal alması	3	12
5	Akademik becerilerin daha bağımsız halde öğretilmesi	2	8
6	Daha az sürede daha fazla kazanım öğretilmesi	2	8

Tablo 4.7. incelendiğinde katılımcıların çoğunluğu (%68) eklektik modelde sunulan eğitimler sonunda edinilen tecrübeler sayesinde sınıf ortamlarında gerekli düzenlemeler yapılarak belirsizliğin ortadan kaldırılmasının akademik becerileri edinmeyi kolaylaştırdığını, yarısından fazlası (%56) öğretimin daha etkili ve verimli olmasının sağlandığını, yarsına yakını (%48) görsel destekler sayesinde akademik becerilere daha fazla zaman ayrılabilirdiğini,

bazıları (%8) etkinliklere yoğunlaşma sürelerinin arttığını belirtmiştir. Katılımcıların görüşme formunda yedinci soruya verdikleri cevaplardan örnekler şu şekildedir:

“Öğrenci ilk olarak hangi etkinliği yapacağını ve sonraki aşamada neler öğreneceğini bildiği için stres yapmıyor. Belirsizliği ortadan kaldırıyor. Etkinlik arası geçişlerde neler yapacağını veya kendi yapmak istediği etkinlikleri de ekleyebiliyor. Aslında kendi gününü planlamayı da öğreniyor. Bu durum akademik becerilerin öğretimini kolaylaştırıyor” (Ö1).

“Bu eğitimlerden önce davranış sorunları ve iletişim sorunlarından kalan zamanlarda akademik becerilere zaman ayırabiliyordum. Bu eğitimlerden sonra bu sorunlarla başa çıkma noktasında daha önlemsem bir yaklaşım izlediğimden akademik becerilere daha fazla zaman ayırabiliyorum. Bununla beraber PECS yaklaşımının görsel destekler ile akademik beceri öğretiminde daha keyifli eğitim oturumları planlayabiliyorum” (Ö9).

“Farklı öğrencilere farklı uygulamalarla öğretip yapma imkânımız olduğu için faydalı olduğunu düşünüyorum” (Ö17).

“Planladığımız, ön hazırlıklarını yaptığımız akademik becerileri bireysel çalışma masasında uygulamamız beceri kazanımını kolaylaştırmakta ve daha etkili bir hale getirmektedir” (Ö8).

Katılımcıların görüşleri incelendiğinde eklettik yöntemle hazırlanan eğitimler sayesinde öğretmenlerin akademik becerileri öğrencilere kazandırma konusunda daha açık ve anlaşılır eğitim ortamları sağlayabildikleri için akademik konuları işlemenin daha kolay ve etkili olduğunu belirtmektedirler. Alınan eğitimler sayesinde ortam düzenlemelerinin yapılması, bireysel çalışma alanlarının oluşturulması, öğrencilerin kendi gelişimsel özelliklerine göre hazırlanan öğrenme araçlarını daha dikkatli bir şekilde odaklanmaları sayesinde akademik becerilerin kazandırılmasının daha kolay bir hal aldığı söylenebilir.

Araştırmanın sekizinci alt probleminde “OSBBEEM öğretmen eğitiminde yer alan öğretmenlerin eklettik yöntemde öğrencilere davranış yönetimi kazandırılmasına ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusuna cevap aranmıştır. Bu araştırma sorusuna ilişkin verileri toplamak için öğretmenlere "Eğitimler sonunda edindiğiniz tecrübelerle sınıfınızda yaptığınız öğretimsel uygulamaları dikkate aldığımızda bu uygulamalar aracılığıyla öğrencilerinize davranış yönetimi kazandırma konusunda görüşleriniz nelerdir?" Sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen veriler Tablo 4.8’de sunulmuştur.

Tablo 4.8. Davranış yönetimine etkileri hakkında öğretmen görüşleri

	Öğretmen Görüşleri	f	%
1	Olumlu davranış kazandırmada etkili olması	21	84
2	Problem davranışların giderek azalması	15	60
3	Problem davranışların ortaya çıkmadan önlenmesin konusunda faydalı olunması	11	44
4	Öğrencinin aktif sınıf ortamı sayesinde kendini yönetebilme becerisinin gelişmesine katkı sağlanması	5	20
5	Davranış öncesi ve davranış sonrası durumlara daha fazla odaklanması	4	16

Tablo 4.8. incelendiğinde katılımcıların büyük bir çoğunluğu (%84) eklektik yöntemin öğrencilere olumlu davranış kazandırmada etkili olduğunu, yarısından fazlası (%60) problem davranışların giderek azaldığını, yarısına yakını (%44) problem davranışların ortaya çıkmadan önlenmesi konusunda oldukça etkili olduğunu, bazıları (%16) davranış öncesi ve davranış sonrası durumlara daha fazla odaklanıldığını ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin görüşme formunda sekizinci soruya verdikleri cevaplardan örnekler şu şekildedir:

“Stres davranışların azaltılması ve yeni olumlu davranışların kazandırılmasında deneyimlediğim en etkili yol olduğunu düşünüyorum” (Ö3).

“Her öğrencinin ihtiyacına göre; pekiştireçler, açık başlangıç-açık bitiş etkinlikleri ve okuldaki zaman akışının öğrencinin görebileceği yerde asılı olması, pekiştireç tablosu ya da ödül tablosu gibi uygulamaların yeni olumlu davranışlar kazandırmada etkili olduğunu düşünüyorum” (Ö11).

“Biz sınıfımızda Olumlu Davranışsal Destek sağlama planlarını etkin şekilde kullanarak öğrencilerimizde bulunan problem davranışları sağaltarak alternatif bir olumlu davranış belirleyip kazandırmak işlemi etkin şekilde gerçekleştiriyorduk ancak eğitim sonunda bu işlem daha kaliteli ve nitelikli bir hal aldı” (Ö6).

“Özellikle UDA eğitiminden sonra pekiştirecin süre, kontrol ve sıklığının doğru olarak kullanımının olumlu davranışı kazanmada çok etkili olduğu görülmüştür” (Ö12).

Katılımcıların görüşleri göz önünde bulundurulduğunda eklektik yöntemde hazırlanan öğretmen eğitim programının öğretmenlerin öğrencilerine olumlu davranış kazandırma konusunda farklı yöntem ve teknikleri daha sistematik kullanabildikleri ve bu durumun olumsuz davranışların sağaltılması ve bu davranışların olumlu davranışlarla yer değiştirilebilmesi konusunda öğretmenlere kolaylık sağladığı söylenebilir. Alınan eğitimler

sayesinde hazırlanan pekiştirici tabloları, görsel desteklerden istifade edilmesi, alternatif davranışların kazandırılmaya çalışılması sayesinde olumsuz davranışlarda azalma görüldüğü belirtilebilir.

Araştırmanın dokuzuncu alt probleminde “OSBBEEM öğretmen eğitiminde yer alan öğretmenlerin eklektik yöntemle öğrencilere sosyal becerilerin kazandırmasına ilişkin görüşleri nelerdir?” sorusuna cevap aranmıştır. Bu araştırma sorusuna ilişkin verileri toplamak için öğretmenlere “Eğitimler sonunda edindiğiniz tecrübelerle sınıfınızda yaptığımız öğretimsel uygulamaları dikkate aldığınızda bu uygulamalar aracılığıyla öğrencilerinize sosyal becerileri öğretme konusunda görüşleriniz nelerdir?” sorusu yöneltilmiştir. Elde edilen veriler Tablo 4.9. 'da sunulmuştur.

Tablo 4.9. Sosyal becerilerin öğretimi konusunda öğretmen görüşleri

	Öğretmen Görüşleri	f	%
1	Öğrencinin iletişim becerilerinin gelişmesine katkı sağlanması	20	80
2	Sosyal beceri edinimini kolaylaştırması	16	64
3	Ortak çalışma alanlarının olumlu etkisi	12	48
4	Problem davranışların azaltılmasının sosyalleşmeyi beraberinde getirmesi	9	36
5	Sosyal becerilerin öğretiminin daha sistematik hale gelmesi	4	16
6	Öğretmenin merkezden ayrılmasının sosyal becerileri geliştirmesi	2	8
7	Sosyal becerilerde gelişim kaydedilememesi	1	4

Tablo 4.9. incelendiğinde katılımcıların büyük bir bölümü (%80) öğrencilerin iletişim becerilerinin geliştiğini, çoğu (%64) sosyal beceri ediniminin kolaylaştığını, yarısına yakını (%48) ortak çalışma alanlarının sosyalleşmeye olumlu katkı sağladığını, üçte ikisi (%36) problem davranışların azaltılmasının sosyalleşmeyi beraberinde getirdiğini ifade etmişlerdir. Öğretmenlerin görüşme formunda dokuzuncu soruya verdikleri cevaplardan örnekler şu şekildedir:

“Ben ifade edici dil becerilerinde ciddi ilerlemeler gördüm. Ben de öğrencim de sınıfa mutlu girip mutlu çıktık. İletişimden kaynaklı problem davranışlarımız yok denecek düzeye indi. Bu 4 yöntemin/yaklaşımın en etkili uygulama alanının sosyal beceri öğretimi olduğunu düşünüyorum” (Ö7).

“Diğer bütün beceri alanlarında olduğu gibi sosyal beceri alanında da hedef beceriye yönelik çok daha doğru ve uygulanabilirliği yüksek bir planlama yapabilmekteyiz. Bu sayede

öğretim süreci daha doğru, verimli ve eğlenceli geçmektedir. Bu da becerinin kazandırılması sürecini çok olumlu yönde etkilemektedir” (Ö2).

“İletişimi başlatma, sürdürme becerileri gelişirken; arkadaşları ile etkileşimleri arttı” (Ö11).

“Sıra alarak konuşma iletişimi başlatmak için izin istemek günaydın ve iyi günler teşekkür ederim diyaloglarını geliştirdik” (Ö18).

Katılımcıların paylaştığı bilgiler göz önünde bulundurulduğunda alınan eğitimler sayesinde sınıf içi düzenlemeler, teori de öğrenilen bilgilerin sahada da uygulanmasına imkân sağlayan yaklaşımlar ile öğretmenlerin öğrencilerine sosyal becerileri kazandırmaya yönelik olumlu çalışmalar gerçekleştirebildikleri ve sonuçlarının olumlu olduğu belirtilebilir.

BÖLÜM 5

5. TARTIŞMA

Bu bölümde araştırma sonucunda elde edilen bulgular kapsamında daha önce yapılmış çalışmalar ile bu çalışmada elde edilen bulguları destekleyen ve desteklemeyen çalışmalara değinilerek yorumlar yapılmıştır.

Katılımcılar arasında bazı öğretmenler KTU'lar ve OSB hakkında sınırlı bilgiye sahip olduklarını belirtmişlerdir. Bu veriler Rakap, Birkan ve Balıkçı (2017) tarafından yapılan araştırma sonuçlarıyla örtüşmektedir. Rakap v.d. yaptıkları çalışmada OSB'li bireylerle çalışan öğretmenlerin KTU'lar hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını belirtmektedirler. Araştırmada yer alan katılımcılar aldıkları eğitimler sayesinde otizme yönelik daha fazla bilgi sahibi olduklarını, KTU'lar hakkında farkındalık düzeylerinin arttığını belirtmişlerdir. Bu doğrultuda OSB'li öğrencilerle çalışacak öğretmenlerin eğitsel çalışmalarına başlamadan önce OSB ve KTU'lar hakkında ön bilgilerinin olmasının, bu alanda yapılan çalışmaları araştırmalarının faydalı olacağı düşünülmektedir. Eğitimde feda edilebilecek tek bir birey yoktur. Öğretmenlerin mesleki bilgi ve yeterlikleri OSB'li bireylerin arzu edilen seviyede toplumla bütünleşmeleri için hayati öneme sahiptir ve çünkü bu amaca yalnızca kaliteli bir eğitimle ulaşmak mümkündür. Bu doğrultuda araştırmada yer alan öğretmenlerden üçte birinin OSB hakkında daha önce herhangi bir eğitim almamış olması bu alanda üniversiteler ve Milli Eğitim Bakanlığı tarafından daha fazla çalışma yapılması gerektiğini ortaya çıkarmaktadır.

Katılımcılar dört yaklaşımın bir arada kullanılmasıyla oluşturulan eklektik modelde KTU'ları daha sistematik ve kapsamlı bir şekilde kullanmaya başladıklarını ve öğrencilerinde olumlu gelişmeler kaydettiklerini belirtmişlerdir. Bu veriler Magbool (2023) tarafından yapılan çalışmanın bulgularıyla örtüşmektedir. Magbool (2023) 190 OSB tanılı öğrenciye uyguladığı UDA, PECS, Ergoterapi, Sosyal Beceri Eğitimi ve Ebeveyn Eğitimi ile oluşan Eklektik modelde 6 ay süre ile hafta da 40 saatlik bir eğitim sonunda otizmli bireylerin gelişiminde olumlu sonuçlar elde ettiğini belirtmiştir. Bu veriler ışığında öğretmenlerin alanyazını incelemeleri, farklı KTU'lar hakkında bilgi sahibi olmalarının bu KTU'ları öğrencilerinin gelişimsel ihtiyaçlarına göre bir araya getirip yenilikçi uygulamaları sınıflarında uygulamalarının OSB'li öğrencilerin gelişimine olumlu katkılar sunacağı düşünülmektedir. Bu kapsamda öğretmenlerin farklı eklektik yöntemleri sınıflarında kullanmalarının teşvik edilmesi gerektiği düşünülmektedir.

Araştırmada yer alan katılımcılar eklektik yöntemin ortam düzenlemeleri konusunda kendilerine farklı ufuklar açtığını ve yenilikçi yaklaşımlar kazandırdığını belirtmişlerdir. Alınan eğitimler sayesinde öğretmenlerin ortam düzenlemesini öğrencilerin gelişimsel ihtiyaçlarına göre standart kalıpların dışına çıkararak öğrenciye özgü yapılandırdıkları tespit edilmiştir. OSB'li öğrenciler için özel olarak tasarlanmış sınıf ortamlarının olumlu etkisi bilinmektedir. Elde edilen bulgular, Reichow ve Volkmar'ın (2010) bulgularıyla benzerlik göstermektedir. Reichow ve Volkmar OSB'li öğrencilere yönelik müdahalelerin etkililiğini inceleyen çalışmalarında, görsel destekler ve duyuşal düzenlemeler gibi bireysel ihtiyaçları dikkate alan sınıf temelli müdahalelerin OSB'li öğrenciler için olumlu sonuçlarının olduğunu ortaya koymuştur. Ayrıca, OSB'li öğrenciler için yapılandırılmış bir sınıf ortamının etkilerini inceleyen bir çalışma, yapılandırılmış ve tutarlı bir ortamda eğitim verildiğinde öğrencilerin iletişim becerileri ve davranışlarında önemli gelişmeler olduğunu ortaya koymuştur (Koegel, Koegel ve Parks, 1995). Bu çalışmalar, OSB'li öğrencilerin öğrenme deneyimlerini şekillendirmede yapılandırılmış sınıf ortamlarının önemini desteklemekte ve OSB'li öğrenciler için bireyselleştirilmiş, destekleyici ortamlara duyulan ihtiyacı vurgulamaktadır. OSB'li öğrencilerle çalışan özel eğitim öğretmenlerine yönelik eğitim yılı başı ve eğitim yılı sonunda düzenlenen seminerler döneminde bakanlık tarafından sunulan mesleki gelişim faaliyetlerinde ortam düzenlemesinin önemi hakkında düzenlenebilecek eğitimlerin olumlu sonuçlarının olacağı düşünülmektedir.

Araştırmada yer alan öğretmenler eklektik yöntemde alınan eğitimler sayesinde materyalleri gelişim alanlarına göre yeniden kurguladıklarını, daha açık ve işlevsel materyaller kullanılması gerektiğinin önemi ve materyal kullanımı esnasında öğrencilerin ne zaman – ne kadar süre bu materyalleri kullanmaları gerektiğinin kavrandığını ve materyalleri daha etkin bir şekilde derslerinde kullanabilmelerinin mümkün olduğu görmelerine katkı sağladığını belirtmişlerdir. Elde edilen bulgular Mazurek ve Wenstrup, (2013) tarafından yapılan ve eğitim materyallerinin etkili bir şekilde kullanılmasının otizmli çocukların akademik performansını ve sosyal becerilerini önemli ölçüde artırabildiği sonucuyla benzerlik göstermektedir. Eğitim materyalleri, otizmli bireylerin kendine özgü öğrenme stillerini ve ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak tasarlanmış görsel yardımcıları, etkileşimli araçlar ve diğer kaynakları içerir. Bu materyaller öğrenmeyi pekiştirmek, iletişim becerilerini geliştirmek ve sosyal etkileşimleri kolaylaştırmak için kullanılabilir. Ayrıca, eğitim materyalleri karmaşık kavramları daha basit, daha yönetilebilir parçalara ayırarak kaygıyı azaltmaya ve bağımsızlığı teşvik etmeye yardımcı olabilir. MEB'in 2023 yılında uygulamaya

başladığı ve farklı illerde özel eğitim okulları için materyal geliştirme ünitelerini hayata geçirmiş olması ilerki yıllar için umut verici bir gelişmedir.

Eklektik yöntem sayesinde öğretmenlerin öğretim uygulamalarında sıradanlığın dışına çıkıp farklı yöntem ve teknikleri bir arada kullanmaya başladıkları tespit edilmiştir. Kullanılan yöntemler sayesinde öğrencilerin edinimi imkânsız gibi görünen becerileri kazandıkları ve bunların kalıcılığı konusunda önemli gelişmeler elde edildiği ve bunların öğrencilere daha kolay aktarılabilir olduğu görülmüştür. Bu durum Cook ve Odom (2012) 'un KTU'ların uygulanmasının OSB'li çocukların performans ve becerilerini geliştirdiği bulgularıyla örtüşmektedir. Özel eğitim öğretmenlerinin mesleki becerilerinin gelişimi OSB'li öğrencilerde olumlu sonuçları beraberinde getirmesi nedeniyle sürekli mesleki gelişimin ve bilgiye ulaşma yöntemlerinin özel eğitim öğretmen adaylarının üniversite eğitimlerinde ve hazırlayıcı eğitim kurslarında öğretmenlere aşılması gerektiği düşünülmektedir.

Eklektik yöntemde görsel destekleyicilerin daha fazla kullanılması, açık başlangıç – açık bitiriş ilkelerinin hayata geçirilmesi, ODD çalışmalarında kullanılan tablolar ve pekiştiriciler sayesinde öğrencilere öz bakım becerilerini kazandırılma konusunda olumlu gelişimler kaydedildiği görülmüştür. Bu durum Dettmer ve arkadaşları (2000) tarafından yapılan bir çalışmada, UDA ve PECS'in bir arada kullanılmasının OSB'li çocuklar arasında giyinme ve temizlik gibi öz bakım becerilerinde önemli gelişmelere katkı sağladığı bulgularıyla tutarlıdır. Özel eğitim öğretmenlerinin davranış analiz ilkelerini etkin bir şekilde uygulamalarına imkan sağlayacak şekilde üniversitede eğitim almaları, edindikleri teorik bilgileri uygulama becerileriyle zenginleştirmelerinin ve veriye dayalı hareket etme prensibini edinmelerinin önemli kazanımları beraberinde getireceği düşünülmektedir.

Eklektik yöntemde yapılan çalışmalar neticesinde araştırma sonuçlarına göre katılımcı öğretmenler akademik becerileri öğrencilere kazandırma konusunda daha açık ve anlaşılır eğitim ortamları sağlayabildikleri için akademik konuları işlemenin daha kolay ve etkili olduğunu belirtmişlerdir. Sonuçlar alanyazındaki bazı çalışmalarla benzerlik göstermektedir. Örneğin, Odom, Boyd, Hall ve Hume (2010) ODD'nin bireyselleştirilmiş destek sağladığı ve olumsuz davranışları cezalandırmak yerine olumlu davranışları pekiştirmeye odaklandığı için OSB'li öğrencilere akademik becerileri öğretmek için etkili bir yaklaşım olabileceğini belirtmektedir. Benzer şekilde Ozonoff ve Cathcart, (1998)'ın 11 hafta boyunca kontrol ve deney grubundan otizmlili öğrencilere uyguladığı TEACCH programı sonrasında deney grubu öğrencilerinin akademik becerilerinde olumlu yönde artış olduğunu tespit etmiştir. TEACCH

yaklaşımında bireysel çalışma ortamları, açık başlangıç açık bitiriş prensibiyle öğrencilere akademik becerilerin kazandırılmasında etkili bir alternatif öğretim yaklaşımı sunmaktadır. TEACCH yaklaşımının OSB'li öğrencilerin bütüncül gelişimi açısından ülkemizde daha etkin bir şekilde kullanılmış olsa daha bağımsız OSB'li öğrencilerin toplum hayatına katılım sağlayabilecekleri düşünülmektedir.

Eklektik yöntemde hazırlanan öğretmen eğitim programında öğretmenler öğrencilerine olumlu davranış kazandırma konusunda farklı yöntem ve teknikleri daha sistematik kullanabildikleri ve bu durumun olumsuz davranışların sağaltılması ve bu davranışları olumlu davranışlara dönüştürebilmek konusunda kendilerine kolaylık sağladığını belirtmişlerdir. Bu durum önceki yıllarda elde edilen sonuçlarla örtüşmektedir. Koçak'a göre (2020) OSB alanında KTU'lar açısından UDA en çok tercih edilen yöntemdir. UDA uygulamalarının, o alanda bilgi birikimi sağlıyor olması tek başına yeterli değildir. Aynı zamanda OSB'li bireylerin problem davranışlarla baş etme ile ilgili programlı uygulamaların davranışsal ilke ve tekniklerle de vurgulanması önem taşımaktadır. Araştırmalar da UDA, TEACCH ve ODD gibi kanıta dayalı uygulamaların OSB'li öğrencilerin problem davranışlarının üstesinden gelmede etkili müdahaleler olabileceğini göstermektedir (Severini, Ledford, Robertson, 2018, McCurdy & Cole, 2014) UDA, OSB'li bireylerin problem davranışlarını azaltmak için kullanılabilir (Severini ve diğerleri, 2018) TEACCH, genel eğitim ortamlarında kaynaştırmayı teşvik etmek ve sorunları önlemek için kullanılabilir (Crosland ve Glen, 2012) ODD, problem davranışları azaltmak ve uygun davranışları artırmak için kullanılabilir. OSB'li bireylerde ortaya çıkan problem davranışları daha ciddi sorunlar haline gelmeden önce tespit etmek ve uygun müdahale yöntemleri uygulamak önemlidir (Fodstad, Rojahn, & Matson, 2012). Problem davranışların azaltılması ve mümkünse ortadan kaldırılması noktasında eklektik yöntemin kullanılması öğretmenlere önemli kazanımlar sunacaktır.

Alınan eğitimler sayesinde sınıf içi düzenlemeler, teoride öğrenilen bilgilerin sahada uygulanmasına imkân sağlayan yaklaşımlar ile öğretmenlerin öğrencilerine sosyal becerileri kazandırmaya yönelik olumlu çalışmalar gerçekleştirebildikleri ve sonuçlarının olumlu olduğu tespit edilmiştir. Bu bulgular önceki yıllarda elde edilen verileri destekler niteliktedir. Reichow ve arkadaşları (2018) tarafından yürütülen bir çalışmada 15 araştırma makalesi incelenmiş ve UDA, TEACCH ve ODD'yi içeren eklektik bir yaklaşımın OSB'li bireylerde sosyal becerileri geliştirmede ve problem davranışları azaltmada etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Ayrıca, Hume ve arkadaşları (2016) tarafından yapılan bir meta-analiz,

KTU'ların bir arada kullanılmasının OSB'li bireyler arasında sosyal becerileri ve iletişim becerilerini geliştirmede etkili olduğunu ortaya koymuştur. Özellikle derslere başlamadan önce grup etkinlik alanında öğrencilerin bir birlerini karşılaması, o gün kendilerini nasıl hissettikleriyle ilgili sınıf arkadaşlarıyla paylaşımında bulunmaları sosyal becerileri geliştirmek konusunda oldukça önemlidir. Öğretmenlerin sınıflarında ortak çalışma alanları oluşturmaları konusunda teşvik edilmelerinin olumlu sonuçları beraberinde getireceği düşünülmektedir.



BÖLÜM 6

6. SONUÇ ve ÖNERİLER

Araştırmanın bu bölümünde elde edilen sonuçlar ve bu sonuçlara yönelik öneriler aşağıda maddeler halinde sıralanmıştır.

6.1. Sonuç

Yapılan bu araştırma ile ortaya konan sonuçlar aşağıda belirtilmiştir.

1. Eklektik yöntemin kullanılması eğitimler öncesinde OSB ve KTU hakkında yeterli bilgiye sahip olmadıklarını düşünen öğretmenlerin OSB ve KTU'lar hakkında yeterli bilgiye sahip olmalarına katkı sağlamaktadır.
2. Dört kanıt temelli uygulamanın eklektik modelde bir arada kullanılmasının mümkündür.
3. Eklektik modelde sunulan ortam düzenlemeleri öğretmenlerin ortam düzenlemelerine ilişkin görüşlerini değiştirmiş ve eklektik modelin önerdiği ortam düzenlemeleri öğretimin kalitesini artırmaktadır.
4. Eklektik modelde öğrencinin ihtiyaçlarına göre materyal geliştirilmesi öğrencinin öğrenme sürecine katkı sağlamaktadır.
5. Eklektik modelin uygulanması öğretimde kalıcılığı ve genellemeyi sağlamak ve farklı alanlarda öğrenci becerilerini (öz bakım, akademik, iletişim) geliştirmektedir.
6. Eklektik yöntemin uygulanması öğrencilere öz bakım becerilerinin öğretilmesinde etkilidir ve öğrencilere neyi ne zaman yapacaklarının daha açık ifade edilmesi bu etkililiği artırmaktadır.
7. Eklektik yöntemin uygulanması sınıf içinde akademik becerilerin öğretimini kolaylaştırmakta etkililiği ve verimliliği artırmaktadır.
8. Eklektik yöntemin sınıf içinde uygulanması olumlu davranış kazandırmayı hızlandırmakta, problem davranışların azalmasını sağlamakta ve problem davranışların ortaya çıkmadan önlenmesinde etkili olmaktadır.

9. Eklektik yöntemin uygulanması öğrencilerin sosyal becerilerinin geliştirilmesine, iletişim becerilerinin geliştirilmesine katkı sağlamakta ve sosyal becerilerin edinimini kolaylaştırmaktadır.



6.2. Öneriler

Bu bölümde araştırmadan elde edilen sonuçlar doğrultusunda uygulayıcılara ve araştırmacılara yönelik öneriler yer almaktadır.

6.2.1. Uygulayıcılara Yönelik Öneriler

1. Öğretmenlerin OSB'li öğrencilerle çalışmaya başlamadan önce OSB, OSB'li bireylerin özellikleri ve KTU'lar hakkında araştırma yapmaları, bu alanlarda hazırlanan tez ve makaleleri incelemeleri bu alanda mesleki becerilerini geliştirmelerine katkı sağlayabilir

2. Öğretmenlerin eğitimini aldıkları farklı KTU'ları bir araya getirip farklı eklektik yöntemleri sınıflarında kullanmaları öğrencilerin gelişimine önemli katkılar sunabilir

3. Öğretmenlerinin sınıf ortamlarını öğrencilerinin özelliklerini göz önünde bulundurarak görsellerle zenginleştirmeleri, açık başlangıç açık bitiriş ilkeleriyle etkinlikler planlamaları OSB'li öğrencilerin gelişimine önemli kazanımlar sağlayabilir.

4. Öğrencilerin bireysel özelliklerine göre materyaller hazırlanması okuldaki materyallerin, bireysel ve grup çalışma prensiplerine göre kullanılması OSB'li bireylerin gelişimine olumlu katkılar sağlayabilir.

5. Öğretmenler öz bakım becerilerinin öğretilmesinde görsel desteklerden, pekiştireç tablolarından faydalanabilirler.

6. Akademik becerilerinin geliştirilmesine yönelik bireysel çalışma ortamlarının, açık başlangıç – açık bitiriş ilkelerinin sınıflarda hayata geçirilmesi, öğrencilere gün içinde neler yapacaklarının görsel tablolarla açıklanması akademik becerilerin öğretiminde olumlu sonuçlar elde edilmesini kolaylaştırabilir.

7. OSB'li bireylerin davranışlarının analiz edilmesi bireysel ihtiyaçları, güçlü ve zayıf yönleri ile ilgili alanları, sevdiği ve sevmediği nesnelere tespit edilerek bu durumlar pekiştireç tablolarıyla kullanılarak davranış yönetimi konusunda olumlu sonuçlar elde edilebilir

8. Sınıflarda ortak etkinlik gerçekleştirilecek alanların oluşturulması, sözel iletişimi olmayan öğrenciler için PECS kullanılarak iletişim becerilerinin desteklenmesi sosyal becerilerin gelişimini artırabilir.

6.2.2. Araştırmacılara Yönelik Öneriler

1. Alanyazında ölkemizde KTU'lar hakkında sınırlı araştırma bulgularının olduğu görölmektedir. Araştırmacılar KTU'lar ile ilgili daha fazla araştırmalar gerçekleştirebilirler.
2. Farklı KTU'ların bir araya getirilmesiyle oluşturulacak yeni eklektik modellerle ilgili araştırmalar yapılabilir.
3. Farklı ortam düzenlemelerinin etkileri hakkında araştırmalar yapılabilir.
4. Gelecekteki araştırmalarda materyal kullanımının spesifik yaş gruplarına göre incelenmesi üzerinde durulabilir.
5. Bu araştırmanın örneklem büyüklüğü sınırlıdır. Katılımcılar olumlu sonuçlar bildirmiş olsa da daha büyük bir örneklem büyüklüğü bulguların genellenebilirliği konusunda daha farklı sonuçlar verebilir.
6. Akademik becerilerin öğretiminde belirli dersler baz alınarak araştırma yapılabilir.
7. Eklektik modelin faydalarının bir okul yılı gibi daha uzun bir zaman aralığında kalıcı olup olmadığı araştırılabilir

KAYNAKLAR

- Accardo, A. L., & Finnegan, E. G (2019). Teaching reading comprehension to learners with autism spectrum disorder: Discrepancies between teacher and research-recommended practices. *Autism*, 23(1), 236-246.
- Ali, Emad & Macfarland, Stephanie & Umbreit, John (2011). Effectiveness of combining tangible symbols with the Picture Exchange Communication System to teach requesting skills to children with multiple disabilities including visual impairment. *Education and Training in Autism and Developmental Disabilities*. 46. 425-435.
- Anglim, J., Prendeville, P., & Kinsella, W (2018). The self-efficacy of primary teachers in supporting the inclusion of children with autism spectrum disorder. *Educational psychology in practice*, 34(1), 73-88.
- Barnett, A., O'Brien, K., Hall, W., & Carter, A (2020). Support for the psychosocial, disease and brain disease models of addiction: A survey of treatment providers' attitudes in Australia, the UK, and US. *Journal of substance abuse treatment*, 115, 108033.
- Birkan, B (2009). *Otizmi Olan Çocuklar ve Eğitimi. Genel Eğitim Okullarında Özel Gereksinimli Olan Öğrenciler ve Özel Eğitim (Edit. A. Gönül Akçamete)*. Kök Yayıncılık.
- Bonk, C. J., & Graham, C. R. (Eds.). (2006). *The handbook of blended learning: Global perspectives, local designs*. John Wiley & Sons.
- Bondy, A., & Frost, L (2001). The Picture Exchange Communication System. *Behavior Modification*, 25(5), 725–744.
- Boucher, J., & Lewis, V (1989). Memory impairments and communication in relatively able autistic children. *Journal of Child Psychology and Psychiatry*, 30(1), 99-122.
- Brock, M. E., Huber, H. B., Carter, E. W., Juarez, A. P., & Warren, Z. E (2014). Statewide assessment of professional development needs related to educating students with autism spectrum disorder. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 29(2), 67-79.
- Brown, H. D. (2002). English Language Teaching In the “Post-method” Era: Toward Better Diagnosis, Treatment, And Assessment. *Methodology in Language Teaching*, 9-18.

- Bryan, L. C., & Gast, D. L (2000). Teaching on-task and on-schedule behaviors to high-functioning children with autism via picture activity schedules. *Journal of autism and developmental disorders*, 30, 553-567.
- Burns, M. K., & Ysseldyke, J. E (2009). Reported prevalence of evidence-based instructional practices in special education. *The Journal of Special Education*, 43(1), 3-11.
- Carter, E. W., Sisco, L. G., Chung, Y. C., & Dewey, J (2020). An Eclectic Approach to Improving Outcomes for Students with Autism Spectrum Disorder. *Autism Research and Treatment*, 2020, 1-10.
- Chamorro-Premuzic, T., & Furnham, A (2008). Personality, Intelligence and Approaches to Learning as Predictors of Academic Performance. *Personality and Individual Differences*, 44, 1596-1603.
- Charlop-Christy, M. H., & Haymes, L. K (1996). Using obsessions as reinforcers with and without mild reductive procedures to decrease inappropriate behaviors of children with autism. *Journal of autism and developmental disorders*, 26(5), 527-546.
- Cederlund, M., Hagberg, B., & Gillberg, C (2010). Asperger syndrome in adolescent and young adult males. Interview, self-and parent assessment of social, emotional, and cognitive problems. *Research in Developmental Disabilities*, 31(2), 287-298.
- Cook, B. G., Shepherd, K. G., Cook, S. C., & Cook, L (2012). Facilitating the effective implementation of evidence-based practices through teacher-parent collaboration. *Teaching Exceptional Children*, 44(3), 22-30.
- Cook, B. G., & Odom, S. L. (2013). Evidence-Based Practices and Implementation Science in Special Education. *Exceptional Children*, 79(3), 135–144.
- Cooper, J. O., Heron, T. E., & Heward, W. L. (2020). *Applied Behavior Analysis* (3rd ed.). Pearson.
- Crosland, K., & Dunlap, G (2012). Effective Strategies for the Inclusion of Children With Autism in General Education Classrooms. *Behavior Modification*, 36(3), 251–269.
- ÇADEM, Otizm ve Eğitim, (Erişim Tarihi: 15.05.2023), <https://www.cadempsikoloji.com/calisma-alani/6-ozel-egitim-danismanligi/22-otizm-ve-egitim>

- Çokluk, Ö., Yılmaz, K. ve Oğuz, E. (2012). Nitel bir görüşme yöntemi: Odak grup görüşmesi. *Kuramsal Eğitimbilim*, 4(1), 95-107.
- De Clercq, H., Jordan, R., Hume, K., & Roberts, J. (2019). *Analysis of what makes a successful professional in autism*. The SAGE Handbook of Autism and Education, 89.
- Dettmer, S., Simpson, R. L., Myles, B. S., & Ganz, J. B (2000). The use of visual supports to facilitate transitions of students with Autism. *Focus on Autism and Other Developmental Disabilities*, 15(3), 163-169.
- Eikeseth, S (2010). Examination of qualifications required of an EIBI professional. *European Journal of Behavior Analysis*, 11(2), 239-246.
- Eikeseth, S., Smith, T., Jahr, E., & Eldevik, S (2007). Intensive behavioral treatment at school for 4- to 7-year-old children with autism: a 1-year comparison controlled study. *Behavior Modification*, 31(2), 264-278.
- Erbaş, D (2005). Olumlu davranışsal destek. Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi *Özel Eğitim Dergisi*, 6(01), 1-25.
- Flippin, Michelle & Reszka, Stephanie & Watson, Linda (2010). Effectiveness of the Picture Exchange Communication System (PECS) on Communication and Speech for Children With Autism Spectrum Disorders: A Meta-Analysis. *American journal of speech-language pathology / American Speech-Language-Hearing Association*.
- Fodstad, J.C., Rojahn, J. & Matson, J.L (2012) The Emergence of Challenging Behaviors in At-Risk Toddlers with and without Autism Spectrum Disorder: A Cross-Sectional Study. *J Dev Phys Disabil* 24, 217–234
- Glanz, J (1999). A primer on action research for the school administrator, The Clearing House: *A Journal of Educational Strategies, Issues and Ideas*, 72, (5), 301-304.
- Güleç-Aslan, Y., Kircaali-Iftar, G., & Uzuner, Y (2009). Otistik çocuklar için davranışsal eğitim programı (OÇİDEP) ev uygulamasının bir çocukla incelenmesi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Özel Eğitim Dergisi*, 10(01), 1-25.
- Güleç-Aslan, Y., Özbey, F., Sola-Özgüç, C., & Cihan, H (2014). Vaka araştırması: özel eğitim alanında çalışan öğretmenlerin sorunları ve ihtiyaçları. *Journal of International Social Research*, 7(31).

- Güven, G., & Efe-Azkeskin, K (2010). *Erken cocukluk egitimi ve okul oncesi egitim. Erken cocukluk egitimi içinde*. Pegem Akademi Yayıncılık.
- Howlin, P., Gordon, R. K., Pasco, G., Wade, A., & Charman, T (2007). The effectiveness of Picture Exchange Communication System (PECS) training for teachers of children with autism: a pragmatic, group randomised controlled trial. *Journal of child Psychology and Psychiatry*, 48(5), 473-481.
- Hsiao, Y. J., & Sorensen Petersen, S (2019). Evidence-based practices provided in teacher education and in-service training programs for special education teachers of students with autism spectrum disorders. *Teacher Education and Special Education*, 42(3), 193-208.
- Hume, K., Loftin, R., & Lantz, J (2016). Increasing social skills and pro-social behavior for individuals with autism spectrum disorder: A meta-analysis of school-based interventions. *Journal of Positive Behavior Interventions*, 18(3), 149–162.
- Hume, K., Odom, S (2007). Effects of an Individual Work System on the Independent Functioning of Students with Autism. *J Autism Dev Disord* 37, 1166–1180
- Kanner L (1943). Autistic disturbances of affective contact. *Nervous Child*, 2, 217-250
- Karasar, N (1999). *Bilimsel Arasturma Yöntemi*. Nobel Yayın Dağıtım.
- Karataş, Z. (2015). Sosyal bilimlerde nitel araştırma yöntemleri. *Manevi temelli sosyal hizmet araştırmaları dergisi*, 1(1), 62-80.
- Kearney, C.A (2008) School Absenteeism and School Refusal Behavior in Youth: A Contemporary Review. *Clinical Psychology Review*, 28, 451-471.
- Knight, V., Sartini, E., & Spriggs, A. D (2015). Evaluating visual activity schedules as evidence-based practice for individuals with autism spectrum disorders. *Journal of autism and developmental disorders*, 45, 157-178.
- Koçak, F (2020). Otizm Spektrum Bozukluğu olan öğrencilerle çalışan öğretmenlere problem davranışlarla baş etme becerisi kazandırmaya dönük olarak hazırlanan eğitim programının etkililiği (Yayınlanmamış Doktora Tezi). Necmettin Erbakan Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı, Konya.

- Koegel, L. K., Koegel, R. L., & Parks, D. R (1995). Improving communication skills and inappropriate behavior in students with autism through self-management. *Journal of Applied Behavior Analysis*, 28(1), 47-60.
- Krantz, P. J., & McClannahan, L. E (1998). Social interaction skills for children with autism: A script-fading procedure for beginning readers. *Journal of applied behavior analysis*, 31(2), 191-202.
- Külahçı, Ş. G. (1985). Kendi kendine öğretim-programlı öğretim. *Eğitim ve Bilim*, 10(58).
- Lancioni, G. E., Singh, N. N., O'Reilly, M. F., Sigafoos, J., Buonocunto, F., Campodonico, F.,... & Zullo, V (2017). Combining PECS with ABA to improve social-communication skills in children with autism: A systematic review. *Research in Developmental Disabilities*, 71, 77-95.
- Lang, R., Regeher, A., Lauderdale, S., Ashbaugh, K., Haring, A., & Rispoli, M (2010). Treatment of anxiety in autism spectrum disorders using cognitive behaviour therapy: A systematic review. *Developmental Neurorehabilitation*, 13(1), 53-63.
- Ledford, J. R., Barton, E. E., Rigor, M. N., Stankiewicz, K. C., Chazin, K. T., Harbin, E. R., & Taylor, A. L (2019). Functional analysis and treatment of pica on a preschool playground. *Behavior Analysis in Practice*, 12, 176-181.
- Leaf, J. B., Oppenheim-Leaf, M. L., Leaf, R., Courtemanche, A. B., Taubman, M., McEachin, J., ... & Sherman, J. A. (2012). Observational Effects On the Preferences Of Children With Autism. *Journal of applied behavior analysis*
- Lindgren, S., Wacker, D., Suess, A., Schieltz, K., Pelzel, K., Kopelman, T., ... & Lee, J (2016). Telehealth and Autism: Treating Challenging Behavior at Lower Cost. *Pediatrics*, 137(Supplement 2), S167-S175.
- Lovaas, O. I (1987). Behavioral treatment and normal educational and intellectual functioning in young autistic children. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 55(1), 3-9. <https://doi.org/10.1037/0022-006X.55.1.3>
- Marder, T., & deBettencourt, L. U (2015). Teaching students with ASD using evidence-based practices: Why is training critical now?. *Teacher Education and Special Education*, 38(1), 5-12.
- Maenner, M. J., Shaw, K. A., Baio, J., Washington, A., Patrick, M., Dirienzo, M., ... & Dietz, P. M (2020). Prevalence of autism spectrum disorder among children aged 8 years—

- autism and developmental disabilities monitoring network, 11 sites, *United States, 2016. MMWR Surveillance summaries*, 69(4), 1.
- Marshall, C. and Rossman, G.B (2014) *Designing Qualitative Research*. Sage Publications, New York.
- Mazurek, M. O., & Wenstrup, C (2013). Television, video game and social media use among children with ASD and typically developing siblings. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 43(6), 1258-1271.
- McConnell, S.R (2002) Interventions to Facilitate Social Interaction for Young Children with Autism: Review of Available Research and Recommendations for Educational Intervention and Future Research. *J Autism Dev Disord* 32, 351–372
- McCoy, A., McNaughton, D (2019) Training Education Professionals to Use the Picture Exchange Communication System: a Review of the Literature. *Behav Analysis Practice* 12, *Journal of applied behavior analysis* 667–676
- McCurdy, E.E., Cole, C.L (2014). Use of a Peer Support Intervention for Promoting Academic Engagement of Students with Autism in General Education Settings. *J Autism Dev Disord* 44, 883–893
- McEachin, J. J., Smith, T., & Lovaas, O. I (1993). Long-term outcome for children with autism who received early intensive behavioral treatment. *American Journal on Mental Retardation*, 97(4), 359-372.
- Melekoğlu, Meral & Bal, Aydin & Diken, Ibrahim (2017). Implementing School-Wide Positive Behavior Interventions and Supports (SWPBIS) for Early Identification and Prevention of Problem Behaviors in Turkey. *International Journal of Early Childhood*
- Mesibov, G. B., Shea, V., & Schopler, E (2005). *The TEACCH approach to autism spectrum disorders*. Springer.
- Mesibov, G.B. and Shea, V (2010) The TEACCH Program in the Era of Evidence-Based Practice. *Journal of Autism Developmental Disorders*, 40, 570-579.
- Miles, M. B., & Huberman, A. M. (1994). *Qualitative data analysis: An expanded sourcebook*. Sage.

- Ospina, M. B., Krebs Seida, J., Clark, B., Karkhaneh, M., Hartling, L., Tjosvold, L., ... & Smith, V (2008). Behavioural and developmental interventions for autism spectrum disorder: a clinical systematic review. *PloS one*, 3(11), e3755.
- Ozonoff, S., Cathcart, K. Effectiveness of a Home Program Intervention for Young Children with Autism. *J Autism Dev Disord* 28, 25–32 (1998).
- Özeren, G. S (2013). Otizm Spektrum Bozukluğu OSB ve Hastalığa Kanıt Penceresinden Bakış. *Acıbadem Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, (2), 57-63.
- Özer, E., & Özdemir, S (2015). Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Çocuklarda Yüz İşleme ve Göz İzleme Becerileri. *International Journal of Early Childhood Special Education*, 7(1).
- Pierce, K. L., & Schreibman, L (1994). Teaching daily living skills to children with autism in unsupervised settings through pictorial self-management. *Journal of applied behavior analysis*, 27(3), 471-481.
- Rakap, S., Birkan, B., & Kalkan, S. (2017). Türkiye’de Otizm Spektrum Bozukluğu ve Özel Eğitim. (Ed. Salih RAKAP) İstanbul: Tohum Otizm Vakfı. Erişim Tarihi: 06 Ocak 2023, <https://www.tohumotizm.org.tr/wp-content/uploads/2018/10/tosboe2017.pdf>
- Rakap, S. , Balikci, S. & Kalkan, S (2018). Teachers’ knowledge about autism spectrum disorder: The case of Turkey . *Turkish Journal of Education* , 7 (4) , 169-185 .
- Rakap. Salih (2017). Otizm Spektum Bozukluğu ve Özel Eğitim. Tohum Otizm Vakfı. Sivil Düşün AB Raporu
- Reed, P., Osborne, L. A., & Corness, M (2007). The real-world effectiveness of early teaching interventions for children with autism spectrum disorder. *Exceptional Children*, 73(4), 417-433.
- Reichow, B., & Volkmar, F. R (2010). Social skills interventions for individuals with autism: Evaluation for evidence-based practices within a best evidence synthesis framework. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 40(2), 149-166.
- Reichow, B., Steiner, A. M., & Volkmar, F (2018). Cochrane Review: Social skills groups for people aged 6 to 21 with autism spectrum disorders (ASD). *Evidence-Based Child Health: A Cochrane Review Journal*, 13(3), 1099–1168.

- Sarı, H (2003). *Özel eğitime muhtaç öğrencilerin eğitimleriyle ilgili çağdaş öneriler*. Pegem Yayıncılık.
- Sarı, H & Koçak, F (2021). *Uygulamalı olumlu davranışsal destek*. Eğiten Kitap Yayıncılık.
- Sarı, H., & Pursun, T (2018). Examining How Effective Teaching Methods and Techniques, and Materials are Used in Math Teaching for Hearing Impaired Students: From Turkish Teachers' perspectives. *European Journal of Special Education Research* 3(4).
- Senemoğlu, N. (2007). *Gelişim öğrenme ve öğretim kuramdan uygulamaya*. Anı Yayıncılık
- Schopler, E., & Mesibov, G. B (1995). Learning and cognition in autism.
- Severini, K.E., Ledford, J.R. & Robertson, R.E (2018) Systematic Review of Problem Behavior Interventions: Outcomes, Demographics, and Settings. *J Autism Dev Disord* 48, 3261–3272.
- Scheeler, M. C., Ruhl, K. L., & McAfee, J. K (2004). Providing performance feedback to teachers: A review. *Teacher education and special education*, 27(4), 396-407.
- Simpson, R. L (2005). Evidence-based practices and students with autism spectrum disorders. *Focus on autism and other developmental disabilities*, 20(3), 140-149.
- Sözbilir, M. (2009). Nitel veri analizi. Retrived from <http://fenitay.files.wordpress.com/2009/02/1112-nitel-arac59ftc4b1rmada-veri-analizi.pdf> on, 17, 2014.
- Sugai, G., & White, W. J (1986). Effects of using object self-stimulation as a reinforcer on the prevocational work rates of an autistic child. *Journal of Autism and Developmental Disorders*, 16(4), 459-471.
- Suhrheinrich, J (2011). Training teachers to use pivotal response training with children with autism: Coaching as a critical component. *Teacher education and special education*, 34(4), 339-349.
- Tekin İftar, Elif (2018). Özel Eğitimde Bilimsel dayanaklı Uygulamalar: Tanım, Tarihçe ve Öneriler. *Anadolu Üniversitesi Engellileri Araştırma Enstitüsü* 1. 1-6.
- Tekin-İftar, E. ve Değirmenci, H. D (2016). *Otizm spektrum bozukluğu olan çocukların öğretimi*. İçinde Tekin-İftar, E (Ed.), *Otizm spektrum bozukluğu olan çocuklar ve eğitimleri* (ss. 265-319). Vize Yayıncılık.
- Ulay, H. T., & Çengel-Kültür, S. E (2010). Otizm. *Clinic Pediatri*, 5, 33-43.

- Vismara, L. A., & Rogers, S. J (2010). Behavioral treatments in autism spectrum disorder: what do we know?. *Annual review of clinical psychology*, 6, 447-468.
- Vismara, L. A., Young, G. S., Rogers, S. J., & Ozonoff, S (2009). How early do parent concerns predict later autism diagnosis? *Journal of Developmental and Behavioral Pediatrics*, 30(5), 367-375.
- Vuran, S. & Melekoğlu, M (2022). Özel Eğitimde Kanıt Temelli Uygulamaların Kalite Göstergeleri ve Sınıflandırılması: Alanyazın Derlemesi . *Dokuz Eylül Üniversitesi Buca Eğitim Fakóltesi Dergisi* , (54)
- Wing, L (2013). *Autistic children: A guide for parents & professionals*. Routledge.
- Wong, C (2019). Evidence-Based Practices for Teaching Students with Autism Spectrum Disorder. *Intervention in School and Clinic*, 54(3), 145-150.

EKLER LİSTESİ

EK 1- Görüşme Formu Yönergesi ve Soruları

EK 2- İl Milli Eğitim Müdürlüğü Araştırma Onayı

EK 3- Öğretim Programı

EK 4- Eklektik Modelde Sınıf Ortamlarından Görüntüler



EK 1. Araştırmada Kullanılan Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu Soruları

Görüşme Formu Yönergesi ve Soruları

Değerli Meslektaşım,

Konya İl Milli Eğitim Müdürlüğü Strateji Geliştirme Bölümü Projeler Ekibinde görevli İngilizce öğretmeniyim. Aynı zamanda Necmettin Erbakan Üniversitesi Özel Eğitim Anabilim Dalında Yüksek Lisans Eğitimime devam ediyorum. Görüşme Formunda size yönelteceğim sorular kanıt temelli uygulamalardan dört tanesinin birleştirilmesiyle oluşturulan ve sizin de bu alanda sunmuş olduğumuz eğitimlere katıldığınız *Otizmli Bireylerin Eğitiminde Eklektik Öğretmen Eğitimi Programının* sizin görüşleriniz açısından değerlendirilmesini amaçlamaktadır. Elde edilen veriler özel eğitim alanına özellikle de otizmli bireylerin eğitimine olumlu katkılar sağlayacaktır.

Görüşme formunun doldurulması 38 – 46 dakika arasında sürebilmektedir.

Ana sorulara geçmeden önce lütfen şu iki soruyu cevaplandırınız.

- 1- Bu eğitimlerde yer almadan önce otizme özgü herhangi bir eğitime katıldınız mı?
- 2- Eklektik modeli kendi sınıfınızda ne kadar süre uyguladınız?

Vereceğiniz bilgiler, sadece bu araştırmada kullanılacak ve kişisel bilgiler kesinlikle gizli tutulacaktır. Bu araştırmaya katılmayı kabul ettiğiniz için şimdiden teşekkür ederim.

Emrah KOÇAK

Necmettin Erbakan Üniversitesi

Yüksek Lisans Öğrencisi

YARI YAPILANDIRIŞMIŞ GÖRÜŞME FORMU SORULARI

1. Katılmış olduğunuz eğitimlerin OSB, UDA, ODD, TEACCH ve PECS ile ilgili bakış açınıza etkisi hakkında görüşleriniz nelerdir?

2. Katıldığımız eğitimler ve gerçekleştirdiğimiz sınıf içi uygulamalarınızı göz önünde bulundurduğunuzda dört KTU'nun bir arada kullanılmasıyla oluşturulan eklektik modelin uygulanabilirliğine ilişkin görüşleriniz nelerdir?

3. Eklektik yöntemin kullanılmasının, öğretim ortamlarını düzenlemenize etkisi hakkında görüşleriniz nelerdir?

4. Eklektik yöntem aracılığıyla öğretim materyallerinin kullanımı ile ilgili görüşleriniz nelerdir?

5. Eklektik yöntemde sınıf içi uygulamalardaki yeterliliklerinizle ilgili görüşleriniz nelerdir?

6. Eğitimler sonunda edindiğiniz tecrübelerle sınıfınızda yaptığımız öğretimsel uygulamaları dikkate aldığımızda bu uygulamalar aracılığıyla öğrencilerinize öz bakım becerilerini öğretme konusunda görüşleriniz nelerdir?

7. Eğitimler sonunda edindiğiniz tecrübelerle sınıfınızda yaptığımız öğretimsel uygulamaları dikkate aldığımızda bu uygulamalar aracılığıyla öğrencilerinize akademik becerileri öğretme konusunda görüşleriniz nelerdir?

8. Eğitimler sonunda edindiğiniz tecrübelerle sınıfınızda yaptığımız öğretimsel uygulamaları dikkate aldığımızda bu uygulamalar aracılığıyla öğrencilerinize davranış yönetimi kazandırma konusunda görüşleriniz nelerdir?

9. Eğitimler sonunda edindiğiniz tecrübelerle sınıfınızda yaptığımız öğretimsel uygulamaları dikkate aldığımızda bu uygulamalar aracılığıyla öğrencilerinize sosyal becerileri öğretme konusunda görüşleriniz nelerdir?

EK 2. İl Millî Eğitim Müdürlüğü Araştırma Onayı



T.C.
KONYA VALİLİĞİ
İl Millî Eğitim Müdürlüğü



Sayı : E-83688308-605.99-68806381
Konu : Araştırma İzni (Emrah KOÇAK)

19.01.2023

DAĞITIM YERLERİNE

- İlgi : a) Millî Eğitim Bakanlığının (Yenilik ve Eğitim Teknolojileri Genel Müdürlüğü) 21.01.2020 tarihli ve 2020/2 sayılı Genelgesi.
b) 05.01.2023 tarihli ve 67708741 sayılı dilekçeniz.
c) 10/01/2023 tarihli Araştırma İzinleri Değerlendirme Komisyonu Tutanağı.

Konya İl Millî Eğitim Müdürlüğü AR-GE Birimi Öğretmeni ve Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Özel Eğitim Anabilim Dalı Tezli Yüksek Lisans Programı öğrencisi Emrah KOÇAK'ın "Otizm Spektrum Bozukluğu Olan Bireylerin Eklektik Eğitim Modeli İçin Oluşturulan Öğretmen Eğitim Programının Etkililiğinin İncelenmesi" konulu araştırmasını uygulama talebi incelenmiştir.

Araştırmanın, Konya ili genelindeki resmi ve özel eğitim kurumlarında görevli özel eğitim öğretmenlerine eğitim öğretimi aksatmamak ve ilgi (a) Genelgede belirtilen açıklamalara uyulması kaydıyla gerçekleştirilmesi ilgi (c) komisyon tutanağı ile uygun görülmektedir. Müdürlüğümüze bağlı eğitim kurumlarındaki çalışmaların 2022-2023 eğitim öğretim yılı içerisinde tamamlanması zorunludur. Araştırma kapsamında yürütülecek çalışmaların 2022-2023 eğitim öğretim yılında tamamlanmaması durumunda Müdürlüğümüzden tekrar izin alınması gerekmektedir.

Araştırmada Müdürlüğümüz tarafından onaylanarak gönderilen veri toplama araçlarının kullanılması, elde edilecek kişisel verilerin gizliliği hususuna dikkat edilmesi ve araştırma sonucunun çalışma bitiminden itibaren 30 gün içerisinde elektronik ortamda istatistik42@meb.gov.tr e-posta adresine gönderilmesi gerekmektedir.

Rica ederim.

Aynur TÜRKÖĞLU
Müdür a.
Müdür Yardımcısı

Ek:

- 1-Genelge (3 Sayfa)
2-Katılımcı Onam Formu (1 Sayfa)
3-Yarı Yapılandırılmış Görüşme Formu (2 Sayfa)

Dağıtım:

Gereği:
Sayın Emrah KOÇAK
(Konya İl Millî Eğitim Müdürlüğü AR-GE Birimi)

Bilgi:
31 İlçe Millî Eğitim Müdürlüğüne

Bu belge güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır.

Adres Akçeşme Mahallesi Garaj Cad. No:4 Karatay/Konya

Belge Doğrulama Adresi : <https://www.turkiye.gov.tr/meb-ebys>

Telefon No : 0 (332) 353 30 50
E-Posta: istatistik42@meb.gov.tr
Kep Adresi : meb@hs01.kep.tr

Bilgi için: Ali Naci İŞİK -1223
Unvan : Veri Hazırlama ve Kontrol İşletmeni
İnternet Adresi: <http://konya.meb.gov.tr> Faks:3323515940



Bu evrak güvenli elektronik imza ile imzalanmıştır. <https://evrak.sorumli.meb.gov.tr> adresinden 58a2-4dfd-330a-b47d-c9e9 kodu ile teyit edilebilir.

EK 3. Öğretim Programı

KONU	KAZANIM
A- Uygulamalı Davranış Analizi (UDA)	Uygulamalı Davranış Analizi'nin temel ilkelerini açıklar.
UDA ve Sözel Davranış İlkeleri Nedir	UDA ve Sözel Davranış İlkelerini örneklerle açıklar.
UDA ve Sözel Davranış İlkeleri	
İleri Düzey Öğretim Yöntemleri	UDA yöntemi ile ders işlerken ileri düzey öğretim yöntemlerini kullanır.
Uygulamalı Davranış Analizinde Değerlendirme Süreçleri	Uygulamalı Davranış Analizinde Değerlendirme Süreçlerini kullanarak değerlendirme yapar.
Uygulamalı Davranış Analizinde Değerlendirme Süreçleri	
B- Olumlu Davranışsal Destek (ODD)	Olum Davranış Desteği'nin temel ilkelerini açıklar
Olumlu Davranışsal Destek Tanımı ve Temelleri	Olumlu Davranışsal Destek yaklaşımını ve temellerini açıklar
Olumlu Davranışsal Destek Süreci	Olumlu davranışsal desteği süreçlerini öğrencileriyle kullanır
İşlevsel Değerlendirme	İşlevsel değerlendirme yapar
Davranış Destek Planı Hazırlama	Davranış destek planı hazırlar
Örnek Durum Çalışmaları	Davranış destek planı uygular
C- Resim Değiş Tokuşuna Dayalı İletişim Sistemi (PECS)	PECS'in temel ilkelerini açıklar.
Pecs Nedir? Aşamaları Nelerdir	PECS'i ve hangi amaçla kullanılması gerektiğini açıklar
1. Aşama ve 2. Aşama	PECS'in 1.ve 2. Aşamalarını uygular
3. Aşama ve 4. Aşama	PECS'in 3. Ve 4. Aşamalarını uygular
5. Aşama ve 6. Aşama	PECS'in 5.ve 6. Aşamalarını uygular
Uygulama Çalışmaları	
D- Otizmli ve İlgili İletişim Engellilerin Terapisi ve Eğitimi (TEACCH)	TEACCH'in temel ilkelerini açıklar.
TEACCH, Tanım Tarihçe Değerler	TEACCH'in tanımı ve tarihçesini açıklar
Otizmi İçeriden Anlamak	Otizmli bireyleri ve onların özelliklerini nasıl tanıyacağını bilir
Artırılmış İletişim	Artırılmış iletişim kavramını açıklar
Otizm Dostu Çevre	Otizmli bireyler için uygun eğitim ortamları hazırlar
Otizmli bireyler ve aileleri için yaşam kalitesi	Otizmli bireylere ve ailelerine daha kaliteli yaşam sunabilmek için gerekenleri tanımlar

EK 4. Eklektik Modelde Sınıf Ortamlarından Görüntüler

Şekil 4.1. Bireysel Çalışma Alanı



Şekil 4.2. Bireysel Çalışma Üniteleri



Şekil 4.3. Grup Çalışma Alanı



Şekil 4.4. Teknoloji Alanı



Şekil 4.5. Okuma, Serbest Etkinlik ve Müzik Alanı



Şekil 4.6. Sınıf Girişi ve Günlük Ders Planı Çizelgesi

